

OKA

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

ORTA KARADENİZ

(AMASYA-ÇORUM-SAMSUN-TOKAT)

**BÖLGESEL İNOVASYON
STRATEJİSİ (2013-2023)**

Bu strateji ve eylem planı, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) tarafından Technopolis Group'un danışmanlığında yürütülen 'Orta Karadeniz İnovasyon Stratejisi ve Eylem Planı Geliştirme Projesi' sonucunda hazırlanmıştır.

OKA proje ekibi, Genel Sekreter Mevlüt ÖZEN'in yönetiminde, PPKB Başkanı Gökhan YALÇIN ile uzmanlar Ahmet Arif SARIOĞLU, Akın UĞURLU, Tuğba ŞAVLI, Meltem YILMAZ ve Sümer ÇAKIR'dan oluşmuştur. Bunun yanında, OKA Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu stratejik destek ve katkı sağlamıştır

Technopolis Group proje ekibi, Türkiye Ofisi Kurucu Direktörü Şirin ELÇİ'nin yönetiminde, Serkan ATMACA, Özge EYİĞÜN, Gözde KÖSE ve Anıl Tay ÖZBEK'ten oluşmuştur.

Proje süresince, Orta Karadeniz Bölgesi'ni oluşturan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinin Sayın Valileri başta olmak üzere OKA Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu stratejik destek ve katkı sağlamıştır. Ayrıca, Orta Karadeniz Bölgesi'nde özel sektör, kamu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarını temsil eden paydaşların oluşturduğu inovasyon komiteleri; proje boyunca çalışmalara aktif olarak katılmış ve önemli katkılarda bulunmuşlardır.

İçindekiler

Yönetici Özeti	7
1 İnovasyon ve Bölgesel İnovasyon Stratejilerine Genel Bakış	9
1.1 İnovasyonun Bölgesel Boyutu	10
2 TR83 Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı	15
2.1 Nüfus ve Demografik Yapı	15
2.2 Ekonomik Yapı	16
2.2.1 Amasya İlinin İktisadi Yapısı	17
2.2.2 Çorum İlinin İktisadi Yapısı	18
2.2.3 Samsun İlinin İktisadi Yapısı	19
2.2.4 Tokat İlinin İktisadi Yapısı	20
2.2.5 Temel İşgücü Göstergeleri	21
2.2.6 Dış Ticaret	22
2.3 Eğitim	22
2.3.1 Yükseköğrenim	23
3 Orta Karadeniz Bölgesi'nin İnovasyona İlişkin Mevcut Durumu	27
3.1 Ar-Ge ve İnovasyon Desteklerinden Yararlanma Durumu	27
3.2 Ar-Ge ve İnovasyon Altyapısı	27
3.2.1 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	28
3.2.2 İnkübatörler	28
3.2.3 Organize Sanayi Bölgeleri	29
3.2.4 Kümelenmeler	31
3.2.5 Laboratuvar Altyapısı	32
3.3 Fikri Haklar	33
3.4 Bölgesel İnovasyon Ortamı	34
3.5 OKA Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu stratejik destek ve katkı sağlamıştır	34
3.6 Bölgesel İnovasyon Sistemi	38

3.7	Bölgesel İnovasyon İhtiyaç Analizi	41
3.8	Orta Karadeniz Bölgesi'nin İnovasyona Yönelik Güçlü ve Zayıf Yanları ile Fırsat ve Tehditleri	45
4	Orta Karadeniz Bölgesi İnovasyon Stratejisi	47
4.1	Vizyon ve Amaçlar	47
4.2	Stratejik Hedefler	47
4.3	Stratejik Atılım Alanları	48
4.3.1	Özel sektörün inovasyon performansının yükseltilmesi ve inovasyona dayalı girişimciliğin artırılması	49
4.3.2	Ar-Ge ve inovasyon altyapısının ve insan kaynağının güçlendirilmesi	54
4.3.3	Toplumsal inovasyon ve kamu hizmetlerinde inovasyonun özendirilmesi ve yaygınlaştırılması	59
4.4	Ulusal İnovasyon Stratejileriyle Uyum	60
5	Bölgesel İnovasyon Yönetişimi ve Stratejiyi Uygulamaya Yönelik Yapılanma	61
6	Stratejinin Uygulanmasına Yönelik İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi	64
6.1	Bölgesel inovasyon performansı göstergeleri:	64
7	Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Sistemi Stratejisi Eylem Planı	66
	EK-Bölgesel İnovasyon Stratejisi Hazırlık Süreci	72

Tablolar Listesi

Tablo 1. TR83 Bölgesinin Nüfus ve Göç Durumu (2010-2011 Dönemi).....	15
Tablo 2. İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri, 2010	21
Tablo 3. TR83 Bölgesi İlleri Dış Ticaret (bin ABD Doları), 2011.....	22
Tablo 4. Kayıtlı Oldukları Programlara Göre Öğrenci Sayıları.....	26
Tablo 5. Bölge Üniversitelerinin Akademik Kadroları	26
Tablo 6. Orta Karadeniz Bölgesinde yer alan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	28
Tablo 7. Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan inkübatörler	28
Tablo 8. Orta Karadeniz Bölgesi'nde Yer Alan Organize Sanayi Bölgeleri	29
Tablo 9. OSB'lerin Karayolu Dışındaki Ulaşım Noktalarına Uzaklıkları (km).....	30
Tablo 10. TÜRKAK Tarafından Akredite Edilen Laboratuvar ve Belgelendirme Kuruluşları	32
Tablo 11. Orta Karadeniz Bölgesi Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım, Marka Başvuru ve Tescil Sayıları, 2007-2011.	33
Tablo 12. Orta Karadeniz Bölgesi inovasyona yönelik GZTF tablosu	45
Tablo 13. Orta Karadeniz Bölgesi, inovasyona yönelik stratejik hedefler.....	48

Şekiller Listesi

Şekil 1. Bölge üniversitelerinde öğrencilerin kayıtlı oldukları programlara göre dağılımı	23
Şekil 2. Öğrencilerin Kayıtlı Oldukları Programların Üniversite Bazında Dağılımı.....	24
Şekil 3. Orta Karadeniz Bölgesi inovasyon ortamı değerlendirme.....	34
Şekil 4. Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Sistemi.....	38
Şekil 5 Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin rekabet güçlerinin artırılmasına yönelik öncelikli ihtiyaçları	41
Şekil 6 Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin rekabet güçlerini olumsuz etkileyen öncelikli sorunlar	42
Şekil 7 Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin inovasyon konusunda öncelikli olarak cevap bulmak istedikleri sorular	43
Şekil 8 Kurumlarda hizmet kalitesinin ve hizmet verilen kuruluşların sayısının artmasına yönelik öncelikli ihtiyaçlar	44
Şekil 9 İnovasyon konusunda en acil ve öncelikli olarak cevap bulunması istenen sorular	44
Şekil 10. Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi Atılım Alanları	49

Yönetici Özeti

Dünyada ilk olarak 1911'de ekonomist ve politika bilimcisi Joseph Schumpeter tarafından “kalkınmanın itici gücü” olarak tanımlanan inovasyon, bugün artık sadece ulusal düzeyde değil, bölgesel düzeyde de gelişme, kalkınma ve rekabetçiliği mümkün kılan en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu gerçekten hareketle, yaklaşık 20 yıldır dünyanın pek çok ülkesinde bölgesel inovasyon stratejileri tasarlanmakta ve uygulanmaktadır.

Türkiye’de de bölgesel farklılıkların azaltılmasında, bölgelerin kalkınma süreçlerini başarıyla gerçekleştirip istihdam, refah düzeyi ve sürdürülebilir rekabet açısından hedeflerini başarmalarında inovasyon etkin bir araç olarak kullanılmak durumundadır.

Bu nedenle, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), bölgenin inovasyon potansiyelinin harekete geçirilmesi ve eksiklerinin giderilmesi için bir yol haritası niteliğinde olan ve bölgenin geleceğine yön verecek ‘Bölgesel İnovasyon Stratejisi ve Eylem Planı’nın hazırlığına ilişkin çalışmayı Kasım 2011’de başlatmıştır. Strateji hazırlığı için katılımı öncelikli ön plana çıkaran ve stratejinin uygulanması için zemin hazırlayıcı bir süreç olarak yapılandırılan bu çalışma, dokuz ay süren bir proje şeklinde yürütülmüştür. Proje kapsamında, bölgeyi oluşturan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerindeki özel sektör, kamu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan paydaş kesimlerinin aktif katılımıyla gerçekleşen faaliyetlerle, bölgenin inovasyona ilişkin mevcut durumu farklı boyutlarıyla ortaya konulmuş; inovasyona dayalı kalkınma alanında atılması gereken adımlar belirlenmiştir.

Tüm bu çalışmalar neticesinde, Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi, “**akıllı uzmanlaşma**” (*“smart specialisation”*) yaklaşımı dahil olmak üzere, yeni nesil bölgesel inovasyon stratejilerinin öngördüğü kavram ve unsurlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre, bölgenin ulusal ve uluslararası rekabet avantajı kazandıracak az sayıda önceliğe odaklanması ve stratejiyi, **dörtlü sarmal** olarak nitelendirilen özel sektör, kamu, üniversite ve toplum arasında sağlanacak etkin bir işbirliğiyle hayata geçirmesi öngörülmektedir.

Orta Karadeniz Bölgesi **inovasyon vizyonu** şu şekilde tanımlanmıştır:

Orta Karadeniz Bölgesi, 2023 yılında rekabetçi sektörleri ile inovasyon ve girişimcilik kültürü yüksek toplumu sayesinde ulusal ve uluslararası düzeyde kalkınmada öncü bir bölge halini alacaktır.

Bölgenin mevcut durumu, küresel rekabet koşulları ve ulaşılmaması arzu edilen vizyondan hareketle belirlenen **stratejik amaçlar** şunlardır:

- Bölgenin, stratejik sektörlerde yüksek rekabet gücüne sahip uluslararası bir markaya dönüşmesi;
- İnovasyon performansı yüksek işletmeleriyle nitelikli insan kaynağı için çekim merkezi halini alması;
- İnovasyon için yaratılacak cazip ortam ve teşvikler sayesinde ulusal ve uluslararası firmaların Ar-Ge ve inovasyon merkezlerine ev sahipliği yapar hale gelmesi;
- “Kapsayıcı inovasyon” yaklaşımıyla, toplumun tüm kesimlerinde refahın ve yaşam kalitesinin artması.

Strateji kapsamında bölge için belirlenen **inovasyona bağlı 2023 hedefleri**, Türkiye’nin ulusal hedefleriyle bağlantılı olarak aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- Ar-Ge harcamalarının bölgesel GSYİH’ye oranının %2,5 düzeyine ulaşması;

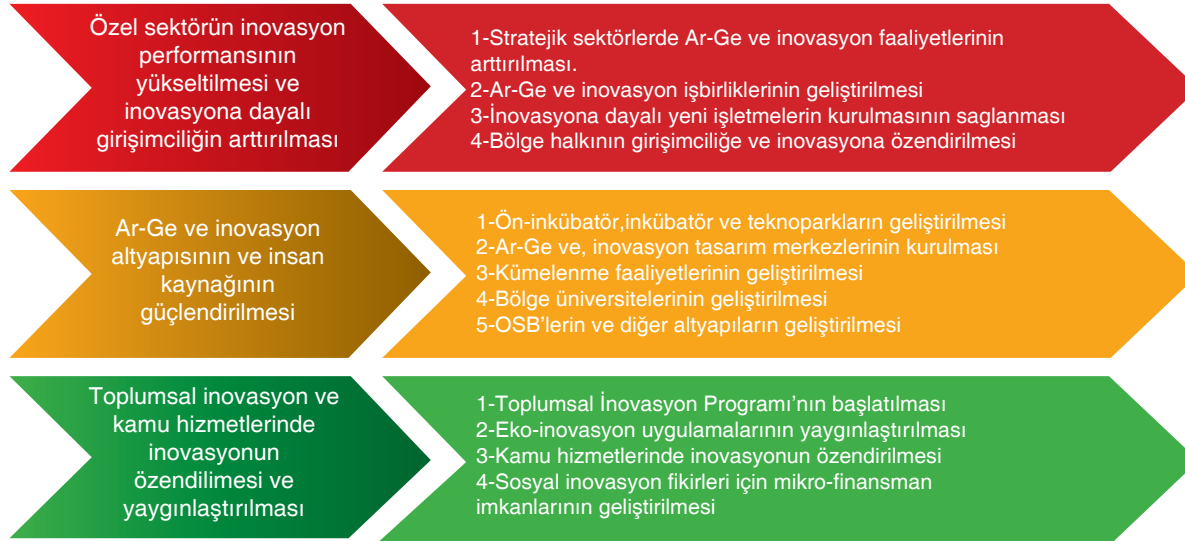

- Bölgedeki toplam istihdam içinde araştırmacıların oranının (tam zamanlı eşdeğeri) %1,5 olması;
- Bölgeden her yıl 150 patent, 200 faydalı model ve 300 endüstriyel tasarım başvurusunun yapılması;
- Bölge üniversitelerindeki bilim-teknoloji alanında 2.000 öğrencinin doktora programlarına kayıtlı olması;
- Yılda 500 inovasyona dayalı yeni işletme ve filiz işletmenin faaliyete geçmesi;
- Kişi Başına Bölgesel Gayri Safi Katma Değerin 17.000 ABD Doları seviyesine ulaşması;
- Bölge ihracatının yıllık 2 milyar ABD doları seviyesine ulaşması;
- Bölgesel işsizlik oranının %3'e düşmesi.

Orta Karadeniz Bölgesi'nin inovasyona dayalı kalkınma ve rekabetçilik yolunda odaklanacağı 'Stratejik Atılım Alanları' aşağıdaki üç ana boyut altında şekillendirilmiştir:

Bu strateji belgesinin ilk bölümünde inovasyon ve bölgesel inovasyon stratejilerine yönelik genel bir bakış ve tanımlar ortaya konmaktadır. Orta Karadeniz Bölgesi'ni inovasyonla ilişkili boyutlar itibarıyla tanıtan bilgiler ikinci bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölümde, bölgenin inovasyona ilişkin mevcut durumu, saha araştırmalarından ve ilgili kurumlardan temin edilen veriler ışığında açıklanmaktadır. Bölgenin inovasyona yönelik stratejisi ve atılım alanları dördüncü bölümde yer almaktadır. Beşinci bölüm, stratejinin uygulanması için gerekli yapılanmayı içerirken, uygulamanın ve gelişimin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin çerçeve altıncı bölümde sunulmaktadır. Son bölümde stratejinin hayata geçirilmesi için önerilen faaliyet takvimi ve sorumlu kuruluşların belirtildiği eylem planı yer almaktadır.

1. İnovasyon ve Bölgesel İnovasyon Stratejilerine Genel Bakış

İnovasyon, ilk olarak ekonomist ve politika bilimcisi Joseph Schumpeter tarafından “kalkınmanın itici gücü” olarak tanımlanmıştır. 1911’de yazdığı ve 1934 yılında İngilizce’ye çevrilen kitabında Schumpeter, inovasyonu müşterilerin henüz bilmediği bir ürünün veya varolan bir ürünün yeni bir niteliğinin pazara sürülmesi; yeni bir üretim yönteminin uygulanmaya başlanması; yeni bir pazarın açılması; hammaddelerin veya yarı mamullerin tedariki konusunda yeni bir kaynağın bulunması; bir sanayinin yeni organizasyona sahip olması olarak tanımlar, ve girişimcilerin inovasyoncu rolleriyle pazarda dengeyi bozduklarının ve ekonomide sürekli dinamizm yarattıklarının altını çizer.¹

İnovasyon en geniş anlamıyla, bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesidir.²

İnovasyonun ve türlerinin tanımına yönelik çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Bu stratejide, uluslararası kabul gören kaynak olarak OECD ile Avrupa Komisyonu’nun birlikte yayınladığı Oslo Kılavuzu temel alınmıştır.³ Oslo Kılavuzu’nda inovasyon şu şekilde tanımlanır: “İnovasyon, yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün (mal ya da hizmet) veya sürecin; yeni bir pazarlama yönteminin; ya da iş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanmasıdır.”

Kılavuza göre, inovasyon dört tür altında sınıflandırılmaktadır⁴:

- **Ürün inovasyonu**, yeni veya özellikleri ya da kullanım amaçları açısından önemli ölçüde geliştirilmiş/iyileştirilmiş bir mal veya hizmetin pazara sunulmasıdır. Bu, teknik özelliklerde, parçalarda ve malzemelerde, yerleşik yazılımda, kullanım kolaylığında veya diğer işlevsel özelliklerde önemli iyileştirmeleri/geliştirmeleri içerir.
- **Süreç inovasyonu**, yeni veya önemli ölçüde geliştirilmiş/iyileştirilmiş üretim ya da dağıtım yönteminin uygulanmasıdır. Bu, tekniklerde, ekipmanda ve/veya yazılımda önemli değişiklikleri içerir.

¹ Schumpeter, J. (1934), *The Theory of Economic Development*

² Elçi, Ş. (2006), *İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı*

³ Oslo Manual (2005), *OECD and European Commission*

⁴ İnovasyon ve türleriyle ilgili detay ve Türkiye’den ve dünyadan örnekler için bkz. Elçi, Ş. (2006), *İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı*

- **Pazarlama inovasyonu**, ürün tasarımında veya paketinde, ürün yerleştirmede, ürün promosyonunda ya da fiyatlandırmasında önemli değişiklikler içeren yeni bir pazarlama yönteminin uygulanmasıdır.
- **Organizasyonel inovasyon**, firmanın iş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerinde yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanmasıdır.

Bunlara ek olarak, Orta Karadeniz Bölgesi İnovasyon Stratejisi'nde ön plana çıkan diğer üç inovasyon türü de toplumsal inovasyon, eko-inovasyon ve kamu sektöründe inovasyondur.

Toplumsal inovasyon, inovasyonun sadece ekonomik bir sistem olmadığı; aynı zamanda toplumsal sorunların çözülmesine, eşitsizlikleri ortadan kaldırılmasına, istihdam yaratılmasına ve çevrenin korunmasına katkıda bulunan toplumsal bir sistem olduğu gerçeğine dayanmaktadır. Toplumsal inovasyon, topluma fayda sağlayacak ve sosyal değer yaratacak yenilik, değişiklik ve iyileştirme faaliyetlerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını ifade eder. **Eko-inovasyon**, bireysel ve kurumsal uygulamalar nedeniyle çevreye ve doğaya verilen zararın en aza indirilmesine (ve/veya ortadan kaldırılması); enerji verimliliğinin ve yenilenebilir enerji kullanımının azami düzeye çıkarılmasına yönelik uygulamaları kapsar. **Kamu sektöründe inovasyon**, daha fazla ekonomik ve toplumsal değer yaratmak, ihtiyaçlara daha etkin cevap vermek, kaynakları en etkin ve verimli şekilde kullanmak amacıyla hizmetleri, ürünleri ve bunların sunuluş biçimlerini; süreçleri ve organizasyonu iyileştirme ve geliştirme faaliyetidir.⁵

1.1 İnovasyonun Bölgesel Boyutu

1980'li yılların sonlarında ortaya atılan ve inovasyon sürecindeki aktörlerin (işletmeler), sürecin diğer paydaşları ile etkileşimlerini ve bu etkileşimden doğan ilişkiler ağını makro düzeyde irdeleyen "ulusal inovasyon sistemi" yaklaşımı⁶, bu konudaki ulusal politikalar ve buna bağlı stratejilerin geliştirilmesine öncülük etmiştir. Ancak, farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin, sektörel karakteristikler, coğrafi ve sosyo-kültürel yakınlık, iktisadi ilişkilerdeki bölgeye özgü yapı, hammadde, doğal kaynaklar ve nitelikli iş gücünün varlığı gibi nedenlerden ötürü, belirli bölgelerde kümelenme ve ağ yapıları şeklinde yoğunlaşmaları nedeniyle, bölgesel boyutta bir sistem yaklaşımı ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak, 1990'ların ikinci yarısında "bölgesel inovasyon sistemleri" ve "sektörel inovasyon sistemleri"⁷ kavramları ile birlikte makro düzeydeki ulusal politikaların yanısıra, bölgesel ve sektörel stratejiler giderek önem kazanmaya başlamıştır.

⁵ Technopolis Group

⁶ Richard Nelson. *National Innovation Systems. A Comparative Analysis*. New York/Oxford: Oxford University Press, 1993.

⁷ Franco Malerba. "Sectoral systems of innovation and production", *Research Policy*, 31, 247-64, 2002.

Bölgesel Kalkınmada İnovasyon

İnovasyon ve teknolojiye dayalı kalkınan bölgeleri analiz eden literatür, Silikon Vadisi'nde yaşanan gelişmeleri anlamaya odaklanır. Bölgenin temellerinin atıldığı dönem 1937'lere; Stanford Üniversitesi'nden Prof. Frederick Terman'ın iki lisansüstü öğrencisi olan William Hewlett ve David Packard'a, Hewlett'in dizayn ettiği cihazın ticarileştirilmesi için küçük bir finansman sağlamasıyla ve bunu izleyen sistemli ve bilinçli adımlarla atılır. Terman'ın bu çabaları üniversite ile bölgedeki işletmeler arasındaki ilişkilerin kurulmasını ve devletin destekleriyle birlikte güçlendirilmesini sağlar.

1950'lere gelindiğinde, Terman tarafından başlatılan ve daha sonra hızlı endüstriyel kalkınmayı teşvik eden ortamda üç kilit organizasyonel inovasyon dikkat çeker:

- Bölgedeki işletmelere yardımcı olmak ve normalde üniversite tarafından yapılmayan tarzda uygulamaya dönük araştırmalar yapmak üzere Stanford Araştırma Enstitüsü'nün kurulması,
- Sanayide çalışan mühendislerin üniversitedeki yüksek lisans ve doktora derslerine devam etmesi için Stanford İşbirliği Programı'nın başlatılması (1961 yılında, programa katılan firma sayısı 32, yarı-zamanlı eğitim gören çalışanların sayısı 400'dür)
- Üniversite ile özel sektör arasında kişilerin ve fikirlerin akışını sağlayacak bir araç olarak Stanford Sanayi Parkı'nın kurulması.

Silikon Vadisi'nde devletin rolüne bakıldığında, bilişim ve elektronik alanında bölgesel bir kümelenme oluşturma konusunda açık bir stratejinin olmadığı görülür. Ancak, özellikle savunma sanayi alanındaki satın alımlar yoluyla Ar-Ge harcamalarının artmasına dolaylı olarak katkı sağlanmıştır. Bölgede kuruluşlar arasındaki ağ ve çalışanların hareketliliği de bölgenin gelişimine büyük katkı sağlar. Böylelikle, bölgedeki yöneticiler ve çalışanlar kolaylıkla bir araya gelebilir; tesadüfen karşılaşmalar bile yeni iş fırsatlarının yaratılmasına katkı sağlar. Bölgedeki inovasyona dayalı firma sayısının artmasıyla insanların bölge dışına çıkmak zorunda kalmadan evlerini değiştirebilmeleri bir avantaj haline alır. Böylece iyi yetişmiş insan gücü bölge dışına çıkmamış olur. Firmaların yakınlıklarından dolayı kazanılan avantajlardan biri de yüz yüze gayri resmi görüşmelerle enformasyon akışının sağlanmasıdır. Küçük firmaların Ar-Ge faaliyetlerini diğer firmalarla ve üniversitelerle birlikte yapıyor olmaları, bilginin üretilmesi ve yayılmasında önemli bir faktördür.

Saxenian, Silikon Vadisi'nde inovasyon açısından gelinen ve diğer bölgelere de örnek olan noktayı şöyle açıklar: *"Rekabet sürekliliği inovasyon yapma ihtiyacını doğurdu; sürekliliği inovasyon ise firmalar arasında işbirliğini zorunlu hale getirdi"*.

Silikon Vadisi dışında, Almanya, Fransa, İsveç, Danimarka, İngiltere ve Finlandiya gibi ülkelerde inovasyon sayesinde kalkınmış bölgeler üzerinde yapılan analizler, bölgelerin gelişmişliğinde aşağıdaki faktörlerin önemli rol oynadığını ortaya koyar:

- Firmaların birbirleriyle, üniversiteler ve kamu araştırma kurumlarıyla kurdukları ağlar ve yapılandırılmış işbirlikleri,
- Kendi kendilerine organize olan bölgesel ve yerel aktörler,
- İnovasyona dayalı yeni kurulan şirketler,
- Uluslararası bir ağa sahip bilgi üreten (lider) şirketler,
- Mükemmel bir altyapı.

Kaynak: Technopolis Group (2005) 'Quick Scan Public Policies to support 'Hot Spots' in Europe'

Bölgesel inovasyon stratejileri, bölgesel kalkınma ve rekabetçilikte inovasyonun önemli bir araç olarak kullanılabilmesi amacıyla, bölgedeki kurumların performansını artırmaya, toplumda inovasyon kültür ve faaliyetlerini yaygınlaştırmaya yönelik stratejileri ifade etmektedir.

Konuyla ilgili olarak dünyanın pek çok bölgesinde önemli adımlar atılmıştır. Örneğin, bölgesel inovasyon stratejisi kavramını sistemli bir yaklaşıma oturtan Avrupa Birliği'nde, Avrupa Komisyonu'nun desteğiyle 1994 yılından bu yana bölgesel inovasyon stratejisi (RIS) ve bölgesel inovasyon ve teknoloji transfer stratejileri ve altyapısı (RITTS) geliştirmiş olan bölge sayısı 150'nin üzerindedir. Türkiye'de de AB destekli bir proje kapsamında ilk bölgesel inovasyon stratejisi Mersin'de hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur.

RIS Mersin: Mersin Bölgesel İnovasyon Stratejisi

Mersin'in kalkınmasında inovasyonu önemli bir araç olarak kullanmak ve bölgenin inovasyon potansiyelini artırmak amacıyla başlatılan; Mersin Valiliği'nin liderliğinde, ODTÜ Teknokent koordinasyonunda, Technopolis Group'un danışmanlığıyla yürütülen bölgesel inovasyon stratejisi projesi, Avrupa Birliği 6. Çerçeve Programı kapsamında desteklendi. Ocak 2008 itibariyle tamamlanan projenin ortaklarını Mersin Sanayi ve Ticaret Odası, Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi, Mersin Üniversitesi ve Yunanistan'dan Epirus İş ve İnovasyon Merkezi oluşturdu.

Tüm adımları, bölgesel aktörlerin üst düzey katılımıyla gerçekleşen projenin yürütüldüğü süreç ve bu süreç sonunda uygulanmaya konan stratejiyle, "Yüksek yaşam kalitesi, bilgi ve inovasyona dayalı sürdürülebilir bir ekonomiye sahip bir bölge haline gelmek" vizyonun gerçekleştirilmesi için ilk adımlar atıldı. Stratejinin temel unsurları,

- Mersin İnovasyon Sistemi'nin ve kültürünün geliştirilmesi
  - Mevcut işletmelerdeki inovasyon faaliyetlerinin artırılması ve inovatif girişimciliğin harekete geçirilmesi
  - Kilit önem taşıyan sektörlerde (tarıma dayalı sanayi, lojistik ve turizm) bölgesel potansiyelin kullanılması
  - Bilgi üreticilerinin geliştirilmesi olarak belirlendi.
- Projenin gerçekleştirilmesi sürecinde aşağıdaki kazanımlar sağlandı:
- Kent bilincinin oluşturması (il genelinde ilgili paydaşların "gelecek" konusunda ortak görüşe sahip olması)
  - Müşterek hareket edilmesi (il genelinde ilgili paydaşların birlikte çalışma geleneğinin geliştirilmesi)
  - İlin yurtiçinde ve dışında tanıtılması ve imajının yükseltilmesi
  - Proje üretme geleneğinin başlaması
  - Gençlerin girişimciliğe ve inovasyona ilgilerinin artması
  - Firma bazında inovasyona ilginin artması
  - Yurt çapında Mersin'in inovasyon stratejisi geliştirme deneyimine taleplerin artması
  - Avrupa'daki firma ve kurumlarla beraber çalışma imkanı yaratılması.

Projeye birlikte bölgede inovasyon için gerekli kurumsal yapıların oluşturulması yönünde de adımlar atılmaya başlandı. 'Bölgesel İnovasyon Kurulu', 'Tarım-Gıda Platformu', 'Turizm Platformu', 'Lojistik Platformu' ve 'Teknoloji Transfer Ofisi' bu yapıların başında geliyor. Proje süresince gerçekleştirilen pilot projelerle de inovasyona dayalı kalkınma yolunda atılan adımların somutlaştırılması sağlandı.

Kaynak: Elçi Ş., Karataylı İ., Karaata S., Bölgesel İnovasyon Merkezleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, TÜSİAD, 2008, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-12/477

2000'lerin başından itibaren, önemini daha da artıran bölgesel yaklaşım; bölgeler arası farklılıkların, bölgelerin inovasyon yetenekleri ve makro (ulusal/uluslar-üstü) düzeydeki ekonomik gelişmeye olan etkilerini de net olarak ortaya koymuştur. Başka bir deyişle, ülkelerin ulusal ya da bölgesel düzeyde belirlenen öncelikli sektör/teknolojik gelişme alanlarındaki başarıları, söz konusu alanlardaki mevcut birikim, yetenek ve kapasitenin ne kadar kullanılabilirdiği ve ne ölçüde geliştirilebildiği ile doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, teknolojik ya da uygulamaya dönük inovasyon yeteneklerinin geliştirilmesinde, bölge içi aktörlerin etkileşimlerinin yanı sıra, bölgelerarası bilgi alışverişi ve etkileşim de büyük önem taşımaktadır.

Bu noktadan hareketle, bölgelerin makro düzeyde belirlenen öncelikli alanlar doğrultusunda gelişmelerini sağlamayı amaçlayan politikalar, yerini giderek bölgesel kaynakların -mevcut yetenekler ve birikimler doğrultusunda (az sayıda öncelik alana yoğunlaşmasını sağlayarak) bölgelerin inovasyon yeteneklerinin artırılmasını hedefleyen politika yaklaşımlarına bırakmaktadır. “**Akıllı uzmanlaşma**” (“**smart specialisation**”) olarak adlandırılan bu yaklaşımın en belirgin özelliği, “sürdürülebilir rekabetçilik” olgusunun bölgesel inovasyon stratejilerinin odağında yer alması ve mevcut kaynakların/yeteneklerin geliştirilmesinde “gerçekçi” davranılmasına özen gösterilmesidir⁸. Avrupa Birliği'nin 2014-2020 yıllarını kapsayan (Horizon 2020 ile bağlantılı) uyum politikalarının (Cohesion Policy) ve yeni nesil bölgesel inovasyon stratejilerinin (RIS3) temelini oluşturan “akıllı uzmanlaşma” yaklaşımındaki “gerçekçilik” kavramı, bölgesel gelişmedeki öncelikli alanların, mevcut kaynaklar ve yetenekler doğrultusunda belirlenmesini öngörmektedir. Buna göre, bölgelere ulusal ve uluslararası rekabet avantajı kazandıracak az sayıda önceliğe odaklanılmasını ve **dörtlü sarmal** olarak nitelendirilen özel sektör, kamu, üniversite ve toplum arasında etkin işbirliğini öngören bir inovasyon sisteminin varlığını gerektirir.

Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi, 3. nesil bölgesel inovasyon stratejilerinin öngördüğü bu temel yaklaşımlar esas alınarak hazırlanmıştır.

⁸ s3platform.jrc.ec.europa.eu

2. TR83 Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı⁹

2.1 Nüfus ve Demografik Yapı

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsayan TR83 Bölgesi'nin yüzölçümü 37.600 km² olup, Türkiye yüzölçümünün %5'ine karşılık gelmektedir. Bölge, 2011 yılında 2.717.685 olarak belirlenen nüfusu ile Türkiye nüfusunun %3,6'sını oluşturmaktadır.

Bölge illeri arasında Samsun en büyük nüfusa sahip il iken, bunu sırasıyla Tokat, Çorum ve Amasya izlemektedir (Tablo 1). Bölgede nüfus artış hızı 1980'lerden itibaren azalmaya başlamıştır. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımıyla 2009 yılları arasında Türkiye nüfusu yaklaşık olarak 5 katına çıkarken, bölgenin toplam nüfusu 3 katına çıkmıştır. Bu durum üzerinde azalan doğurganlık oranları ve bölge dışına verilen göç etkilidir.

Bölgede nüfus yoğunluğu ise 73 km²/kişidir. Nüfus yoğunluğu en yüksek olan il km²'ye 138 kişi ile bölgede Türkiye ortalamasının üstündeki tek il olan Samsun'dur.

Bölgedeki tüm illerin 2010-2011 döneminde almış olduğu göç verdiği göçten az, dolayısıyla net göçü eksi değerlerdedir (Tablo 1).

Tablo 1. TR83 Bölgesinin Nüfus ve Göç Durumu (2010-2011 Dönemi)

	Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
Amasya	323.079	11.424	14.142	-2.718	-8,38
Çorum	534.578	15.174	22.441	-7.267	-13,50
Samsun	1.251.729	35.103	43.408	-8.305	-6,61
Tokat	608.299	29.576	36.342	-6.766	-11,06
TR83	2.717.685	82.533	107.591	-25.058	-9,18

Kaynak: TÜİK, Net Göç ve Göç Hızı İstatistikleri,

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4>

Bölgenin en çok göç verdiği bölgeler sırasıyla TR10 (İstanbul), TR51 (Ankara) ve TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) bölgeleridir. En çok göç aldığı bölgeler de yine bu bölgelerdir¹⁰.

⁹ Bu bölümde yer alan bilgiler OKA'nın 2011 yılında yayınladığı TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi'nden derlenen bilgilerin güncel veriler ile revize edilmesiyle hazırlanmıştır.

¹⁰ TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4>

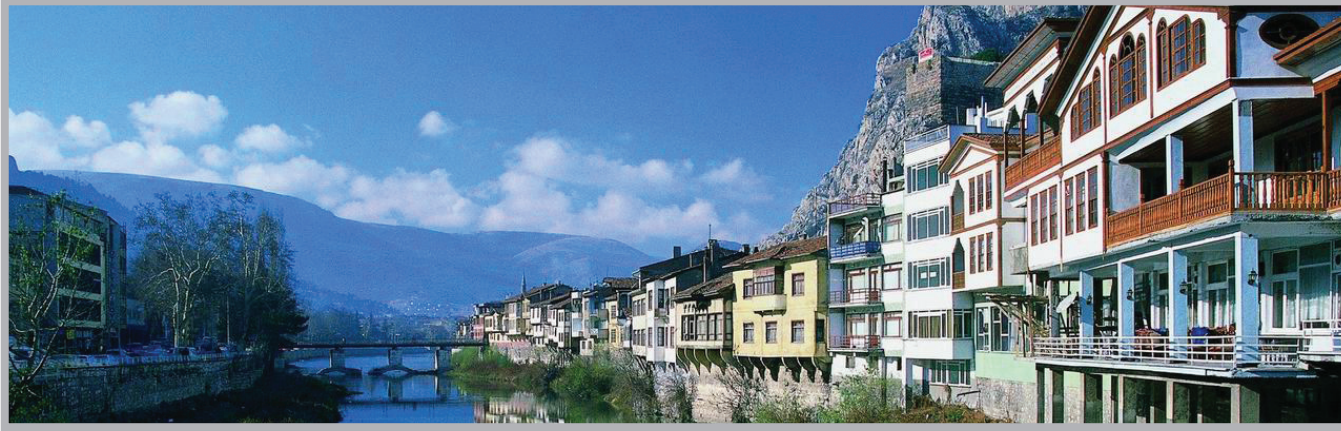
2.2 Ekonomik Yapı

Bölgeler düzeyinde ekonomik yapıya ilişkin güncel göstergeler bulunmamasıyla birlikte, TÜİK tarafından açıklanan 2001 yılına ait gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) verilerine göre TR83 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 10. sırada yer almaktadır. Bununla beraber kişi başına düşen GSYİH bakımından 16. sıradadır¹¹. Bölgede kişi başına gayri safi katma değer (GSKD) 2008 yılında 6.914 Dolar seviyesinde olup bu bakımdan 15. sırada yer almaktadır. TR83 bölgesinin iktisadi faaliyet kollarına göre GSKD verileri incelendiğinde 2008 yılı itibarıyla 4.448.073.000 TL ile tarımın payı %18,6; 5.206.010.000 TL ile sanayinin payı %21,6 ve 14.446.972.000 TL ile hizmetler sektörünün payı %59,8'dir¹².

¹¹ Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (2011), TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi

¹² TÜİK, Bölgesel Gayrisafi Katma Değer İstatistikleri, erişim tarihi 08.06.2012, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=56

2.2.1 Amasya İlinin İktisadi Yapısı¹³

Amasya ili gelirin önemli bölümünü, ilde yetiştirilen tarımsal ürünlerinin (tahıllar) yanı sıra sebze ve meyve satışlarından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. Köyler bağlı olduğu ilçelerle yoğun ticari ilişki içerisinde.

Son yıllarda Merzifon OSB'de elektrikli makine ve ev aletleri (ankastre mutfak ürünleri, aspiratör, davlumbaz), tarım ve ormancılık makineleri, plastik sanayi, mobilya, metal, tekstil ve gıda sanayinde gelişme kaydedilmiş; ilin ticaretine olumlu yansımalar olmuştur. İlde tarıma dayalı sanayi un, kuru maya, ayçiçeği yağı, yumurta, et ve süt ürünleri, şeker üretimi önemli yer tutmaktadır.

Amasya'dan; tarımsal ürünler (elma, kiraz, bamyaya, soğan, haşhaş, mercimek, fasulye), tarıma dayalı sanayi ürünleri (şeker, süt mamulleri, yumurta, ayçiçek yağı, havyan yemi, un, kuru maya) ve sanayi ürünleri (kireç, tuğla, mermer, ankastr mutfak ürünleri, mobilya, linyit kömürü, metal sanayi ürünleri ve plastik sanayi ürünleri) yurt içine pazarlandığı gibi ihraç da edilmektedir. Dayanıklı tüketim maddeleri, demir, çimento, giyim, narenciye gibi ürünler ise il dışından alınmaktadır.

Avrupa-İran Uluslararası Karayolu üzerinde yer alan Amasya, kuzeyde Samsun Limanı ve karayolu ile Karadeniz kıyılarına bağlanmaktadır. Samsun-Sivas Demiryolu, Amasya il merkezinden geçmektedir. Merzifon ilçesinde ise havaalanı bulunmaktadır.

Amasya'da son yıllarda kültür turizminde önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca marka kent projesi kapsamındaki 15 il arasına Amasya da alınmıştır. Bu doğrultuda turizm eksenli düzenlemeler ve faaliyetler devam etmektedir.

İlde, Merkez'de ve Merzifon, Suluova ve Gümüşhacıköy ilçelerinde olmak üzere 4 Ticaret ve Sanayi Odası faaliyet göstermekte olup, bu odalara kayıtlı toplam 2.812 işyeri bulunmaktadır. Ayrıca Amasya merkez ilçede 9 adet, Merzifon'da 8 adet, Suluova'da 3 adet, Gümüşhacıköy'de 4 adet, Taşova'da da 2 adet olmak üzere toplam 28 esnaf ve sanatkarlar odası mevcuttur. Bu odalara kayıtlı işyerlerinin toplam sayısı 9.490'dır.

¹³ Amasya İli Valiliği web sitesi; <http://amasya.gov.tr/ekonomik-yapi-kategori.asp?SayfaAltCatId=17>

2.2.2 Çorum İlinin İktisadi Yapısı¹⁴

Çorum'da, gıda sanayi, taş ve toprak sanayi ile makine-metal sanayi ağırlık kazanmıştır. Türkiye'nin kiremit ihtiyacının %40'ı, tuğla ihtiyacının %10'u Çorum'dan karşılanmaktadır. Ticarete konu olan başlıca ürünler ise tarım ürünlerinden buğday, pirinç, nohut gibi ürünler, canlı hayvan ürünlerinden yumurta, sanayi ürünlerinden ise un, bulgur, şeker, tuğla-kiremit, toprak sanayi ve gıda işleme makineleri gibi ürünlerdir.

İl sınırları içinde, biri il merkezinde 1977 yılında faaliyete geçen, diğeryse 2001 yılında Sungurlu ilçesinde açılan 2 Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. İl merkezi, Sungurlu ve Alaca'da faaliyet gösteren 3 ticaret ve sanayi odasında kayıtlı üye sayısı 4.313'tür.

Çorum ekonomisinde tarım önemli bir yere sahiptir. İldeki yaklaşık 55.808 çiftçi ailesinde 167.114 kişi bu sektörden geçimini sağlamaktadır. Çorum'da yetişen başlıca ürünler olan buğday, arpa ve pirinç tarımsal sanayinin en önemli girdilerindedir. Bunların yanında yetiştirilen başlıca ürünler; nohut, çeltik, şeker pancarı, yağlık ayçiçeği, kuru soğan gibi tarla bitkileri ile üzüm, elma, ceviz, armut gibi meyve ve ağırlıklı olarak iç pazarda tüketilen sebze ürünleridir. Son yıllarda sebze yetiştiriciliği açık alanlardan örtü altı alanlara kaymakta, plastik örtülü sera alanları yaygınlaşmaktadır.

Çorum'da günümüzden 7.000 yıl öncesine ait kültürel verilere rastlanan, ilk organize devleti kuran Hititlerin ilk başkenti Hattuşa bulunmaktadır. Hattuşa, UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesine alınmış ülkemizdeki 10 değerden biridir. Yine Hititlerin önemli merkezlerinden olan Alacahöyük Ören Yeri, il sınırları içinde yer almaktadır. Bu değer ve varlıklar, ilin turizm potansiyeli açısından önem taşımaktadır.

¹⁴ Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı web sitesi, <http://www.oka.org.tr/bolgede-yatirim-olanaklari.asp?SayfaAltCatId=3>

2.2.3 Samsun İlinin İktisadi Yapısı¹⁵

Samsun, Karadeniz Bölgesi'nin en büyük metropol kentidir. İlin iktisadi yapısını oluşturan sektörlerin başında tarım sektörü gelmekle birlikte sanayi, hayvancılık il ekonomisinde önemli yere sahiptir. İlde öne çıkan tarımsal ürünler; buğday, tütün, mısır, ayçiçeği, şeker pancarı, fındık, çeltik ve sebzedir. İl tarımında önemli yer tutan Bafra ve Çarşamba ovaları toplam 122.410 ha tarım alanına sahiptir.

Özellikle 1980 yılından sonra kentte daralan istihdamın geliştirilmesi için gerek kent civarında gerekse ilçelerinde küçük sanayi siteleri oluşmuş, istihdam yavaş yavaş sermaye yoğun olan küçük işletmelere doğru yönelmeye başlamıştır. Samsun ve yöresindeki imalat sanayinde üretilen ürünlerin en önemlileri; çimento, gübre, bakır, yapay jüt, oto yedek parçası, muhtelif boyutlarda pompa, mobilya ve tekstil, demir, konfeksiyon, ilaç ve tıbbi aletlerdir. Büyük ve orta ölçekli işletmelerin yanı sıra, küçük ölçekli işletmelerde emek yoğun bir şekilde kalorifer kazanı, plastik PVC tesisleri, zirai alet ve makineleri, bakır mamulleri, inşaat demirleri, plastik poşet, muhtelif şekerleme, reçel ve sanayi tipi mutfak eşyası üreten tesisler de mevcuttur.

Turizmin Samsun ekonomisindeki payı az olsa da il merkezinde olduğu gibi ilçe ve köylerde de gezip görülmeye değer çok sayıda tarihi ve turistik yer mevcuttur. Yaz aylarında denizden ve kumdan yararlanılabildiği gibi kış aylarında da av turizmi yapılabilmektedir.

Samsun'da, toplam üye sayısı yaklaşık 9.500 olan 6 Ticaret ve Sanayi Odası (Samsun, Bafra, Çarşamba, Terme, Vezirköprü, Havza) ve toplam üye sayısı yaklaşık 1.100 olan 4 adet ticaret borsası (Samsun, Bafra, Çarşamba, Terme) faaliyet göstermektedir. Ayrıca, 45.250 esnafın üye olduğu 71 esnaf odası ve 290 kooperatif bulunmaktadır.

Samsun'da, 5 Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Bunlardan Merkez OSB (1981), Kavak OSB (2000), Bafra OSB (1998) tamamlanmış olup faaliyetlerini sürdürmektedir. İhtisas Sanayi Bölgesi olan Samsun Gıda OSB'de 2012 itibarıyla bir işletme faaliyete geçmiş durumdadır. Havza OSB ise yapım aşamasındadır. Ayrıca 16 adet Küçük Sanayi Sitesi üretimdedir. Lojistik Organize Sanayi Bölgesi oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

¹⁵ Samsun Valiliği web sitesi, <http://samsun.gov.tr/samsun-sehri.asp?ContentId=16>

2.2.4 Tokat İlinin İktisadi Yapısı

İl yüzölçümünün %38'ini oluşturan tarım arazileri 382.330 ha büyüklüğündedir. İlin önde gelen tarım ürünü olan şeker pancarının yanı sıra yaş sebze ve meyve ile diğer endüstriyel tarım ürünleri, buğday ve diğer tahıl ürünleri, ilde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşlarında işlenmektedir. İmalat sanayi işletmelerinde, gıda ürünleri ve içecek imalatı, tekstil ve hazır giyim imalatı, taş ve toprağa dayalı ürün imalatı, ağaç ürünleri ve mobilya imalatı, plastik ürün imalatı, metal eşya ve makine imalatı sektörlerinde üretim yapılarak; ürünler yurtiçi ve yurtdışı pazarlara sunulmaktadır. İstihdam oranı en yüksek olan sektörler sırasıyla % 32 oranıyla taş ve toprağa dayalı sanayii, % 30 oranıyla tekstil sanayii, %26 oranıyla gıda sanayidir. Bu sektörler Merkez, Erbaa ve Turhal ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.

Merkez, Erbaa, Turhal, Zile ve Niksar ilçerinde 409 adet toplam parselde sahip 5 Organize Sanayi Bölgesinde toplam 119 işletme 2.494 çalışan ile faaliyet göstermektedir. 6 ilçedeki Tokat, Yazmacılar, Erbaa, Turhal, Niksar, Zile, Reşadiye Küçük Sanayi Sitelerinde 8500 çalışanıyla 2.750 KOBİ yer almaktadır. Tokat, Erbaa, Turhal, Niksar ve Zile Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı 5.500 üye, Tokat ve Zile Ticaret Borsalarına bağlı 418 üye bulunmaktadır. Tokat Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği'ne bağlı 35 odası ile 15.336 üyeye sahiptir.

Tokat Teknoloji Geliştirme Bölgesi 2008 yılında kurulmuştur. Tokat Teknoloji Gelişme Bölgesi'ne GOP Üniversitesi ve Tokat Organize Sanayi Bölgesi'ne ait 16.500 m² alan tahsis edilmiş olup 2012 yılında temeli atılmıştır. Bunun yanında BROP kapsamında Tokat İŞGEM'in kurulması projesi KOSGEB tarafından yürütülmektedir. Tokat Organize Sanayi Bölgesi'nde inşa edilecek olan Tokat İŞGEM'de 28 işlik yer olacaktır.

Bunlara ek olarak ilde antimuan, krom, mermer, bentonit, kömür (linyit), kireç taşı, bakır, kuvarz, çimento, demir- demiroksit, manganez ve grafit yatakları mevcuttur. Madenler içerisinde mermer ön plana çıkmaktadır. Türkiye mermer rezervinin % 20'si civarında yaklaşık 1 Milyar 200 milyon m³ mermer rezervinin ilde olduğu tahmin edilmektedir.

Tokat, tarihi ve kültürel mirası ile doğal güzellikleri koruyarak bugüne taşıyan ender bir Anadolu kentidir. Anadolu'nun saklı tarihinin ve doğal güzelliklerinin izleri Sezar'ın, Zela Savaşı sonrası tarihi sözünü (veni-vidi-vici) söylediği Zile Kalesinde; Türkiye'nin 28 jeolojik miras alanı arasında yer alan 3.4 milyon yaşındaki Balıca Mağarası'nda; 900 adımda 900 yıllık eserlerin bulunduğu Sulusokak'ta, Sebastopolis ve Komana Antik Kentlerinde; Türkiye'nin en büyük ikinci kalesi olma özelliğini taşıyan Niksar Kalesi'nde; Reşadiye ve Sulusaray kaplıcalarında, Almus, Zinav ve Kaz Gölü'nde sürülebilir. Bu varlıkların kültür turizmin geliştirilmesinde önemli yer tutması öngörülmektedir.

2.2.5 Temel İşgücü Göstergeleri

TÜİK 2010 hanehalkı işgücü araştırması yıllık sonuçlarına göre, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı %48,8; istihdam oranı %43; işsizlik oranı ise %11,9 olarak tahmin edilmiştir. Bu göstergeler TR83 bölgesindeki iller bazında incelendiğinde, dört ilde de işgücüne katılım oranının ve istihdam oranının Türkiye ortalamasından daha yüksek ve işsizlik oranının da daha düşük olduğu gözlenmektedir (Tablo 2)¹⁶.

Tablo 2. İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri, 2010

	İşgücüne Katılım Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
Amasya	51,6%	6,7%	48,2%
Çorum	51,4%	6,5%	48,1%
Samsun	50,8%	7,8%	46,8%
Tokat	49,3%	6,7%	46,0%
TR	48,8%	11,9%	43,0%

Kaynak: TÜİK, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8536>

¹⁶ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8536>

2.2.6 Dış Ticaret

TÜİK 2011 yılı illere göre dış ticaret istatistiklerine göre bölge illerinin dış ticaret performansı Tablo 3'de özetlenmektedir. Bölge illeri içinde en yüksek ihracat ve ithalat değerleri Samsun'da gerçekleşmiştir. 2011 yılında Çorum ve Tokat illeri dış ticaret fazlası vermiştir. Bölge, firma başına ihracat değerinde Türkiye ortalamasının yüzde 30 altındadır. Ancak son yıllarda Türkiye genelinde olduğu gibi bölgede de firma başı ihracat değerlerinde artış görülmektedir.

Tablo 3. TR83 Bölgesi İlleri Dış Ticaret (bin ABD Doları), 2011

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Toplam İhracat	63.353	141.931	441.031	39.832
Toplam İthalat	104.196	115.206	946.068	20.724
Net İhracat	-40.843	26.725	-505.037	19.108

Kaynak: TÜİK İllere Göre Dış Ticaret İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=12

2.3 Eğitim

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2003 yılında yaptığı 'İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre eğitim sektöründe TR83 Bölgesi, 26 Düzey 2 bölgesi içerisinde 13. sırada yer almaktadır.

2011 yılında bölge halkının eğitim düzeyi incelendiğinde ilkokulu bitirenlerin toplam nüfus içindeki payının, Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde %27,6 olan ilkokul mezun oranı, bölgede %31,8'dir. Bu oranın bölgede en yüksek olduğu il Çorum, en düşük olduğu il ise Tokat'tır. Ortaokul veya dengi okul mezuniyetine bakıldığında ise bölge illerinin verdiği mezun oranının, Türkiye ortalamasından (%5,1) düşük olduğu görülmektedir. Ortaokul ve dengi okul mezunları oranının en düşük olduğu il Çorum (%4,1) iken en yüksek orana sahip il Amasya'dır (%4,9). Lise ve dengi okul mezuniyetinde de bölge illerinin tamamı Türkiye ortalaması olan %21,4'ün altında olup, en düşük orana sahip il Çorum (%15,5), en yüksek orana sahip il ise Amasya'dır (%19,8). Yüksekokul veya fakülte mezunlarının oranına bakıldığında, bölge illerinin Türkiye ortalaması olan

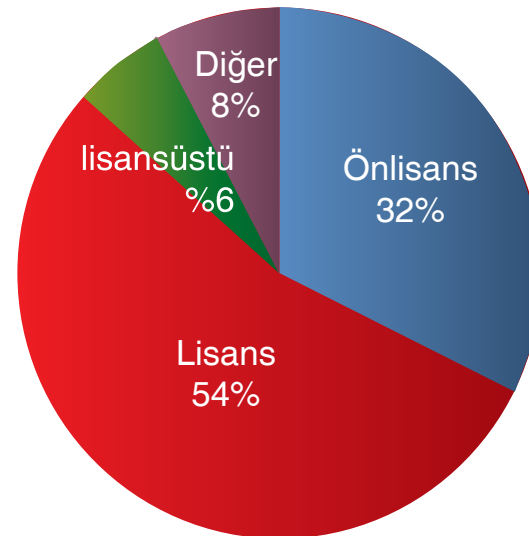
%9,9'un altında kaldığı görülmektedir. Türkiye ortalamasının en yakın takipçisi olan bölge ili Amasya (%8,7) iken en düşük orana sahip il Çorum'dur (%7). Türkiye'de yüksek lisans mezunlarının oranı %0,7 iken bölgedeki illerde bu oran %0,3-0,5 aralığındadır. Doktora mezunlarına bakıldığında ise Samsun'da bu oran Türkiye ortalamasıyla aynı olup %0,2'dir. Diğer üç ilde ise bu oran %0,1'dir¹⁷.

Bölgede okul öncesi eğitimde yıllar içerisindeki değişime bakıldığında, 2000-2001 öğrenim döneminde toplam okul sayısı 280, öğretmen sayısı 73 ve öğrenci sayısı ise 6.901 iken 2010-2011 döneminde okul sayısı 1.536'ya, öğretmen sayısı 2.051'e ve öğrenci sayısı da 45.633'e yükselmiştir. 2010-2011 itibarıyla bölgede ilköğretim seviyesinde eğitim veren okul sayısı 1.912, ilköğretim okullarındaki toplam öğretmen sayısı 21.687 ve toplam öğrenci sayısı ise 375.671'dir. 2010-2011 döneminde genel ortaöğretim okullarının sayısı 165, bu okullardaki toplam öğretmen sayısı 4.816 ve öğrenci sayısı 50.582'dir. Aynı dönemde bölgede 244 adet mesleki ve teknik okul bulunmakta; bu okullarda görev yapan öğretmen sayısı 5.054 ve öğrenim gören öğrenci sayısı 87.191'dir¹⁸.

2.3.1 Yükseköğrenim

Bölgede her ilde bir üniversite olmak üzere toplam dört devlet üniversitesi bulunmaktadır. Ayrıca, 2012-2013 öğrenim döneminde öğrenci almaya başlayan Canik Başarı Üniversitesi, Karadeniz'in ilk vakıf üniversitesidir. Bölge üniversitelerinde toplam 77.038 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 4). Bu öğrencilerin %54'ü fakülte ve yüksekokullarda lisans eğitimi alırken, %32'si meslek yüksekokullarındaki ön lisans programlarına ve %8'i de lisans tamamlama ve uzaktan eğitim programlarına kayıtlıdır. Öğrencilerin %6'sı ise bölge üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora yapmaktadır (Şekil 1). Samsun Ondokuz Mayıs ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitelerinde öğrenciler ağırlıklı olarak lisans ve lisansüstü programlarına kayıtlı iken (toplamda sırasıyla %66,3 ve %58,5) Amasya Üniversitesinde ön lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin oranı (%46,6) lisans ve üstü programlara kayıtlı öğrencilere çok yakındır (Şekil 2). Çorum Hitit Üniversitesi'ndeki öğrencilerin ise çoğunluğu meslek yüksekokullarında ön lisans öğrenimi görmektedir (%57).

Şekil 1. Bölge üniversitelerinde öğrencilerin kayıtlı oldukları programlara göre dağılımı

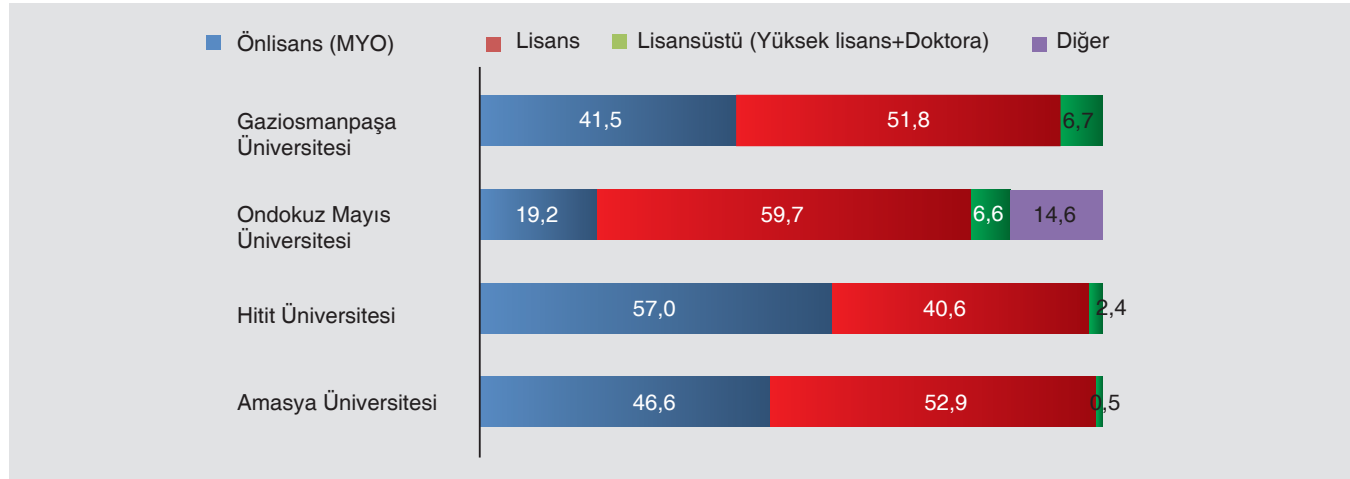

*: Uzaktan eğitim ve lisans tamamlama programları

¹⁷ TÜİK Eğitim İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=14, erişim tarihi 11.06.2012
¹⁸ TÜİK. (2010), Bölgesel Göstergeler -TR83 Samsun, Tokat, Çorum, Amasya

Şekil 2. Öğrencilerin Kayıtlı Oldukları Programların Üniversite Bazında Dağılımı

Amasya Üniversitesi (Amasya)

2006'da kurulan üniversitenin kökleri, 1974 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca kurulan Eğitim Enstitüsü ile birlikte atılmıştır. 2011-2012 akademik yılında üniversite; Eğitim, Fen-Edebiyat, Mimarlık, Teknoloji ve Tıp Fakülteleri olmak üzere toplam 5 fakülte, 1 yüksekokul (Sağlık Yüksekokulu), 5 meslek yüksekokulu ve 2011-2012 yılında açılan Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüleri ile faaliyetini sürdürmektedir¹⁹. Üniversitede yaklaşık 6.000 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 4). 2011 Yılı İdare Faaliyet Raporu verilerine göre Amasya Üniversitesi'nde 3 Profesör, 7 Doçent, 67 Yardımcı Doçent ile birlikte toplam 260 öğretim görevlisi görev yapmaktadır (Tablo 5).

Hitit Üniversitesi (Çorum)

2006 yılında Bakanlar Kurulu ve Yüksek Öğretim Kurulu kararı ile resmen kurulan ve Hitit Üniversitesi adını alan Üniversite; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi ve Tıp Fakültesi olmak üzere 6 fakültede, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimler Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü olmak üzere 3 enstitüde, Sağlık Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu olmak üzere 2 Yüksekokulda, Çorum Meslek Yüksekokulu, İskilip Meslek Yüksekokulu, Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Osmaniye Ömer Derindere Meslek Yüksekokulu, Alaca Meslek Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu olmak üzere 6 meslek Yüksekokulunda eğitim-öğretim hizmetleri başarılı bir şekilde verilmektedir. 2011-2012 akademik yılı itibarıyla üniversitede toplam 9.514 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 4). Öğrencilerinin %57'si meslek yüksekokullarında kayıtlı olan üniversite, ön lisans eğitiminin ağırlığı ile bölgede öne çıkmaktadır. 2011 yılı Faaliyet Raporu'na göre, üniversitenin akademik kadrosu, 16 Profesör, 20 Doçent ve 77 Yardımcı Doçent ile birlikte toplam 349 öğretim elemanından oluşmaktadır (Tablo 5).

¹⁹ Amasya Üniversitesi web sitesi, <http://www.amasya.edu.tr/universitemiz/tarihce.aspx>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Samsun)

1975 yılında kurulan üniversite, Diş Hekimliği, Eğitim, Fen-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Hukuk, Havacılık ve Uzay Bilimleri, İlahiyat, İletişim, İktisadi ve İdari Bilimler, Mimarlık, Mühendislik, Tıp, Veterinerlik, Turizm ve Ziraat Fakülteleri ile konservatuarının yanı sıra, 5 Enstitü (Eğitim bilimleri, Fen Bilimleri, Güzel Sanatlar, Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler), 3 yüksekokul ve 9 Meslek Yüksekokulu ile faaliyet göstermektedir.²⁰ Bölgenin en eski ve en büyük yükseköğretim kurumu olan üniversitede, uzaktan eğitim ve lisans tamamlama programları ile birlikte 2011-2012 eğitim-öğretim yılında toplam 40.854 öğrenci kayıtlıdır (Tablo 4). Bu öğrencilerin %66'sı lisans ve lisansüstü (sırasıyla 24.394 ve 2.680 öğrenci) öğrenimlerine devam etmektedir. Aynı zamanda bölgenin en geniş akademik kadrosuna sahip olan üniversitede 299 Profesör, 177 Doçent ve 464 Yardımcı Doçent ile birlikte toplam 2.032 akademisyen görev yapmaktadır (Tablo 5).

Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat)

1992 yılında kurulan üniversitede Ziraat, Fen-Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Tıp, Eğitim, Mühendislik ve Doğa Bilimleri ile Güzel Sanatlar Fakültelerinde lisans düzeyinde, Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde de lisansüstü düzeyde eğitim verilmektedir. Üniversiteye bağlı 8 yüksekokul ve 14 meslek yüksekokulunda da Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik'ten Bilgisayar Programcılığı'na kadar çeşitli bölümlerde eğitim ve öğretime devam edilmektedir. Üniversitede 2010-2011 akademik yılı itibarıyla kayıtlı öğrenci sayısı 20.670 olup, bunların %58'i lisans ve lisansüstü bölümlerde (sırasıyla 10.701 ve 1.390 öğrenci) öğrenim görmektedir (Tablo 4). Üniversitenin 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Faaliyet Raporu'na göre, 60 profesör, 66 doçent, 240 yardımcı doçent ile birlikte toplam 954 akademik personel görev yapmaktadır (Tablo 5).

²⁰ Ondokuz Mayıs Üniversitesi web sitesi, <http://www.omu.edu.tr/kisa-tanitim/>

Tablo 4. Kayıtlı Oldukları Programlara Göre Öğrenci Sayıları

	Önlisans (MYO)	Lisans	Lisansüstü (Yüksek lisans+Doktora)	Diğer*	Toplam
Amasya Üniversitesi**	2.796	3.175	29***	-	6.000
Hitit Üniversitesi	5.422	3.863	229	-	9.514
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	7.831	24.394	2.680	5.949	40.854
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	8.579	10.701	1.390	-	20.670
TR-83 Bölgesi Toplamı	24.628	42.133	4.328	5.949	77.038

*: Lisans Tamamlama Programları ve Pedagojik Formasyon Eğitiminde öğrenim gören öğrenciler

** : 2009-2010 eğitim-öğretim yılına ait veriler

***: 2011-2012 eğitim-öğretim yılına ait veriler

Kaynak: Amasya Üniversitesi 2010 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Gaziosmanpaşa, Hitit ve 19 Mayıs Üniversitelerinin Öğrenci İşleri Daire Başkanlıkları web siteleri

Tablo 5. Bölge Üniversitelerinin Akademik Kadroları

	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Öğr. Gör.	Arş. Gör.	Okut.	Uzman	Toplam
Amasya Üniversitesi	3	7	67	99	69	8	7	260
Hitit Üniversitesi	16	20	77	116	97	15	8	349
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	299	177	464	185	802	63	41	2.032
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	60	66	240	213	293	54	28	954
TR-83 Bölgesi Toplamı	378	270	848	613	1.261	140	81	3.591

Kaynak: Amasya Üniversitesi 2011 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Hitit Üniversitesi 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İdare Faaliyet Raporu 2011, Gaziosmanpaşa Üniversitesi 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Faaliyet Raporu

3. Orta Karadeniz Bölgesi'nin İnovasyona İlişkin Mevcut Durumu

3.1 Ar-Ge ve İnovasyon Desteklerinden Yararlanma Durumu

Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki kuruluşların son 5 yılda ulusal Ar-Ge ve inovasyon desteklerinden yararlanma durumu incelendiğinde, toplam 207 projenin fonlandığı görülmektedir. Söz konusu projeleri destekleyen kurumlar arasında 145 proje ile TÜBİTAK ve 55 proje ile KOSGEB ilk iki sırada yer almaktadır. TÜBİTAK tarafından desteklenen projelerin büyük çoğunluğunun (118 adet) Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB) tarafından kamu araştırma kurumları ve üniversitelerde yürütülen araştırma projeleri ile bilim insanı yetiştirme projelerinden oluştuğu görülmektedir. İllere göre yapılan analizde, ARDEB desteklerinin Orta Karadeniz Bölgesi'nin en eski iki üniversitesine sahip Samsun ve Tokat illerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

TÜBİTAK'ın Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB) tarafından sağlanan ve özel sektörün Ar-Ge ve inovasyon odaklı faaliyetlerine yönelik olan desteklerinden ise toplam 27 proje yararlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, TÜBİTAK tarafından özel sektöre sağlanan destekler, KOSGEB desteklerinin gerisinde kalmaktadır. Bölgeden KOSGEB desteği alan 55 projenin %80'i "Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulamalar" programı kapsamında fonlanmıştır. Özel sektörün birlikte çalışma, ortak iş yapma ve ortak kaynak kullanımı becerilerinin artırılmasına yönelik "İşbirliği, Güçbirliği" programından yararlanan proje sayısı 11 olup, destekler Çorum (6 adet) ile Samsun (5 adet) arasında paylaşılmıştır. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) tarafından sağlanan Ar-Ge projesi desteklerinden, Çorum'da yürütülen 3 proje kapsamında yararlanılmaktadır.

Ar-Ge ve inovasyonda işbirliğini geliştirmeye yönelik başka bir destek ise Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından uygulanan "San-Tez" programıdır. Üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla verilen bu desteklerden, bölgede son 5 yıllık dönem içinde yalnızca 3 proje yararlanmıştır. Projelerden ilki makine imalatı alanında ve Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi yürütücülüğünde gerçekleştirilmekte olup, diğer iki proje gıda sektörüne yönelik olarak Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi yürütücülüğünde desteklenmiştir. Bakanlığın teknolojiye dayalı girişimcilere başlangıç sermayesi olarak verdiği "Tekno-girişim Sermayesi" programı kapsamında ise, yalnızca bir proje destek almıştır. Proje Samsun'da, enformasyon teknolojileri alanında gerçekleştirilmektedir.

Bölge illerinin desteklerden yararlanma düzeyleri, destek programı ve il bazında değişiklik göstermekle birlikte, genel olarak bakıldığında Çorum ve Samsun'un desteklerden daha fazla yararlandıkları görülmektedir.

3.2 Ar-Ge ve İnovasyon Altyapısı

Orta Karadeniz Bölgesi'nin inovasyon sisteminin yapıtaşları arasında yer alan teknoloji geliştirme bölgeleri, inkübatörler ve benzeri altyapılara yönelik çalışmalar henüz başlangıç aşamasındadır. Konuya ilişkin bölgede yürütülen anket çalışmaları ve ilgili kurumlardan elde edilen veriler ışığında erişilen sonuçlar aşağıdadır.

3.2.1 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre Orta Karadeniz Bölgesi'nde henüz faaliyete geçmemiş olmakla birlikte, altyapı çalışmaları devam eden 3 Teknoloji Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır (Tablo 6). Bunlardan Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin kuruluş başvurusu 30 Ocak 2012 tarihli Bakanlar Kurulu kararınca onaylanmış olup 8 Mart 2012 tarih ve 28227 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Tokat Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin temelleri 5 Haziran 2012 tarihinde atılmıştır. Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin ise 2013 yılında faaliyete geçmesi planlanmaktadır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen ankete verilen cevaplara göre, Samsun ve Tokat Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde, yazılım geliştirme faaliyetlerinde bulunanlar ağırlıklı olmak üzere, sırasıyla 25 ve 50 firmanın yer alması öngörülmektedir.

Tablo 6. Orta Karadeniz Bölgesinde yer alan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Bölge Adı	Üniversite Adı	İli	Yürütücü Şirket Kuruluş Yılı
Tokat Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Tokat	2008
Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Samsun	2009
Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Hitit Üniversitesi	Çorum	2012

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012.

3.2.2 İnkübatörler

Bölge illerinden Samsun'da 2 inkübatör (kuluçka merkezi) bulunmaktadır (Tablo 7). Anket verilerine göre, Samsun'daki inkübatörlerde toplam 39 firma faaliyet göstermekte olup, bunların 13'ü Ondokuz Mayıs Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Merkezi'nde (Ondokuz Mayıs TEKMER) ve 26'sı ise SABEK İş Geliştirme Merkezi'nde (SABEK İŞGEM) yer almaktadır. Ondokuz Mayıs TEKMER'de ağırlıklı olarak yazılım firmaları(%23) ile tarım ve ormancılık makinaları imalatı yapan firmalar (%15) yer alırken SABEK İŞGEM'de yer alan firmaların %50'si sağlık sektörüne yönelik (sarf malzemeleri, cerrahi aletler, ortopedik malzemeler vb.) imalat yapmaktadır. İŞGEM'deki diğer firmalar reklam, aydınlatma, dekorasyon, ahşap malzeme, cephe sistemleri, vb. üzerine çalışmaktadır.

Tablo 7. Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan inkübatörler

Adı	İli	Faaliyete Geçtiği / Gececeği Yılı	İŞGEM ve TEKMER Firma Sayısı
KOSGEB Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER)	Samsun	2007	13
SABEK İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM)	Samsun	2006	26

Ayrıca, Çorum'da 2008 yılında kurulan Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM) faaliyet göstermektedir.

3.2.3 Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgeleri inovasyona dayalı kümelenme faaliyetleri ile Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerinde taşıdıkları potansiyelden dolayı inovasyon altyapıları kapsamında değerlendirilmektedir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre, Orta Karadeniz Bölgesi'nde Samsun ve Tokat'ta 5'er, Amasya'da 4 ve Çorum'da 2 adet olmak üzere toplam 16 OSB bulunmaktadır (Tablo 8). Araştırma sonuçlarına göre, Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki faal OSB'lerdeki firma sayısı 2012 itibarıyla 485'dir. Faal durumda olan OSB'ler arasında, iki adet ihtisas (sektör odaklı) bölge dikkat çekmektedir. Samsun-Gıda Organize Sanayi Bölgesi ve Suluova Besi Organize Sanayi Bölgesi.

Organize sanayi bölgelerinin coğrafi konumları ve ulaşım olanakları, bölge içi ve dışı pazarlara erişimleri olduğu kadar, hammadde/ara mamul tedarik süreçlerinin yönetimi ve maliyeti açısından önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen bilgilere göre OKA bölgesindeki OSB'lerin, karayolu dışındaki ulaşım ve erişim imkanları Tablo 9'da özetlenmektedir. Buna göre, Çorum ve Tokat illerinde bulunan OSB'ler, coğrafi konumları nedeniyle, denizyolu erişimi açısından en dezavantajlı bölgelerdir. Bunun yanı sıra, Çorum ilindeki OSB'ler hava ve demiryolu ulaşımına da ortalamada en uzak bölgeler olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 8. Orta Karadeniz Bölgesi'nde Yer Alan Organize Sanayi Bölgeleri

OSB Adı	İli	İlçesi	Kuruluş Yılı
Amasya Organize Sanayi Bölgesi	Amasya	Merkez	1993
Merzifon Organize Sanayi Bölgesi	Amasya	Merzifon	1987
Suluova Organize Sanayi Bölgesi	Amasya	Suluova	2005
Suluova TDİ Besi Organize Sanayi Bölgesi*/**	Amasya	Suluova	2004
Çorum Organize Sanayi Bölgesi	Çorum	Merkez	1977
Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi	Çorum	Sungurlu	2001
Samsun-Merkez Organize Sanayi Bölgesi	Samsun	Tekkeköy	1981
Samsun Gıda Organize Sanayi Bölgesi**	Samsun	Tekkeköy	2007
Bafra Organize Sanayi Bölgesi	Samsun	Bafra	1998
Havza Organize Sanayi Bölgesi*	Samsun	Havza	2007
Kavak Organize Sanayi Bölgesi	Samsun	Kavak	2000
Tokat Organize Sanayi Bölgesi	Tokat	Merkez	1978
Erbaa Organize Sanayi Bölgesi	Tokat	Erbaa	2006
Niksar Organize Sanayi Bölgesi*	Tokat	Niksar	1997
Turhal Organize Sanayi Bölgesi	Tokat	Turhal	2001
Zile Organize Sanayi Bölgesi	Tokat	Zile	2000

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012

*: Faal olmayan OSB'ler;

** : İhtisas(sektör odaklı) OSB'ler

Tablo 9. OSB'lerin Karayolu Dışındaki Ulaşım Noktalarına Uzaklıkları (km)

Adı	Liman (Samsun/Ünye)	En Yakın Havalimanı	En Yakın Demiryolu
Amasya Organize Sanayi Bölgesi	155	50	10
Amasya Merzifon Organize Sanayi Bölgesi	115	5	25
Amasya Suluova TDİ Besi Org. San. Böl.	100	10	10
Amasya Suluova Organize Sanayi Bölgesi	100	10	5
Çorum Organize Sanayi Bölgesi	175	58	114
Çorum Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi	300	130	45
Samsun-Merkez Organize Sanayi Bölgesi	2	13	2
Samsun Gıda Organize Sanayi Bölgesi	19	7	9
Samsun Bafra Organize Sanayi Bölgesi	50	80	50
Samsun Havza Organize Sanayi Bölgesi	79	37	0
Samsun Kavak Organize Sanayi Bölgesi	50	70	6
Tokat Organize Sanayi Bölgesi	250	15	40
Tokat Niksar Organize Sanayi Bölgesi	110	45	90
Tokat Turhal Organize Sanayi Bölgesi	220	20	12
Tokat Zile Organize Sanayi Bölgesi	230	65	10

Anket sonuçlarına göre, Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki OSB'lerin ağırlıklı sektörleri değerlendirildiğinde bölge genelinde gıda sektörünün öne çıktığı görülmektedir. Bölgedeki OSB'lerinin yoğunlaştığı ikinci ağırlıklı sektör olan metal sanayini, makine, orman ürünleri ve plastik sanayi takip etmektedir. Ağırlıklı sektörlerin illere göre dağılımında da gıda sektörü ön plana çıkmaktadır. Amasya ilinde farklı sektörler arasında bir dağılım gözlemlenirken, Çorum'daki her iki OSB'de gıdanın yanı sıra metal de ağırlıklı sektör olarak yer almaktadır. Samsun'da metal, plastik ve madeni eşya ağırlık verilen diğer sektörler olarak öne çıkmakta, Tokat'ta ise gıda sektörünün ardından mermer sanayi ağırlıklı sektör olarak kendini göstermektedir.

Anket verilerine göre, firmaların OSB'lerin ağırlıklı sektörleri bazındaki dağılımları yıllar itibarıyla kayda değer bir değişiklik göstermemiştir. İhtisas OSB'ler dışındaki çoğu organize sanayi bölgesinde firmaların ağırlıklı sektörleri göre dağılımı birbirine yakındır. Ancak, Amasya OSB'de mermer (%51-%60), Samsun Bafra ve Tokat OSB'lerinde gıda (sırasıyla %61-%70 ve %41-%50) ve Tokat Erbaa OSB'de tekstil (%61-%70) sektöründeki firmaların yoğunluğu göze çarpmaktadır. Anketlerdeki ağırlıklı sektörlerde faaliyet gösteren firmaların istihdam verileri de firma sayısı ile orantılıdır.

Araştırma kapsamında dış ticaret verisi alınan OSB'lerden, ağırlıklı olarak ABD, başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkeleri ve Çin'e ihracat yapılmaktadır. Samsun Merkez OSB, Çorum OSB ve Merzifon OSB'de yer alan firmalar bölgeden yapılan ihracatın büyük kısmını karşılamaktadır. OSB'lerin ihracat rakamları incelendiğinde 2007-2011 yılları arasında, küresel finans krizine rağmen artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Söz konusu beş yıllık dönemde özellikle Tokat Erbaa Organize Sanayi Bölgesinin ihracatında büyük artış (%375) yaşanmıştır. OSB'de yer alan ve uluslararası markalar için üretim yapan 8 tekstil firması bu artışta etkili olmuştur.

3.2.4 Kümelenmeler

Orta Karadeniz Bölgesi'nde stratejik sektörlerde başlamış ve devam eden aşağıdaki kümelenme çalışmaları mevcuttur:

- Çorum Gıda İşleme Makinaları Kümelenmesi: Ekonomi Bakanlığı öncülüğünde yürütülen, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından fonlanan 'KOBİ İşbirliği ve Kümelenme Projesi' kapsamında Türkiye çapında ele alınan 5 kümelenmeden birisi olarak desteklenmektedir. Projenin yerel paydaşı Çorum Ticaret ve Sanayi Odası'dır. Projede, sektör KOBİ'lerinin uluslararası pazarlara giriş ve bu pazarlarda rekabet edebilirliklerini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir.²¹
- Samsun Medikal Sanayi Kümelenmesi (MEDİKÜM)²²: Medikal sanayi sektöründe faaliyet gösteren Samsun ve civarındaki firmaların güçlerini birleştirmek, satış, tedarik, Ar-Ge konularında merkezi şekilde hareket ederek sektörü büyütmek ve güçlendirmek amacıyla 2011 yılında Samsun Valisi'nin himayelerinde Samsun İl Özel İdaresi Sekreterliği, Samsun Ar-Ge Daire Başkanlığı, OKA, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun KOSGEB Müdürlüğü, Samsun Makine Mühendisleri Odasının desteği ile kurulmuştur. 2012 itibarıyla sektörde faaliyet gösteren 56 firma derneğe üyedir. MEDİKÜM, medikal sanayi için 21 maddeden oluşan bir stratejik plan belirlemiştir. Ayrıca OKA tarafından sağlanan doğrudan faaliyet desteği ile Samsun Medikal Sanayi Sektörünün Mevcut Durum Analizi ve İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Fizibilite Raporu 2012 yılında yayınlanmıştır. KOBİ İşbirliği ve Kümelenme Projesi'ne de dahil olan Samsun Medikal Sanayi Sektörünün 2023 hedefi, 1 milyar ABD Doları ihracat hacmine ulaşılması olarak belirlenmiştir.
- Merzifon Ankastre Kümelenmesi²³: OKA'nın 'Doğrudan Faaliyet Desteği' ile Merzifon Organize Sanayi Bölgesi tarafından 'Merzifon Ankastre Kümelenmesi Projesi' yürütülmüş ve bunun sonucunda da küme geliştirme stratejisi ve yol haritası hazırlanmıştır. Merzifon Ankastre Kümesi, 1000'in üzerinde çalışan ve 30'un üzerinde mühendis istihdamı sağlayan, rekabet gücünü geliştirmek için önemli atılımlara imza atan, Ar-Ge ve tasarım kabiliyetine sahip, uluslararası bağlantıları gelişmiş bir kümedir. Ana üreticilerin yanı sıra hızla değer zincirinin diğer unsurlarının da Merzifon bölgesinde yoğunlaşmaya başlaması, bölgede hızlı, esnek ve yetenekli bir küme oluşmasının yolunu açmaktadır.

²¹ <http://www.smenetworking.net/>

²² <http://www.medikum55.net/>

²³ www.oka.org.tr/ContentDownload/merzifon_ankastre_raporu.pdf

3.2.5 Laboratuvar Altyapısı

Orta Karadeniz Bölgesi'nde, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiş 7 Deney Laboratuvarı ile bir Kalite Belgelendirme Kuruluşu bulunmaktadır (Tablo 10). Laboratuvarların 4'ü Samsun'da, 2'si Tokat'ta ve biri Çorum'da faaliyet göstermektedir. Laboratuvarların 3'ü özel sektör firmalarına aittir. TÜRKAK verilerine göre, Amasya'da akredite olmuş herhangi bir laboratuvar bulunmamaktadır. Bölgedeki tek akredite belgelendirme kuruluşu Samsun'da yer almaktadır.

Tablo 'deki kuruluşların akreditasyon tarihlerine bakıldığında, bölgede 2009 yılından itibaren konuyla ilgili farkındalığın oluşmaya başladığını söylemek mümkün olsa da, üretim sürecinde kullanılan makine ve ekipmanların kalibrasyonlarına yönelik akredite Kalibrasyon Laboratuvarları ile üretilen ürünlerin pazarlanabilirliği ve firma rekabetçiliğine katkı sağlayabilecek akredite Ürün Belgelendirme Kuruluşlarının eksikliği dikkat çekicidir. Kamu kurumlarına ait laboratuvarların tamamının "Gıda Kontrol" ve "Halk Sağlığı Laboratuvarları" olması, dikkat çeken diğer bir husustur.

Tablo 10. TÜRKAK Tarafından Akredite Edilen Laboratuvar ve Belgelendirme Kuruluşları

Türü	Laboratuvar / Kuruluş Adı	İli	Akreditasyon Tarihi
Deney Laboratuvarları	Ekmekçioğulları Metal ve Kimya Sanayi Tic. A.Ş. Laboratuvarı	Çorum	22.12.2010
	Toros Tarım Samsun Çevre Sağlığı ve Analiz Laboratuvarı	Samsun	08.03.2010
	Eti Bakır A.Ş. Samsun İşletmesi Laboratuvar ve Kalite Kontrol Müdürlüğü	Samsun	15.02.2011
	Samsun Ticaret Borsası Özel Gıda Kontrol Laboratuvarı	Samsun	02.04.2009
	Samsun Gıda Kontrol Laboratuvarı Müdürlüğü	Samsun	29.11.2005
	Tokat Gıda Kontrol Laboratuvarı Müdürlüğü	Tokat	06.07.2010
	Tokat İl Halk Sağlığı Laboratuvarı Müdürlüğü	Tokat	27.02.2009
Kalite Sistemi Belgelendirme Kuruluşları	Delta Uluslararası Belgelendirme ve Eğitim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.	Samsun	03.08.2011

Kaynak: TÜRKAK, 2012.

3.3 Fikri Haklar

Türk Patent Enstitüsü (TPE) verilerine göre, Orta Karadeniz Bölgesi'nde 2007-2011 yılları arasında toplam 138 patent, 188 faydalı model ve 226 endüstriyel tasarım başvurusu yapılmıştır. Tüm fikri haklar başvuruları, ülkedeki toplam başvurularla kıyaslandığında, bölge performansı oldukça düşüktür (%0,9). Bölgede ayrıca, aynı yıllar arasında toplam 2.342 adet marka tescil edilmiştir.

Yapılan başvuruların ve marka tescillerinin illere göre dağılımında ise genel olarak Samsun'un öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bölgede yapılan faydalı model ve endüstriyel tasarım başvuruları ile marka tescillerinin yarısından fazlası Samsun orijinlidir. Öte yandan, patent başvurularında Samsun (%41,3) ve Çorum'un (%33,3) öne çıktığı görülmektedir. Bu illeri sırasıyla Tokat (%24,5) ve Amasya (%7) takip etmektedir. TPE verileri 1995 yılından günümüze kadar incelendiğinde, Amasya'dan toplam 15 patent başvurusu yapılmış olmasına rağmen patent tescili yapılmamış olması dikkat çekmektedir. Öte yandan Amasya, endüstriyel tasarım başvurularında %18,5 ile Çorum (%15,4) ve Tokat'a (%7,9) nazaran daha iyi performans göstermiş ve bölgenin bu alanda en çok başvuru yapılan ikinci ili olmuştur. (Tablo 11)

Tablo 11. Orta Karadeniz Bölgesi Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım, Marka Başvuru ve Tescil Sayıları, 2007-2011

	Patent		Faydalı Model		Endüstriyel Tasarım		Marka	
	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil
Amasya	11	0	22	12	42	37	312	211
Çorum	46	7	46	58	35	33	823	460
Samsun	57	6	97	58	131	109	2.297	1.148
Tokat	24	3	23	16	18	16	752	523
TR83	138	16	188	144	226	195	4.184	2.342
TR	14.037	2.599	14.921	10.100	32.096	30.335	355.920	185.917
TR83/TR	%9,8	%6,2	%12,6	%14,3	%7,0	%6,4	%11,8	%12,6

Kaynak: TPE, 2012

3.4 Bölgesel İnovasyon Ortamı

Orta Karadeniz Bölgesi'nin inovasyon ortamına dair mevcut durum, strateji çalışması kapsamında bölge illerinde gerçekleştirilen çalıştaylarla tespit edilmiştir. Çalıştaylarda yapılan değerlendirmenin sonucu Şekil 3'te gösterilmektedir.

Buna göre, bölge halkının inovasyon ve girişimciliği destekleyen kültürel değer ve normlara sahip olması en dikkat çekici avantajdır. Diğer olumlu bir husus, bölgede öne çıkan sektörlerde uzmanlaşma konusunda sağlanan ilerlemeyle kendini göstermektedir. Öte yandan, inovasyon için gerekli insan kaynağına olan gereksinim, bölgesel inovasyon sisteminde liderliği güçlendirme ve aktörler arasında iletişim ve işbirliğini artırmaya olan ihtiyaç, bölgesel inovasyon teşvik ve desteklerini oluşturma gereksinimi, fiziksel altyapıyı güçlendirme ve yaşam kalitesini yükseltme ihtiyacı bölgedeki paydaşlar tarafından dikkat çekilen hususlar olarak ön plana çıkmaktadır.

3.5 Orta Karadeniz Bölgesi İnovasyon Performansı

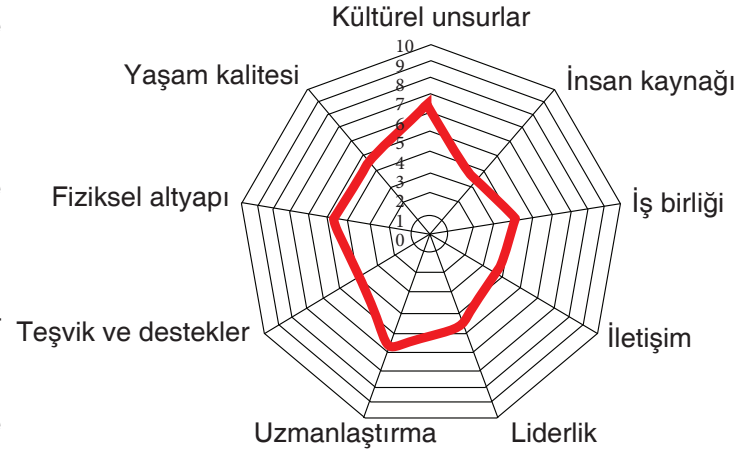
Orta Karadeniz Bölgesi, halihazırda, işletmeleri, eğitim ve kamu kurumlarıyla inovasyonun farklı boyutlarında çalışmalar yürütmekte ve önemli başarı öyküleri ortaya koymaktadır. Strateji çalışması kapsamında yapılan saha araştırması sonuçlarına göre, son 3 yıl içinde bölgedeki kuruluşların

- %60'nın yeni ürün/hizmet geliştirerek pazara/kullanıma sunduğu;
- %69'unun mevcut ürünlerde/hizmetlerde önemli iyileştirme yaparak pazara/kullanıma sunduğu;
- %69'unun yeni iş ve/veya üretim süreçleri geliştirerek uygulamaya aldığı;
- %71'inin mevcut iş ve/veya üretim süreçlerine önemli iyileştirme yaptığı ve bunları uygulamaya aldığı;
- %59'unun yeni pazarlama/hizmet sunum yöntemleri uygulamaya koyduğu;
- %50'sinin ürünlerinin/hizmetlerinin tasarımında veya ambalajında önemli değişiklikler yaptığı;
- %53'ünün çevrenin korunması, enerji verimliliği ve/veya yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı konusunda çalışmalar gerçekleştirdiği;
- %69'unun kurumsal verimliliğin ve etkinliğin artırılması ve maliyetlerin azaltılması konularında organizasyonel değişiklikler gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.²⁴

Bölgedeki kurumların inovasyon faaliyetlerine ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

²⁴ Yapılan saha çalışmasında kullanılan örneklem illerde yapılan çalıştaylarda ve internet üzerinden düzenlenen anketlere katılan kuruluşları içermekte olup bölgeyi temsil etme gücü sınırlıdır.

Şekil 3. Orta Karadeniz Bölgesi inovasyon ortamı değerlendirilmesi

Amasya Gümüşhacıköy Kaymakamlığı, İnovasyon-Liderlik-Kariyer Merkezi

Amasya ili Gümüşhacıköy Kaymakamlığı'nca açılan, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin gelecek ve kariyer planlarında yardımcı olmayı amaçlayan İnovasyon-Liderlik-Kariyer Merkezi Mart 2012'de çalışmalarına başlamıştır. Boğaziçi Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi, Pittsburgh Üniversitesi (ABD), California Berkeley Üniversitesi (ABD), Öğretmen Akademisi Vakfı, Global Education, Intel ve Amasya'nın önde gelen firmalarından Silverline Ankastre'nin desteğini alan ve 37 öğretmenin de gönüllü katkılarıyla çalışmalarını sürdüren merkez, başarılı bir toplumsal inovasyon örneğidir.

Merkezde ilk olarak, Nisan 2012'de Gümüşhacıköylü veliler ve öğrenciler için "Anne-Baba Kariyer Okulu" adı altında bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlikte önce velilere, sonrasında da öğrencilere yönelik meslek tanıtımları ve kariyer seminerleri verilmiş, öğrencilere "Kariyer Testleri" uygulanmıştır. Bunun ardından, ilçede öğrencilere yönelik yaygınlaştırılmak üzere, Gümüşhacıköy Anadolu Lisesi koordinasyonunda öğretmenlere yönelik inovasyon ve inovatif girişimcilik eğitimi organize edilmiştir. İnovasyon-liderlik-kariyer konulu etkinliklerin devam etmesi planlanmakta; merkez ve etkinlikler ile ilgili tüm bilgi ve duyurular <http://www.gumushacikoyilkmerkezi.org> adresinden yayınlanmaktadır.

Silverline Ankastre (Amasya)

1994 yılında Amasya ili Merzifon ilçesinde kurulan firma, çalışmalarına tek bir ürün (fırın üstü aspiratör) ile başlayıp, kısa sürede ürün yelpazesini genişletmiştir. Fırından evye ve bataryaya kadar uzanan bir ürün gamıyla üretimine devam etmektedir. Kısa sürede Türkiye çapında pazarlama ve servis ağı kurmayı başaran firma, ürünlerinde kalite ve estetik tasarıma önem vermiştir. Silverline, çevreye duyarlı üretim konusunda da hassas davranmaktadır. Nitelikli insan kaynağının inovasyonun temel gereksinimlerinden olduğunun farkında olan firma, yüksek kalite tasarım, kullanım kolaylığı, işlevsellik, ergonomi ve ekolojik duyarlılık konularında sürekli olarak Ar-Ge yapmaktadır.

Tüm bu çalışmaların ve yatırımların sonucunda, ürünlerini birçok ülkeye ihraç etme başarısını yakalayan Silverline, son olarak alanındaki saygın organizasyonlardan biri olan ve Almanya'da düzenlenen Plus X'de 2012 yılının "En İnovatif Markası" ödülünü almıştır. Bu ödülün yanı sıra, firmanın ürünlerinden biri de yüksek kalite, kullanım kolaylığı, dizayn ve çevreye duyarlılık dallarında dört ödül birden kazanmıştır.

Çorum Valiliği, “Herkes Müzeye” Projesi

Çorum Valiliği tarafından hazırlanan projede Çorum Müzesi'nin genç nesiller tarafından daha yakından tanınması ve çocukların küçük yaşlardan itibaren tarihi eserlerin korunması ve müzecilik konularında bilinçlendirilmelerini amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, gençlerin günlük turlarla müzeyi gezmeleri yerine, tarihle iç içe olabilecekleri farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. 2010 yılında Avrupa Yılın Müzesi'ne aday gösterilen müzenin bir bölümü yatılı hale getirilmiştir. İlk olarak, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı Çorum Sevgi Evleri ve yatılı ilköğretim bölge okullarından seçilen 20 öğrenci misafir edilmiştir.

Müze de iki gece ve üç gün geçiren öğrenciler, kilden tablet yapmaktan uzman öğretmenlerce verilen dramalara kadar çeşitli etkinliklerle Hitit uygarlığını daha yakından tanıma, 3500 yıl önceki yaşamdan kesitlerle tarihi yaşayarak öğrenme fırsatını elde etmektedir. Etkinliklerin, il dışından gelecek öğrenci kabilelerinin misafir edilmesi ile ulusal boyuta taşınması hedeflenmektedir.

Bahadır Tıbbi Aletler (Samsun)

Trabzonlu demir ustası Hasan Bahadır'ın kurduğu atölyesinde yeğenleri ile birlikte demir işleri ve silah yapımıyla faaliyetlerine başlayan aile işletmesi, ailenin Samsun'a taşınmasının ardından üretimine bir süre de burada devam etmiştir. Türkiye'de 1980'lerde cerrahların yaşadığı alet sıkıntısını fark eden baba Bahadır, üretimini tıbbi aletler alanına kaydırmaya karar vermiştir. El becerilerini bu alanda başarıyla kullanan Bahadır ailesi, kısa sürede cerrahi alanında kullanılan tüm el aletlerini içeren ürün gamı ile piyasada yer edinmiştir.

10 metre karelik bir atölyede başlayan üretimini 11 dönüm üzerine kurulu tesislere dönüştüren ve 150 civarında çalışanı ile üretime devam eden firma, bugün 80 ülkeye ihraç ettiği ürünler ile Samsun'un dünyanın üçüncü büyük cerrahi alet üretim üssü haline gelmesine katkı sağlamıştır. Bahadır ailesi, yönetimde olan ikinci kuşağı ile bu başarısını markalaşma çalışmalarını ile devam ettirme hedefindedir.

Dimes Meyve Suları (Tokat)

1958 yılında kurulan firma, 1964 yılında “Türkiye'nin ilk meyve suyu üreticisi” olarak bu alandaki faaliyetlerine başlamıştır. O tarihten bu yana sürekli olarak büyüyen firma, yatırımlarını ülke çapında devam ettirmiştir. 1990'lı yıllarda ürünlerini karton ambalajlarda piyasaya sunmaya başlayan Dimes, ülke pazarına giren yabancı markalarla da rekabet edebilmek için pazarlama ve yeni ürün geliştirme faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Özellikle 2000'li yıllarda inovatif pazarlama yöntemleri ve yeni ürün geliştirmedeki Ar-Ge çalışmalarıyla dikkat çeken firma, 2008 yılında ilk yurt dışı yatırımını Azerbaycan'a kurduğu tesis ile gerçekleştirmiştir. 2010 yılında, alanının seçkin organizasyonlarından olan Siald'Or yarışmasında kazandıkları “Türkiye'nin En Yenilikçi Ürünü” ödülü, firmanın 40 yılı aşan çalışmalarının ve yatırımlarının bir ürünüdür. Bugün alkolsüz içecekler alanında “Türkiye'nin en değerli markası” unvanını da elinde bulunduran Dimes, geniş ürün yelpazesi ve dünyaca kabul edilen kalite standartlarında yaptığı üretimle 70'in üzerinde ülkeye ihracat yapmaktadır.

Amesia Çalışan Kadın Arılar Grubu (Amasya)

Amasya'nın Şehzade Köyü ve Ezinepazar Beldesi'nden 15'er kadınla Amasya Ticaret Odası öncülüğünde 2011 yılında başlayan "Tarım Sektöründe Ekonomik Özgürlüğünü Kazanmış Kadınlarla Marka Yolculuğu" AB projesi, köy kadınlarındaki girişimcilik ruhunu harekete geçirmiştir. Mısır kabuğundan hediyeelik eşyalar ürettikleri projenin tamamlanmasının ardından "Amesia Çalışan Kadın Arılar Grubu"nu oluşturan 15 girişimci kadın, çalışmalarını tarladan sofraya her türlü yiyecek ve iğne oyası gibi kültürel göstergelerin üretimi üzerinde yoğunlaştırarak, ürünlerini "Amesia" markası ile pazara sunmayı başarmışlardır.

Kendi üretimleri olan yiyecekleri "Topraktan evimize getiriyor, orada hazırlayıp kendimiz yiyorduk. Şimdi satıyoruz" sloganı ile pazarlayan köy kadınları, ürünlerini ülke çapındaki çeşitli fuarlarda tanıtmaya ve satmaya başlamışlardır.

BAYTOM- Lipesaa Ltd. Şti. (Çorum)

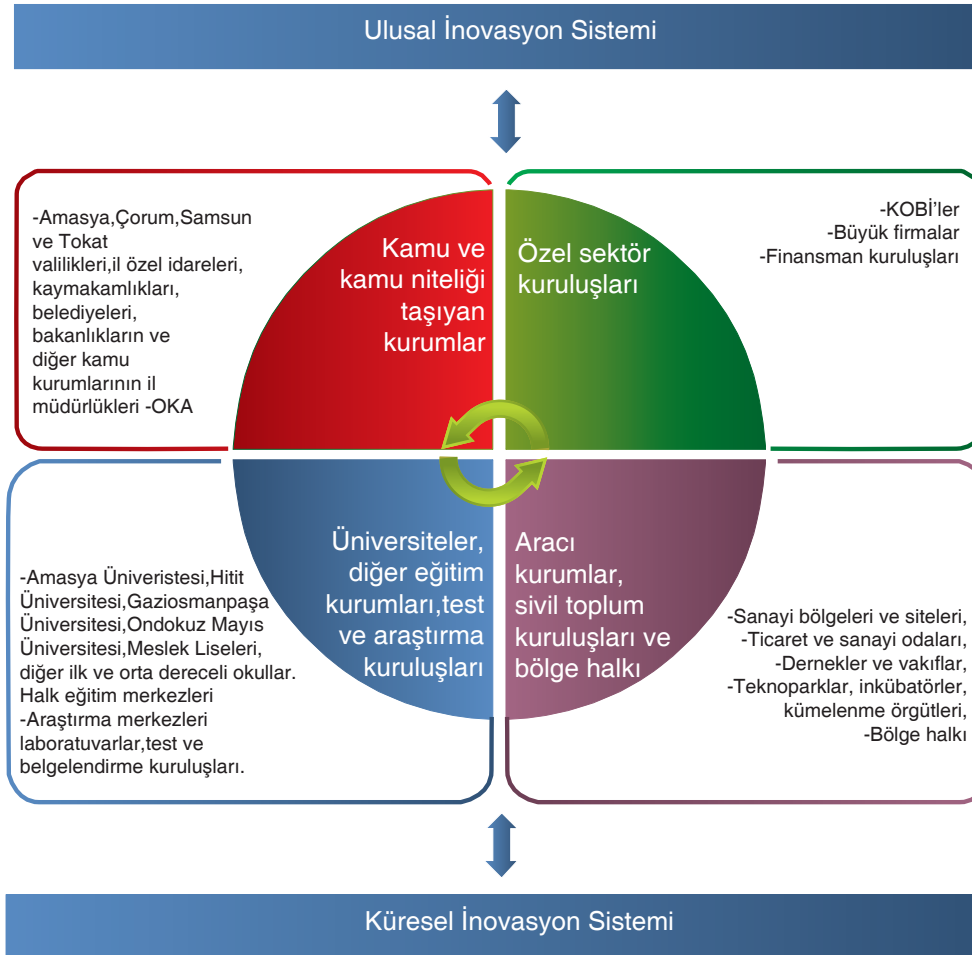
Çorumlu Kimya Öğretmeni Erol Tonga'nın kurucusu olduğu Lipesaa şirketi tarafından geliştirilen Bitkisel Atık Yağ Toplama Makinesi (BAYTOM) Rio+20 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda Türkiye'yi temsil eden en iyi uygulamalar arasında yer almıştır. Uygulama Akçansa, Anadolu Efes, Arçelik, Eczacıbaşı, Ereğli Demir Çelik, Ford OTOSAN gibi Türkiye'nin dev firmaları ile ülkemizi temsil etmiştir. Yerel girişimciliğin desteklenmesini de içeren uygulama ile bitkisel atık yağların toplanması ve geri kazanımını kolaylaştırmak amacıyla bir bitkisel atık yağ toplama otomati geliştirilmiştir. Bu sayede işletmelerin atık yağları biriktirmelerinde ve yerel yönetimlerin veya firmaların bu atıkları toplamalarında büyük kolaylık sağlanmış olacaktır. 2 yıllık Ar-Ge çalışmaları sonunda geliştirilen ürün için faydalı model belgesi alınmış olup, 2011 yılında seri üretime geçilmiştir.

3.6 Bölgesel İnovasyon Sistemi

Orta Karadeniz Bölgesi inovasyon sistemi, *dörtlü sarmal* yaklaşımından hareketle, bölge illerinde faaliyet gösteren özel sektör kuruluşları, kamu kurumları, üniversiteler ve diğer eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve bölge halkı ile bunlar arasındaki etkileşimin oluşturduğu yapıyı ifade eder. Buna ek olarak, sistemin diğer öğelerini kültürel normlar, alışkanlıklar, toplumsal kurallar, tarih gibi faktörler oluşturur. Bölgesel inovasyon sistemi, kendisini oluşturan aktörler arasındaki işbirlikleriyle hayat bulur ve sistemin etkinliği, bu aktörler arasındaki ilişkilerin kalitesi ve yoğunluğuyla şekillenir. Tüm bölgesel inovasyon sistemlerinde olduğu gibi, Orta Karadeniz inovasyon sistemi de ulusal ve küresel inovasyon sistemleriyle bağlantılıdır (Şekil 4).

Şekil 4. Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Sistemi

Bölgesel inovasyon sistemlerinin işleyişini olumsuz etkileyen faktörler

Bölgesel inovasyon sistemlerinin etkin şekilde işlemesini engelleyen faktörler incelendiğinde, üç ana problemle karşılaşılır:

- **Organizasyonel zayıflık:** Bölgesel düzeyde etkin sistemin kurulması için gereken aktörlerin eksikliği (örneğin, araştırma kurumlarının olmaması, inovasyon aracı kuruluşlarının bulunmaması gibi). Bu sorunun sistem üzerinde yaratacağı olumsuz etki, kısa vadede, yakın bölgelerde ihtiyaç duyulan hizmetleri sunan kuruluşlarla bağlantıların kurulması ve bu kuruluşların sisteme eklenmeleri ile azaltılabilir.
- **Kabuğunu kıramama:** Bölgedeki sanayi kuruluşlarının yıllardır aynı teknolojiyle aynı pazarlar için çalışıyor olması ve uzun vadeli stratejik hedefler ortaya koyup yeniden yapılanamaması olarak ifade edilebilen bu sorun, bölgesel inovasyon ağının dışarıdan farklı aktörlere açılması ve bölge içinde sektörler arası etkileşimin teşvik edilmesiyle aşılabılır.
- **Sistemin aktörleri arasındaki parçalanmışlık:** Bölgedeki kuruluşlar arasında iletişim, koordinasyon ve işbirliğinin olmaması durumudur ve temelde bölgedeki aktörler arasındaki güven ve ortak vizyon eksikliğinden kaynaklanır. İşbirliğini artırıcı eylemler, ortak çıkarlar için çalışma konusunda motive edici önlemlerle bu sorunun olumsuz etkilerini azaltmak mümkündür.

Kaynak: Elçi Ş., Karataylı İ., Karaata S., Bölgesel İnovasyon Merkezleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, TÜSİAD, 2008, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-12/477

Bölgesel İnovasyon Sistemlerinde Üniversitelerin Önemi

Cambridge'de son otuz yıldır yaşananlar, üniversitelerin bölgesel inovasyon sistemlerindeki rolünün önemini; üniversitelerin iş dünyasıyla işbirliği sayesinde nelerin başarılabilceğini; sivil insiyatifle büyük finansal kaynaklara, altyapılara gerek olmadan nasıl bir inovasyon ekonomisi yaratılabileceğini gözler önüne seriyor.

İngiltere'nin Cambridge şehrini içine alan bölge, 1960'lara kadar tarıma dayalı ekonomisi ve düşük, dağınık nüfusu olan bir bölgeydi. Daha sonra Londra nüfusunun yoğunlaşmasıyla 1980'lerin başlarına kadar göç aldı ve nüfusu yüzde 30 civarında artış gösterdi. Bu dönemde küçük fabrikalar kurulmaya başlandı. Yeni şirketlerin kurulmasıyla bölgenin ulaşım başta olmak üzere altyapısında iyileşmeler gözlemlendi.

Üniversitenin Önemli Rolü ve Başarısı

Cambridge Üniversitesi, üniversite çevresindeki girişimciliğin gelişmesinde ve yeni şirketlerin kurulmasında büyük rol oynadı. Üniversitedeki araştırmacılar, sahip oldukları fikri haklarla yeni firmalar kurdular ve kurmaya devam ediyorlar.

Cambridge Üniversitesi'ndeki öğretim üyelerinin ve araştırmacıların yarısı kısa dönemli sözleşmelerle çalışırlar. Yaptıkları araştırmalar sonucu doğan fikri haklar kendilerine aittir. Bu nedenle, üniversiteye bağlanmak zorunda olmadıkları gibi kendi şirketlerini kurmaları için gerekli fırsata da sahiptirler. Üniversitede lisansüstü eğitimlerini sürdüren 2,500 öğrenci, bölgedeki şirketlerde yarı zamanlı çalışmaktadır.

Bilim Parkı'nın (Teknoparkın) Farkı

Cambridge'de şirketlerin kurulması için uygun altyapı olanaklarının olmaması da bir engel oluşturmadı. Diğer pek çok örnekten farklı olarak, şirketler, kendi ihtiyaçlarına göre bir teknoparkın (İngiltere'de kullanıldığı şekliyle bilim parkının) kurulmasını sağladılar. 1970'de Trinity College tarafından kurulan ülkenin ilk teknoparkı olan, Cambridge Bilim Parkı, talep yaratmaktan çok firmalardan gelen talepleri karşılamak için kuruldu. Park, başlangıçta, zaten kurulu olan küçük firmalara kısa süreli olarak düşük bir ücret karşılığında altyapı imkanları sağladı.

Bilim Parkı, halen çoğu çokuluslu büyük firmaların Ar-Ge projelerini yürütmek için getirdikleri ekiplere, yüksek kalitede hizmet sağlıyor. Bu projelerde yerli küçük firmalarla işbirliği teşvik ediliyor.

İlk Mucize ve Getirileri

1984'de Segal Quince and Partners şirketinin Cambridge'deki hareketi incelemek üzere yaptığı araştırmada, bölgede faaliyet gösteren 261 yüksek teknoloji tabanlı firmanın tüm bu gelişmelerin sonucunda kurulduğu ve 13,700 kişiye istihdam sağladığı belirlendi. Araştırmaya göre, on yıllık bir sürede Cambridge'de her ay ortalama 1.5 firma kuruldu. Bu firmaların sadece yüzde 7'si beş yıl içinde başarısız oldu. Firmaların büyük çoğunluğu küçük, bağımsız, elektronik ve bilişim firmalarıydı. Bu genç, dinamik şirketler, çalışan başına 230,000 Pound'un üzerinde ciro elde ediyorlardı. İşin katma değeri yüksek kısmı, Ar-Ge ve tasarım, Cambridge'de yapılıyor, toplu üretim başka bölgelerde gerçekleştiriliyordu. Şirketler, büyük oranda ABD'ye ve Asya ülkelerine ihracat yapıyorlardı. Yapılan araştırma, aynı zamanda bölgedeki firma ilişkilerini ve kümelenmeleri de ortaya çıkardı. Buna göre, yeni firmalar, büyük firmaların, üniversitenin ve araştırma merkezlerinin çalışanları tarafından kuruluyordu. Şirketler, üniversite ve araştırma merkezlerinde çalışanlar arasında büyük bir hareket vardı. Bu da yüksek nitelikli teknoloji transferini mümkün kılıyordu. Şirketlerin Cambridge'i seçmelerinin başlıca nedeni, yerel olarak işbirliği yapılabilecek kişi ve kurumların varlığı, pazar imkanları ve bölgenin sahip olduğu prestijdi. Nitelikli insan gücünün varlığı da en önemli etkenler arasındaydı.

Dolayısıyla bölgenin başarısı firmalar ile üniversite ve araştırma merkezleri arasındaki etkin ve dinamik bir işbirliği ağının varlığı ile açıklanıyordu.

Para Herşey Demek Değil

Araştırma sonuçlarının ortaya koyduğu önemli bir nokta, firmaların kurulma aşamasında sıkıntısını duydukları şeyin finansman olmamasıydı. Firmalar, tam olarak kurulana ve faaliyete geçene kadar dış finansmanı en düşük seviyede tutmaya özen gösteriyorlardı. Barclay's Bank'ın bölgedeki şubesi, firmalara gereken yardımı ve danışmanlığı sağlıyordu. Sonraları girişim sermayesi imkanları da oluşmaya başladı. Şirketlerin yarıya yakını devlet garantili banka kredileri kullandılar. Devletin inovasyon destekleri, yüksek teknoloji ürünlerini geliştirme ve pazara sürme süresinin kısalığından dolayı pek işe yaramadı.

Kısacası Cambridge, çok kısa sürede kurulan inovasyon odaklı firmalarıyla ve bu firmaların üniversite ve araştırma merkezleriyle gerçekleştirdikleri başarılı işbirlikleriyle hızlı bir kalkınma yaşadı.

Sivil İnsiyatfin Önemi

1980'lerin başında, bölgede kurulan yeni şirketlerin oluşturduğu sivil bir örgüt olan ve daha sonra Cambridge Technology Association adını alan Cambridge Computer Group, bilgisayar şirketlerinin ihtiyaçlarını yerel yönetimlere ve bankalara aktarmaya başladı. Grubun üzerinde durduğu diğer bir konu ise bölgede yüksek teknoloji şirketlerinin kurulmasının önemi idi.

Grup, yeni kurulan şirketlere moral desteği sağlarken, şirket kurma, işletme ve finansman konularında hizmet veren bir grup danışmanlık firması, yeni kurulan işletmeler için varolan fırsatları belirlemeye başladı. Yerel yönetimler de bu şirketleri cesaretlendirme konusunda büyük gayret sarfettiler. Cambridge'de yüksek teknolojiye dayalı sektörlerde yaşanan hızlı gelişim, resmi olmayan bağlantılar, yerel olarak bir araya getirilen finansman ve bölgede kurulu bağımsız şirketlerin büyümesiyle yaşandı.

Mucize Tekrarlanıyor

1997’de Cambridge, özellikle telekomünikasyon ve biyoteknoloji sektörlerinin gelişmesiyle yeni bir “mucize” yaşamaya başladı. 1998 yılına gelindiğinde bölgede kurulu 1,350 firma, 32,500 kişiye istihdam sağlıyordu.

Halen mevcut şirketlerden, üniversiteden ve araştırma merkezlerinden hızla yeni şirketler kuruluyor. Cambridge yüksek teknoloji kümelenmesinin diğer önemli bir yapıtaşı olan teknoloji danışmanlık şirketlerinin bölgede oynadığı rol de azımsanmayacak kadar büyük. Bu tür şirketler, yeni firmaların kurulmasını hızlandırırken, çekirdek sermaye ve girişim sermayesi yatırımlarını da harekete geçiriyorlar.

Kaynak: Elçi, Ş. (2006) İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı

3.7 Bölgesel İnovasyon İhtiyaç Analizi

Orta Karadeniz Bölgesi’nde gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre, işletmelerde rekabet güçleri açısından tespit edilen ihtiyaç ve sorunlar aşağıda özetlenmektedir.

- Bölgedeki işletmeler, rekabet güçlerinin artırılması konusunda en öncelikli ihtiyaçlarını, mevcut ürün ve hizmetlerin iyileştirilmesi ve daha gelişkin hale getirilmesi olarak tanımlamaktadır. Bunu, üretim maliyetinin azaltılması ve yeni ürün/hizmet geliştirmeye olan ihtiyaç izlemektedir. Diğer önemli ihtiyaç alanları ise, nitelikli çalışanların bulunması ve istihdamı, mevcut pazar payının artırılması, yeni pazarlara girme ve üretim süreçlerinin iyileştirilmesi olarak sıralanmıştır (Şekil 5).

Şekil 5 Orta Karadeniz Bölgesi’ndeki işletmelerin rekabet güçlerinin artırılmasına yönelik öncelikli ihtiyaçları

- Bölgedeki işletmeler, rekabet güçlerini en olumsuz etkileyen faktörlerin başında nitelikli insan kaynağının yetersizliğini ön plana çıkarmışlardır. Bunu izleyen problemler, finansmana erişimdeki sıkıntılar, istihdam maliyetlerinin yüksekliği, idari mevzuat ve bürokrasiyle ilişkili sorunlardır. Ayrıca, müşterilerin alım güçlerinin düşüklüğü; yeni teknolojileri tespit etme, seçme, edinme ve kullanmaya ilişkin sorunlar; fiziksel altyapı (yol, enerji, iletişim, tesis, vb.) sorunları gündeme getirilen problemler arasındadır (Şekil 6).

Şekil 6 Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin rekabet güçlerini olumsuz etkileyen öncelikli sorunlar

- Bölgedeki işletmeler, rekabet güçlerinin artırılmasında Ar-Ge ve inovasyonun öneminin farkında olmakla beraber, firma düzeyinde inovasyon sürecinin yönetilmesi ve inovasyon kültürünün geliştirilmesine yönelik ihtiyaca dikkat çekmektedir. Buna göre, “şirketimizde inovasyon faaliyetini nasıl başlatabiliriz?” ve “yönetici ve çalışanlarımızdan inovasyon kültürünü nasıl oluşturabiliriz?” soruları, bölge işletmelerinin en fazla odaklandıkları sorular arasındadır. Aynı şekilde, inovasyon ve Ar-Ge için mevcut kamu destekleri hakkında bilgi edinme ihtiyacı da sıklıkla dile getirilen konular arasındadır. Yeni geliştirilen ürünlerin/hizmetlerin ticarileştirilmesine yönelik atılması gereken adımlar ve inovasyonu kolaylaştıracak teknik ve yaklaşımları öğrenme ihtiyacı da işletmelerce gündeme getirilen diğer sorulardır. Yeni teknolojileri seçme ve edinme, fikri hakları koruma ve Ar-Ge faaliyetlerini daha etkin biçimde yönetme konuları da daha az sayıda da olsa bölge işletmelerince üzerinde durulan hususlar arasındadır (Şekil 7).

Şekil 7 Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin inovasyon konusunda öncelikli olarak cevap bulmak istedikleri sorular

Araştırma kapsamında, kamu kurumları, üniversiteler ve STK'ların da inovasyona ilişkin tespit, talep ve ihtiyaçları derlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bilgiler aşağıda özetlenmektedir:

- Araştırmaya katılan kurumlar, bölge işletmelerine sundukları hizmetlerde hizmet kalitesinin artırılması amacıyla öncelikli olarak nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bunu, kurumlarda organizasyonel değişime olan ihtiyaç; hizmet verilen kuruluşları ve bunların ihtiyaçlarını daha iyi anlama konusunda yetkinlik geliştirme; teknolojik altyapıya yatırım yapma ihtiyaçları izlemektedir (Şekil 8).
- Bölgede kamuda inovasyon ve toplumsal inovasyon kavram ve uygulamalarını yaygınlaştırabilmek için öncelikle ele alınması gereken konunun, kurum bünyesinde inovasyon kültürünün oluşturulmasına olan ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir (Şekil 9).

Şekil 8 Kurumlarda hizmet kalitesinin ve hizmet verilen kuruluşların sayısının artmasına yönelik öncelikli ihtiyaçlar

Şekil 9 İnovasyon konusunda en acil ve öncelikli olarak cevap bulunması istenen sorular

3.8 Orta Karadeniz Bölgesi'nin İnovasyona Yönelik Güçlü ve Zayıf Yanları ile Fırsat ve Tehditleri

Orta Karadeniz Bölgesi'nin inovasyona yönelik mevcut durumuna ilişkin güçlü ve zayıf yanlar ile tehdit ve fırsatlar, dört ildeki paydaşların katıldığı çalıştaydan ve çalışma kapsamında yürütülen araştırmalardan hareketle hazırlanmış olup, Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 12. Orta Karadeniz Bölgesi inovasyona yönelik GZTF tablosu

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
<ul style="list-style-type: none"> İmalat sanayinde uluslararası seviyede iş yapan güçlü firmaların varlığı Bölgede sulanabilir, verimli tarım arazilerinin çokluğu; işlemeye uygun zengin tarımsal ürün çeşitliliği; Bölgenin doğal güzellikler, kültürel ve tarihsel miras nedeniyle turizm için varlıklara sahip olması Bölgedeki ulaşım ağlarının çeşitliliği (kara, hava, deniz ve raylı sistem ile ulaşım) ve bölgenin bu ağlarda bir geçiş noktası olması Bölgede yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı Bölgede genç ve girişimciliğe yatkın insan nüfusunun fazlalığı Bölgedeki firmaların risk almaya ve inovasyona açık olmaları Bölge illerinde üniversitelerin ve meslek yüksekokullarının varlığı Bölgede kümelenme faaliyetlerinin varlığı Bölgesel paydaşların AB projeleri sayesinde proje hazırlama ve yürütme deneyimine sahip olmaları Üretim ve inovasyon altyapılarının (teknoloji geliştirme bölgeleri, karma ve ihtisas organize sanayi bölgeleri, vb.) varlığı Bölge halkının eğitime ve girişimciliğe önem veriyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> Bölgesel inovasyon sisteminin aktörleri arasında (firma, üniversite, özel sektör, kamu, STK, vb.) iletişim ve işbirliği kültürünün gelişmesine olan ihtiyaç Bölgedeki firmaların büyük kısmının aile şirketi olması nedeniyle kurumsallaşma, organizasyon ve planlamada yaşadıkları sorunlar Kalifiye insan kaynağının bölgeden göç ediyor olması nedeniyle yaşanan nitelikli insan kaynağı sıkıntısı Bölgedeki firmaların Ar-Ge ve inovasyon becerilerinin ve altyapılarını geliştirmeye olan ihtiyaç Bölgedeki firmaların markalaşma, tanıtım, tasarım ve pazarlama konusundaki yetersizlikleri Tarımda verimliliğinin düşüyor olması Sanayi kuruluşlarının çevreye duyarlılıklarının artırılmasına olan ihtiyaç Üniversiteler ile firmalar arasında Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerini artırma ihtiyacı İyi tarım uygulamalarının eksikliği ve tarımda standardizasyonun olmaması Turizm işletmeciliğinin ve turizm tesislerinin gerekli standartlarda olmaması Toplumda inovasyon farkındalığını artırma ihtiyacı Üretim ve inovasyon altyapılarını geliştirme ihtiyacı Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve nitelikli doğrudan yatırımın çekilmesine olan ihtiyaç İnovasyona yönelik teşviklerin ve finansmanın düşük düzeyde olması

FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> • Ulusal düzeyde Ar-Ge ve inovasyona verilen önemin artması • Yeni teşvik sistemi kapsamında bölge illerinin 3., 4. ve 5. bölge içinde bulunması ve bu kapsamda Ar-Ge ve çevre yatırımlarının destekleniyor olması • Üniversitelerin özel sektörle Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerinin artması ve akademik araştırmaların sonuçlarının ticarileşmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi • Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın inovasyona yönelik destekler sağlaması • Artan demiryolu yatırımları ve diğer imkanlar sayesinde yeni bir lojistik merkez olma fırsatı • Geliştirilecek bölgesel inovasyon stratejisinin başarıyla uygulanması • Araştırma ve inovasyon konusunda ulusal ve uluslararası programlara aktif katılımın sağlanması • Komşu ülkeler ve bölgelerle inovasyon konusunda işbirliğinin artırılması	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgenin sosyal ve ekonomik imkanlarının yetersizliği nedeniyle göç vermeye devam etmesi • Büyük sanayi yatırımlarının bölge dışındaki illeri tercih etmeleri • Çin, Hindistan gibi ülkelerden ithal ucuz ürünlerin bölgede üretilen ürünlerin rekabetçiliğini azaltması • Ovaların tarla tarımı amacı dışında kullanılması ve tarımsal alanların çevre kirliliğinden olumsuz etkilenmesi • Küresel ve/veya bölgesel ekonomik krizler

GZTF tablosunda yer alan hususlar ve mevcut duruma ilişkin diğer tespitler, Bölüm 5'de detaylandırılan stratejinin şekillendirilmesinde kullanılmıştır.

4. Orta Karadeniz Bölgesi İnovasyon Stratejisi

4.1 Vizyon ve Amaçlar

Orta Karadeniz Bölgesi'nin kalkınma ve rekabetçilik sürecinde inovasyonu etkin bir araç olarak kullanabilmesi için tüm paydaşların sahipleneceği bir vizyonun varlığı önemlidir. Bu vizyon çerçevesinde ortaya konacak ortak çabalar, bölgede arzu edilen gelişim için gerekli ivmelenmenin sağlanmasına ve kalkınma hedeflerine erişilmesine imkan tanıyacaktır.

Bölgesel inovasyon vizyonu, paydaşların katılımı ve katkılarıyla ortaya konan ortak gelecek hedefinden hareketle belirlenmiştir.

Orta Karadeniz Bölgesi İnovasyon Vizyonu

Orta Karadeniz Bölgesi, 2023 yılında rekabetçi sektörleri ile inovasyon ve girişimcilik kültürü yüksek toplumu sayesinde ulusal ve uluslararası düzeyde kalkınmada öncü bir bölge halini alacaktır.

Önceki bölümlerdeki tespitlerden ve ulaşılmaması arzu edilen vizyondan hareketle belirlenen **stratejik amaçlar** şunlardır:

- Bölgenin, stratejik sektörlerde yüksek rekabet gücüne sahip uluslararası bir markaya dönüşmesi;
- İnovasyon performansı yüksek işletmeleriyle nitelikli insan kaynağı için çekim merkezi halini alması;
- İnovasyon için yaratılacak cazip ortam ve teşvikler sayesinde ulusal ve uluslararası firmaların Ar-Ge ve inovasyon merkezlerine ev sahipliği yapar hale gelmesi;
- “Kapsayıcı inovasyon” yaklaşımıyla, toplumun tüm kesimlerinde refahın ve yaşam kalitesinin artması.

4.2 Stratejik Hedefler

Orta Karadeniz Bölgesi için inovasyona yönelik stratejik hedef göstergeleri ve bunlara yönelik kısa ve orta vadeli hedefler aşağıdaki gibidir (Tablo 13). Söz konusu hedefler, Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi ve Eylem Planı'yla belirlenen yol haritasının uygulanmasıyla elde edilecek sonuçlar ile ulusal inovasyon hedefleri ve diğer ülkelerde benzerlik gösteren bölgelere ait veriler dikkate alınarak öngörülmüştür.

Tablo 13. Orta Karadeniz Bölgesi, inovasyona yönelik stratejik hedefler

Hedef gösterge	Mevcut durum	Kısa vadeli hedefler (2018 itibariyle)	Orta vadeli hedefler (2023 itibariyle)
Ar-Ge harcamalarının Bölgesel GSYİH'ye oranı	:	%1	%2,5
Bölgedeki toplam istihdam içinde araştırmacıların oranı(tam zamanlı eşdeğeri)	:	%0,5	%1,5
Yıllık patent başvuru sayısı	36	80	150
Yıllık faydalı model başvuru sayısı	43	100	200
Yıllık endüstriyel tasarım başvuru sayısı	62	150	300
Bölge üniversitelerindeki bilim-teknoloji alanında eğitim alan doktora öğrencilerinin sayısı	491	700	2000
Yeni kurulan inovasyona dayalı işletme+filiz işletme sayısı (yıllık)	:	200	500
Kişi başına bölgesel gelir (GSKD)	6.914 \$	12.000 \$	17.000 \$
Bölgesel toplam ihracat tutarı	686 milyon \$	1 milyar \$	2 milyar \$
Bölgesel işsizlik oranı	%5,3	%4	%3

: Veri temin edilememiştir.

4.3 Stratejik Atılım Alanları

Orta Karadeniz Bölgesi'nin inovasyona dayalı kalkınma ve rekabetçilik yolunda odaklanacağı 'Stratejik Atılım Alanları' şunlardır:

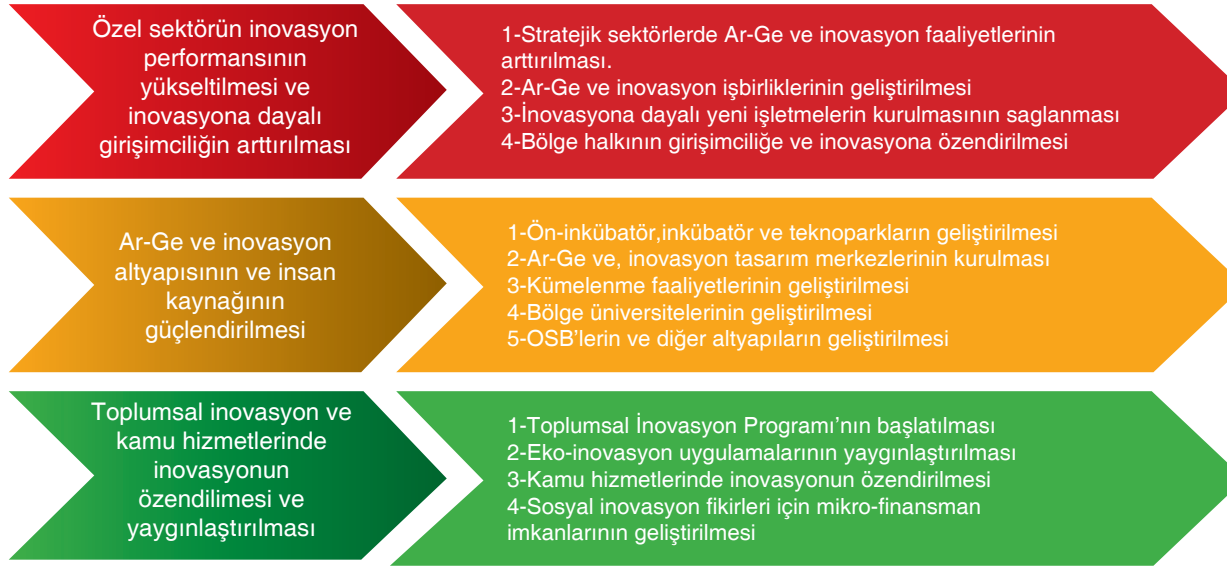
- Özel sektörün inovasyon performansının yükseltilmesi ve inovasyona dayalı girişimciliğin artırılması
- Ar-Ge ve inovasyon altyapısının ve insan kaynağının güçlendirilmesi
- Toplumsal inovasyonun ve kamuda inovasyonun özendirilmesi ve yaygınlaştırılması

Bu alanlarda gerçekleştirilecek faaliyetler aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

Şekil 10 Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi Atılım Alanları

4.3.1 Özel Sektörün İnovasyon Performansının Yükseltilmesi ve İnovasyona Dayalı Girişimciliğin Artırılması

Bölgenin rekabet avantajının yükseltilmesi, yaratılan ekonomik değer ve istihdamın artırılması, mevcut işletmelerin inovasyona yatırım yapmaları ve yeni dinamik işletmelerin kurulmasıyla mümkündür. Bu amaçla atılacak ilk adım, bölgedeki stratejik sektörlerde Ar-Ge ve inovasyon çalışmalarının artırılmasına yönelik olacaktır. Strateji döneminde öncelik verilecek sektörler şunlardır:

- Medikal cihaz ve aletler
- Makine, teçhizat ve ev aletleri
- Tarım ve Gıda
- Turizm
- Taşa ve toprağa dayalı sanayi

Medikal cihaz ve aletler sektörü, Samsun merkezli olarak gelişmektedir. Sektördeki kümelenme faaliyeti, rekabetçilik yolunda atılmış önemli bir adımdır. Bu süreçle birlikte, sektör işletmelerinin Ar-Ge ve inovasyona daha fazla ve sistemli şekilde yatırım yapmaları ve böylelikle yaratılan ekonomik değer ve istihdamı artırmaları gerekmektedir. Makine, teçhizat ve ev aletleri sektörü, Çorum'da gıda işleme makineleri ile Merzifon'da elektrikli makine ve ev aletleri başta olmak üzere bölge için rekabet avantajı oluşturma potansiyeline sahip bir sektördür. Makine sektörü, Samsun'un ihracatında da sahip olduğu %17'lik payla ön plana

çıkılmaktadır²⁵. Bölgedeki kümelenme faaliyetleriyle sektörel gelişme yolunda önemli bir adım atılmış durumdadır. Tarım, gıda ve turizm sektörleri, bölge genelinde taşıdıkları önemden dolayı, katma değer ve istihdam açısından geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gereken sektörlerdir. Taşa ve toprağa dayalı (mermer, kiremit, tuğla) sanayi ise bölge illerinden Amasya, Çorum ve Tokat'ta ön plana çıkmaktadır.

Bu alana ilişkin olarak atılacak adımlar şunlardır:

4.3.1.1 Stratejik sektörlerde Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinin artırılması:

1. Stratejik sektörlerde Ar-Ge ve inovasyon projelerini özendirerek bir destek programı tasarlanıp uygulanacaktır. Program kapsamında, söz konusu sektörde faaliyet gösteren firmaların ürün, süreç, organizasyon ve pazarlama inovasyonu projelerine destek sağlanacaktır. Verilecek olan destek sadece parasal boyut taşımayacak, aynı zamanda, firmaların proje fikirleri geliştirmelerini, ekonomik değer yaratma potansiyeli en yüksek olan projeyi seçmelerini ve seçilen proje fikirlerini teknik, idari ve finansal riskleri en aza indirecek şekilde tasarımlarını ve uygulamalarını mümkün kılacak şekilde uzman desteği de sağlanacaktır.
2. Stratejik sektörlerdeki işletmelerin ulusal ve uluslararası desteklerden yararlanmaları konusunda gerekli adımlar atılacaktır. Sektör işletmelerinin, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB destek programları başta olmak üzere, ulusal düzeyde uygulanmakta olan programlardan yararlanmaları ve Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kaynaklardan temin edilecek fonlarla rekabet güçlerini artırmaya yönelik projeler gerçekleştirmeleri sağlanacaktır. Buna ek olarak, 19 Haziran 2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" kapsamında, bölge illerinde Ar-Ge ve çevre yatırımlarının artırılması yönünde çalışmalar yürütülecektir.
3. 'KOBİ-Büyük İşletme Ziyaret Programı' tasarlanıp uygulamaya konulacaktır. İşletmelerin Ar-Ge ve inovasyon yetkinlik ve becerilerini geliştirme ve sorunlarına çözüm bulma yönündeki beklentilerine cevap verecek olan program, bölgedeki KOBİ'lerle büyük işletmeleri buluşturarak öğrenme ve beceri geliştirme sürecini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Program kapsamındaki ziyaretler, öncelikle bölge illerinin kendi içinde, ardından bölge illeri arasında ve daha sonra ulusal düzeyde gerçekleştirilecektir. Programın orta vadede uluslararası boyuta da taşınması; KOBİ'lerin vizyon ve becerilerinin artırılması amacıyla yurt dışındaki lider işletmelere benzer ziyaretlerin düzenlenmesi öngörülmektedir.
4. Orta vadede uygulanmak üzere 'Küresel İşletme Geliştirme Destek Programı' uygulamaya konacaktır. Bu program, saha araştırmalarında firmaların en fazla üzerinde durdukları ihtiyaçlardan olan 'pazar payını artırma' ve 'yeni pazarlara açılma' sürecini başlatmayı, hızlandırmayı ve kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, ihracatın yanı sıra sınır ötesi işbirliği, uluslararası ağlara dahil olma, yurt dışında şubeler/ofisler açma ve ortaklıklar oluşturma gibi faaliyetler teşvik edilecektir. Yapılan çalışmalar, işletmelerin uluslararasılaşmaları ile performanslarının artışı arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Proaktif uluslararasılaşma, büyümeyi destekler, rekabetçiliği artırır ve işletmenin uzun dönemli sürdürülebilirliğini sağlar²⁶. Tüm bu avantajlarına rağmen, özellikle KOBİ statüsündeki işletmeler için uluslararasılaşma önemli ve riskli bir adımdır. Finansal

²⁵ <http://www.makinebirlik.com/tr/samsun>

²⁶ Avrupa Komisyonu (2008) Supporting the internationalisation of SMEs: Good practice selection

sıkıntılar kadar, doğru bağlantıların bulunması ve kurulması, hukuki süreçlerin yönetilmesi gibi pek çok boyutta işletmelerin bilgi ve becerileri yetersiz kalabilmektedir. Program kapsamında destek sağlanacak başlıca alanlar şunlardır:

- Bölge işletmeleri arasında konuyla ilgili farkındalık yaratılması;
- Ülkeler, pazarlar ve sektörlere ilişkin nitelikli bilgi temini ve yaygınlaştırılması;
- Markalaşma, yurt dışı pazarlama ve satış konularında uzmanlaşmanın sağlanması ve bu amaçla gerekli insan kaynağının yetiştirilmesi;
- Bölge işletmelerinin ulusal ve uluslararası ağlara katılımının sağlanması;
- Her işletmenin durum ve ihtiyacına uygun yol göstericilik ve danışmanlık sağlanması;
- Markalaşma yatırımlarının desteklenmesi;
- Konuya ilişkin ulusal düzeyde sağlanmakta olan desteklere erişimin sağlanması.

4.3.1.2 Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerinin geliştirilmesi:

1. Bölgedeki, 2 veya daha fazla sayıda işletmenin birlikte “firma için yeni” sınıflandırmasına giren inovasyon projeleri geliştirip bunu hayata geçirmelerine yönelik bir destek programı uygulamaya konacaktır. Program kapsamında, işletmelere sadece proje finansman desteği verilmeyecek; etkin bir işbirliği modelinin de geliştirilmesini sağlamak üzere proje ortakları arasında sorumluluk ve fikri hak paylaşımı, sonuçları ticarileştirilme yöntemleri gibi pek çok konuda yol göstericilik ve danışmanlık desteği sağlanacaktır. Aynı zamanda, işletmelerin ortak çalışma kültürünü geliştirebilmeleri için kişisel ve sosyal becerilerin gelişimine yönelik eğitimler de program kapsamında verilecektir. Program, bu yönüyle bölgedeki kümelenme çalışmalarını da destekleyecektir. Ayrıca, bazı işletmelerin projeleri için ortak bulmalarının zorluğu hesaba katılarak, bölge genelinde oluşturulacak bir veritabanı üzerinden ortak bulma faaliyetini kolaylaştıran ve buluşturma etkinlikleriyle ortaklıkları başlatan çalışmalar yürütülecektir. İşletmelerin oluşturacakları proje ortaklıklarına üniversitelerin de dahil olması teşvik edilecek; bu amaçla, 3. ortak olarak üniversitelerin/akademisyenlerin yer aldığı projeler daha cazip şartlarla desteklenecektir.

4.3.1.3 İnovasyona dayalı yeni işletmelerin kurulmasının sağlanması:

1. Bölge üniversitelerinde akademisyen, öğrenci ve mezunlar arasında girişimciliği teşvik etmeye ve araştırma sonuçlarını ticarileştirmeye yönelik farkındalık ve eğitim faaliyetleri yürütülecektir. Konuya ilişkin olarak dünyadan, Türkiye’den ve Orta Karadeniz Bölgesi’nden başarı öyküleri yaygınlaştırılacak, bilgilendirme toplantıları ve çalıştaylar düzenlenecek ve proje pazarı etkinlikleri organize edilecektir.
2. Girişimcilik potansiyeli taşıyan, inovasyon fikirlerini hayata geçirmek isteyen veya araştırma sonuçlarını ticarileştirmeyi amaçlayan akademisyen, öğrenci ve mezunlara birebir mentorluk ve danışmanlık hizmeti sağlanacaktır. Bu faaliyet kapsamında,

akademisyenlerin mevcut araştırma sonuçları, konunun uzmanları tarafından incelenerek patentlenme ve ticarileştirme potansiyeli bulunanlar tespit edilecek ve üniversite filiz işletmelerinin (spin-off) kurulması sağlanacaktır. Konuyla bağlantılı olarak hizmet vermek üzere her üniversitede (teknopark girişimi bulunan üniversitelerde teknoparklarla bağlantılı) bir teknoloji transfer Merkezi oluşturulacaktır.

3. Bölge genelinde stratejik sektörlerin değer zincirlerinde şirketlerini kurmayı amaçlayan potansiyel girişimcilere yönelik bir 'iş planı' yarışması, yıllık bazda organize edilecektir. Kazananlara, şirketlerini kurmaları için başlangıç sermayesi, ofis desteği ve mentor desteği sağlanacaktır. Söz konusu destekler, bölgeden sağlanacak sponsorluklarla²⁷ temin edilecektir.
4. Orta Karadeniz Bölgesi'nin, Türkiye'nin diğer bölgelerinde ve/veya diğer ülkelerde başarılı girişimlere imza atmış olan iş insanlarının, bölgede yetişmiş insan gücünü ve üniversite öğrencileri ile araştırmacıları istihdam edecekleri Ar-Ge ve inovasyona dayalı şirketler kurmaları teşvik edilecektir. Bu amaçla, potansiyel yatırımcılar tespit edilerek birebir temasa geçilecek ve Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini bölgeye çekme konusunda gerekli girişimlerde bulunulacaktır.
5. Bölgedeki başarılı ve varlıklı girişimcilerinden/iş insanlarından oluşan bir 'iş melekleri ağı' kurulacaktır. Bölge kökenli olup diğer bölgeler/ülkelerde faaliyetlerini sürdüren girişimcilerin/iş insanlarının da bu ağa dahil olmaları konusunda gerekli faaliyetlerde bulunulacaktır. Bunun yanında Türkiye'de ve yurt dışında faal diğer iş melekleri ağlarıyla da iletişime geçilerek bölgede finanse edebilecekleri girişimlerin tanıtılması sağlanacaktır. İş meleği yatırımlarının stratejik sektörlerde katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirmeye odaklı girişimci adaylarına finansman imkanı yaratması yönünde gerekli koordinasyon mekanizmaları oluşturulacaktır.
6. Bölge üniversitelerde uygulamalı girişimcilik ve yaratıcı düşünme dersleri okutulmaya başlanacak ve girişimcilik topluluklarının kurulması teşvik edilecektir.
7. İnovasyona dayalı girişimcilik faaliyetlerinde potansiyel ve mevcut girişimcilere yol göstericilik sağlamak ve küresel ağlara dahil olmalarına yardımcı olmak amacıyla, bir 'mentorlar havuzu' kurulacaktır. Bölgede gerçekleştirilen saha çalışmalarında da sıklıkla vurgulandığı üzere, küçük işletmelerin ve yeni girişimcilerin en fazla ihtiyaç duyduğu konulardan biri, bilgi-yoğun iş hizmeti sunacak düzenli mentorluk desteğidir. Bu desteğin sağlanabilmesi için, deneyimli girişimciler ile girişimcilerin/işletmelerin ihtiyaç duydukları stratejik alanlarda bilgili ve tecrübeli uzmanlarca oluşturulacak bölgesel bir "Mentorlar Havuzu Programı" tasarlanacaktır. 'Mentorlar Havuzu Programı'nın belli başlı adımlarını; mentor-girişimci ilişkisini düzenleyecek etik ve profesyonel kuralların oluşturulması; bölge genelinde bilgili ve deneyimli girişimci ve uzmanlarının mentorluk sistemine dahil edilmesi; geliştirilecek olan ağda yer alan mentorlarla girişimcileri ve işletme sahiplerini buluşturmak için düzenli aralıklarla etkinlikler gerçekleştirilmesi oluşturacaktır. Diğer ülkelerdeki başarılı örneklerde olduğu gibi, mentorlar, sisteme gönüllülük esasına dayalı olarak katılacaklardır.

27 Konuya ilişkin Türkiye'den güzel bir örnek, ODTÜ Teknokent tarafından uygulanan 'Yeni Fikirler, Yeni İşler' adlı iş planı yarışmasıdır. Bu yarışma kapsamında, başlangıç sermayesi desteği özel sektör kuruluşları ve SSM gibi kamu kurumlarınınca sağlanmaktadır.

4.3.1.4 Bölge halkının girişimciliğe ve inovasyona özendirilmesi:

Bölge halkında girişimcilik ve inovasyon farkındalığını artırmak ve turizm ve tarım-gıda gibi halkın tüm kesimlerini kapsayan sektörlerde değer yaratan girişimciliği harekete geçirmek amacıyla da aşağıdaki mekanizmalar uygulanacaktır:

1. Yeni iş fikirlerinin ortaya atılmasını ve geliştirilmesi teşvik edilecek, özellikle kadınlar, gençler, işsiz üniversite mezunları arasında girişimcilik özendirilecektir. Bu kapsamda söz konusu hedef kitlenin KOSGEB'in 'Girişimcilik Proje Destek Programı'ndan yararlanması yönünde faaliyetler sürdürülecektir.
2. Bölge genelinde başarılı girişimcileri ön plana çıkararak rol modeller oluşturmak ve turizm ve tarım-gıda başta olmak üzere geleneksel sektörlerde inovasyonu teşvik etmek amacıyla sektörel yarışma ve ödüller organize edilecektir ("Yılın Turizm Girişimcisi", "En İnovatif Turizm İşletmesi", "Tarımda İnovasyon Ödülleri", vb.).
3. İlköğretim ve lise seviyesinde çocuk ve gençlere inovatif girişimciliğin öğretildiği programların geliştirilerek yaygınlaştırılması sağlanacaktır (bu kapsamda, farklı illerdeki liselerde yürütülmekte olan 'Genç İnovatif Girişimci Yetiştirme Programı' Samsun'da da seçilen liselerde uygulanmaktadır. Ayrıca Amasya Gümüşhacıköy Anadolu Lisesi'nde konuyla ilgili çalışmalar 2011-2012 öğretim yılı 2 yarısında başlamıştır. Programın, bölgedeki liselerin deneyimlerinden yararlanılarak diğer liselere de yaygınlaştırılması sağlanacaktır). Bununla bağlantılı olarak, meslek liselerinde inovasyon ve inovatif girişimcilik derslerinin okutulması konusunda gerekli adımlar atılacak; işletmelerle yapılacak işbirliği ile meslek lisesi öğrencilerinin özel sektörün ihtiyaçlarına cevap verecek niteliklerde inovasyon becerileriyle donatılması sağlanacaktır. Konuya ilişkin Milli Eğitim Bakanlığı'yla gerekli görüşmeler yapılacaktır.
4. Bölgedeki her ilde girişimcilerin bir araya gelip deneyimlerini paylaşabilecekleri, ortak sorunları tartışabilecekleri inovatif girişimcilik ağlarının kurulması sağlanacaktır. Böylelikle, girişimcilerin birbirlerinden haberdar olmaları ve girişimciler arası bir destek platformunun oluşturulması hedeflenmektedir.
5. İlköğretimde inovasyon ve girişimcilik kültürü ve becerisi kazandırmayı amaçlayan 'Teknoloji ve Tasarım' dersinde tema olarak toplumsal inovasyonu ve bölgedeki stratejik sektörlerde inovasyonu hedef alan uygulamaların yapılması ve yıl sonunda bölge düzeyinde organize edilecek fuar etkinliği ile öğrenci grupları tarafından bölgesel paydaşlara sunulması sağlanacaktır.
6. Bölgede İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve diğer ilişkili kurumlarla yapılacak ortak bir çalışmayla inovasyon kültürünün okul öncesinden itibaren aşılması sağlanacak; bu amaçla okul öncesi eğitim kurumlarının ve ana sınıflarının müfredatları yeniden yapılandırılması için çalışmalar yapılacaktır. Konuyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'yla gerekli görüşmeler yapılacaktır.

4.3.2 Ar-Ge ve inovasyon altyapısının ve insan kaynağının güçlendirilmesi

Bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin yükseltilmesinde Ar-Ge ve inovasyon altyapısının niteliği büyük önem taşımaktadır. Mevcut altyapıların fonksiyonları güçlendirilip kaliteleri artırılırken, eksik altyapıların da tamamlanarak faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla atılacak adımlar şunlardır:

4.3.2.1 Ön-inkübatör, inkübatör ve teknoparkların geliştirilmesi:

1. Akademik girişimciler (üniversite öğrencileri, mezunlar ve akademisyenler) tarafından kurulması planlanan işletmelerin proje ve iş fikirlerini teknik ve ticari açılardan geliştirmelerine imkan sağlayan ve şirketleşme evresine hazır hale getiren yapılar olarak ön-inkübatörler kurulacaktır. Girişimcilik faaliyetinin fiilen başlamasından önce teknik ve ticari riskleri azaltmayı amaçlayan ve girişimci adayını bir sonraki aşamaya hazırlayan ön-inkübatörlerde, gerekli altyapı imkanları, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır. Ön-inkübatörler, bölgedeki 4 üniversitede de kurularak faaliyet gösterecektir. Ön-inkübatörlerden başarıyla mezun olan girişimci adayları, TEKMER ve İŞGEM'lerde yerlerini alacaklardır. Bu sürecin son evresinde girişimcilere ev sahipliği yapacak olan mekanlar teknoparklar olacaktır. Akademik girişimciler dışındaki Ar-Ge tabanlı girişimcilerin ve mevcut işletmelerin Ar-Ge birimlerinin TEKMER, İŞGEM ve teknoparklarda yer almaları için gerekli imkanlar sağlanacaktır.
2. Bölgede kurulmakta olan teknoparklar, Orta Karadeniz Bölgesi'nin ekonomik ve toplumsal kalkınmasına katkı sağlayacak bir vizyonla hayata geçirileceklerdir. Teknoparkların yapılanmaları ve faaliyetleri de bu vizyon doğrultusunda şekillenecektir. Bu doğrultuda, teknoparklarda öncelik, bölge açısından stratejik önem taşıyan sektörlerin değer zincirlerinde Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri yürüten ve bu alanda stratejik işbirliklerine imza atan işletmelere verilecektir. Teknoparklar için üniversite, özel sektör ve kamudan üst düzey temsilcilerin katılımıyla Yönlendirme Komiteleri oluşturulacaktır. Komiteler, teknoparkların stratejik yönelimlerinin belirlenmesine ve bölge için öncelikli sektörlerin gelişmesine yönelik teknopark imkanlarının yaratılmasına ve uygulanmasına yönelik görev üstleneceklerdir. Teknoparklar ayrıca, yeni kurulan şirketlerin inkübasyonu, bölgedeki üniversitelerden özel sektöre bilgi ve teknoloji transferi, kümelenme faaliyetlerine destek verilmesi ve Ar-Ge ve inovasyon için insan kaynakları yetiştirmeye yönelik eğitimler verilmesi gibi alanlarda da hizmet sunacaklardır. Teknoparkların bu temel fonksiyonları başarıyla gerçekleştirebilmeleri için konu hakkında bilgili ve deneyimli bir yönetim ekibine ihtiyaç vardır. Teknoparklarda görevlendirilecek olan yönetim ekiplerinin ve Yönlendirme Komiteleri üyelerinin bilgi ve deneyimlerinin artırılması amacıyla Türkiye'deki ve dünyadaki iyi uygulama örneklerinin yerinde incelenmesi sağlanacaktır. İyi uygulama örneklerinin bulunduğu teknoparklar ile yapılacak ortaklıklar sayesinde yönetsel örtük bilginin özümsemesi sağlanacak; yönetim ekibinin alacağı formal eğitimlerle de bu süreç hızlandırılacaktır.
3. Mevcut TEKMER ve İŞGEM'in daha fazla işletmeye daha nitelikli hizmet sunabilmesi için mevcut faaliyet ve imkanlarının iyileştirilmesi sağlanacaktır. Bu doğrultuda, dünyadaki başarılı inkübatör modelleri incelenerek iyi uygulamaların TEKMER ve İŞGEM süreçlerine ve altyapısına yansıtılması konusunda gerekli adımlar atılacaktır. Ayrıca, kurulacak olan ön-inkübatörlerde sağlanacak gelişime bağlı olarak bölgedeki diğer illerde de inkübatörlerin kurulması planlanacaktır. Bu kapsamda, yukarıdaki maddede belirtildiği şekilde, kurulmakta olan teknoparkların bir bölümünün inkübasyon hizmet ve altyapısını sunmak üzere ayrılması planlanmaktadır.

4.3.2.2 Bölgesel Ar-Ge, inovasyon ve tasarım merkezlerinin kurulması:

1. Bölgenin stratejik sektörlerinden olan medikal cihaz ve aletler sektöründe katma değeri yükseltmek üzere Ar-Ge faaliyetleri gerçekleştirmek, yeni teknolojiler geliştirmek, test ve sertifikasyon hizmeti vermek ve araştırmacı yetiştirmek üzere 'Medikal Teknolojiler Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi' kurulacaktır. Samsun'da kurulacak olan merkez, aynı zamanda, bölgenin sektörde ön plana çıkmasını ve nitelikli insan kaynağı için çekim merkezi olma yönünde imaj ve prestijini artırmasını sağlayacak bir yatırım olarak planlanacaktır. Konuyla ilgili olarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin liderliğinde bölge üniversitelerinden oluşturulacak ekiplerle çalışmalar başlatılacak; dünyadaki benzer örneklerin (Örneğin; İskoçya ve Almanya'daki medikal araştırma merkezler) yerinde incelenmesiyle merkeze ait iş planı hazırlanacaktır. İş planının hazırlanmasının ardından, merkezin kuruluşu ve projeleri için TÜBİTAK ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kaynaklarından ve diğer ulusal kaynaklardan yararlanma yoluna gidilecektir. Merkezle birlikte, medikal teknolojiler alanında bir yüksek lisans ve doktora programı da tasarlanarak uygulamaya alınacaktır.
2. Bölgede tarım-gıda sektörüne Ar-Ge ve inovasyon hizmeti vermek üzere 'Gıda Teknolojileri Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi' kurulacaktır. Merkezi kuruluşuna ilişkin çalışmalar yukarıda belirtilen kapsamda gerçekleştirilecektir. Merkez, ürün, süreç ve teknoloji geliştirme faaliyetlerinin yanı sıra gıda biyoteknolojisi, mikrobiyoloji, gıda güvenliği gibi alanlarda laboratuvar hizmeti de verecektir. Sektör için nitelikli araştırmacı yetiştirmek de merkezin temel fonksiyonları arasında yer alacak; bu amaçla yüksek lisans ve doktora programı devreye alınacaktır. Merkez, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin öncülüğünde kurulacak ve bölgedeki üniversitelerin ve sektör kuruluşlarının aktif katılımıyla faaliyet gösterecektir.
3. Bölge makine sektöründe yüksek kaliteli ve özgün ürünlerin geliştirilmesini sağlamak amacıyla 'Makine ve Malzeme Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi' kurulacaktır. Çorum'da Hitit Üniversitesi'nin öncülüğünde kurulacak olan merkezin yapılanmasında ve faaliyetlerinde yukarıda belirtilen prensipler izlenecektir.
4. Ağırlıklı olarak stratejik sektörlerle hizmet vermek üzere bir 'Bölgesel Tasarım Merkezi' kurulacaktır. Tasarım Merkezi, bölgedeki sektörler için özgün ve katma değeri yüksek ürün ve ambalaj tasarımlarının gerçekleştirilmesini sağlayarak bölgedeki özel sektöre hizmet sunacaktır. Merkezin Amasya'da kurulması ve medikal aletlerden makine ve gıdaya kadar tüm sektörler için pazarlama inovasyonu odaklı tasarımları özel sektörle işbirliği halinde gerçekleştirmesi öngörülmektedir. Merkezin planlanması süreciyle paralel olarak, Amasya Üniversitesi'nin Endüstri Ürünleri Tasarım Bölümü'nün akademisyen, müfredat ve fiziki altyapı açılarından güçlendirilmesi sağlanacaktır. Bu amaçla, Amasya Üniversitesi ile Endüstri Ürünleri Tasarım Bölümü güçlü üniversitelerle (ODTÜ, İTÜ, vb.) işbirliği protokolleri imzalanarak bilgi ve deneyim transferi için gerekli zemin oluşturulacaktır.
5. Bölgedeki tüm kurum ve sektörlerle hizmet vermek üzere 'Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Merkezi' oluşturulacaktır. Merkezin belli başlı fonksiyonları, bölgedeki tüm kurumlarda ve toplumda inovasyon farkındalığını oluşturma; stratejik sektörlerde küresel gelişmeler ve inovasyon trendlerine ilişkin veri ve bilgi toplama ve yayma; kurumlarda inovasyon kültürü oluşturma ve inovasyon sürecini yönetme konularında eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunma; kurumlar, iller, bölgeler arasında ve uluslararası ortak projeler ve işbirlikleri başlatma olacaktır. Merkez, ayrıca, bölgedeki işletmelerin insan kaynağı ihtiyacını tespit ederek gerekli nitelik ve becerilerde insan kaynağı yetiştirilmesine yönelik tedbirlerin alınmasını sağlayacaktır.

- Kurulacak olan merkezlerin tamamında,
  - Özel sektör, kamu ve üniversite işbirliği esas olacak;
  - Yapılanma ve faaliyetleri ile bunlardan beklenen çıktı, sonuç ve etkiler bilimsel yöntemlerle belirlenerek beşer yıllık stratejik planlar ve yıllık iş planlarıyla yazılı hale getirilecek;
  - Her yıl belirlenecek kriterlere göre performansları ölçüp değerlendirilerek bölgeye sağladıkları katma değer azami seviyeye çıkarılması sağlanacaktır.
  - Belirlenecek performans kriterlerinin başında şunlar yer alacaktır: fikri hak başvurularının (patent, faydalı model, tasarım tescil, vb.) sayısı, özel sektör tarafından ticarileştirilen araştırmaların sayısı, merkezlerdeki araştırmacılar tarafından kurulan filiz işletme sayısı ve yetiştirilen yüksek lisans ve doktoralı araştırmacı sayısı;
  - Merkez yöneticileri, alanında uzman profesyonellerden oluşacak, araştırma ve tasarım ekipleri ise üniversitelerdeki araştırmacıların yanı sıra tam zamanlı uzmanlardan oluşacaktır. İhtiyaca bağlı olarak, yönetici, araştırmacı ve tasarımcıların diğer bölgelerden transferi söz konusu olabilecektir.

4.3.2.3 Kümelenme faaliyetlerinin geliştirilmesi:

Bölge illerinde başlayan kümelenme faaliyetlerinin bölgesel kalkınma ve rekabetçiliğe hizmet edebilmesi, tüm aktörlerin ve paydaşların eşgüdüm halinde çalışmalarına ve iletişim ve işbirliği konusunda gösterecekleri yoğun çabaya bağlıdır. Bu kapsamda atılacak öncelikli adımlar şunlardır:

1. Mevcut kümelenmelerde, dünyadaki iyi uygulamalardan hareketle, küme üyelerinin bireysel ve ortak Ar-Ge ve inovasyon projelerini tasarlayıp uygulamalarını sağlayacak faaliyetler başlatılacaktır.
2. Tarım-gıda, turizm ve taşta ve toprağa dayalı sanayi sektörlerinde, bölgedeki 4 ili kapsayan kümelenmelerin oluşturulması yönünde gerekli adımlar atılacaktır. Bu amaçla, illerdeki sektör temsilcilerinin liderliğinde birer kümelenme komitesinin oluşturularak, bölgedeki diğer kümelenmelerin yanı sıra Türkiye'deki diğer bölgelerdeki ve yurt dışındaki başarılı kümelenme örneklerinin yerinde incelenmesi sağlanacaktır. Elde edilen bilgi ve deneyimden hareketle her üç sektörde kümelenme için gerekli yol haritası hazırlanarak faaliyetlere başlanacaktır. Tüm kümelenme faaliyetleri, küme üyesi işletmeler tarafından yüksek kalitede ve özgünlükte ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine ve sektörlerin yurt içi pazar payını artırırken uluslararası pazarlarda daha güçlü bir yer edinmelerini sağlamaya odaklanacaktır. Kümelerin, orta vadede Türkiye'deki ve dünyadaki benzer ve ilişkili kümelerle eşleştirilmesi ve kümeler arası ortaklıkların geliştirilmesi sağlanacaktır.

4.3.2.4 Bölge üniversitelerinin geliştirilmesi:

Bölge üniversitelerinin eğitim, araştırma ve 3. misyon (araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi ve toplumsal hizmet) alanlarında güçlendirilmesine yönelik adımlar atılacaktır. Bu kapsamda atılacak adımlar şunlardır:

1. Bölge üniversitelerinde stratejik sektörlerde eğitim ve araştırma faaliyetlerini destekleyecek bölümlerin açılması, günün ve geleceğin ihtiyaçlarına uygun müfredatın geliştirilmesi ve akademisyenlerin sayı ve nitelik bakımından güçlendirilmesi için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir. Bölge üniversiteleri, mevcut araştırma altyapıları, uzmanlık alanları, bölgenin stratejik ihtiyaçları ve küresel trendler ve öngörülerden hareketle araştırma ve inovasyon faaliyetlerinde öncelik verecekleri alanları belirleyeceklerdir.
2. Bölgedeki araştırma altyapısı envanterinin TÜBİTAK tarafından yönetilen TARABİS sistemine eksiksiz olarak girilmesi sağlanacaktır. Araştırma altyapısı envanterinin, bölge içinde ve komşu bölgeler başta olmak üzere Türkiye genelinde tüm üniversitelere, akademisyenlere ve özel sektöre duyurulması ve araştırma amaçlı olarak kullanılması sağlanacaktır.
3. Bölge üniversitelerindeki, kamu araştırma merkezlerindeki ve özel sektördeki akademisyenlerin ve araştırmacıların araştırma faaliyetleri ve uzmanlık konularının envanteri çıkarılacak ve TÜBİTAK tarafından yönetilen ARBİS sistemine girilmesi sağlanacaktır. Araştırmacı envanteri, bölge içinde ve komşu bölgeler başta olmak üzere Türkiye genelinde tüm üniversitelere ve akademisyenlere ve özel sektöre duyurularak araştırmacıların ve akademisyenlerin araştırma ve inovasyon işbirlikleri için bir araya gelmeleri özendirilecektir.
4. Bölgedeki akademisyenlere ve araştırmacılara araştırma projeleri hazırlama, yönetme, ulusal ve uluslararası projelere dahil olma ve destek kaynaklarına başvurma konularında mentorluk hizmeti sunulacaktır. Bu kapsamda, ayrıca, akademisyenlere ve lisansüstü eğitim alanlar başta olmak üzere öğrencilere yönelik araştırma projesi fikri geliştirme, proje hazırlama ve yönetme konularında düzenli eğitim programları organize edecek; ihtiyaca bağlı olarak danışmanlık hizmeti almaları sağlanacaktır.
5. Bölgedeki akademisyenlerin ve araştırmacıların ulusal ve uluslararası projelerde yer almaları ve üniversitelerin Türkiye'deki ve Avrupa'daki üniversitelerle ve araştırma kurumlarıyla araştırma işbirliklerinin artırılması da sağlanacaktır.
6. Bölge üniversiteleri arasında hem eğitim hem de araştırma faaliyetlerini kapsayan bir akademik personel hareketlilik programı başlatılacaktır. Program kapsamında ikinci aşamada, hareketlilik uygulaması Türkiye'deki diğer üniversiteleri de kapsayacaktır. Bu noktada özellikle bölge için stratejik sektörlerde başarılı eğitim ve araştırma faaliyetleri gerçekleştiren üniversitelere öncelik verilecektir.
7. Bölge üniversitelerinde lisansüstü programları güçlendirilerek özellikle doktoralı mezunların sayısının artırılması konusunda çalışmalar yürütülecektir. Lisansüstü programlarda sonuçları ekonomik ve toplumsal değere dönüşecek tez/araştırma çalışmalarının gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Buna ek olarak, bölge üniversitelerindeki araştırmacıları ve araştırma faaliyetlerini nitelik ve nicelik olarak artırmak için 1-2 yıl süreli doktora sonrası (post-doc) araştırmacı burs programının tasarlanarak uygulanması sağlanacaktır.

8. Bölge genelinde uygulanmak üzere prestijli bir ödül olarak “araştırmacı” ve “genç araştırmacı ödülleri” düzenlenecektir.
9. AB'nin Türkiye'ye sağladığı katılım öncesi mali yardımlardan bölgenin araştırma ve inovasyon altyapısını güçlendirmek ve araştırmacı hareketliliğini artırmak amacıyla yararlanmak üzere girişimlerde bulunulacaktır.
10. Üniversitelerde ve diğer eğitim kurumlarında yapılan araştırmaların sonunda fikri haklar başvurularına yönelik olasılığın değerlendirilmesini ve bu tür bir olasılığın varolması halinde yayın yapılmadan önce fikri haklar başvurularının yapılmasını sağlayacak bir düzenleme hayata geçirilecektir. Bu düzenleme kapsamında teknoloji transfer ofisleri, üniversite yönetimleriyle aktif olarak işbirliği yapacaklardır. Ayrıca, fikri hak başvurularında KOSGEB ve TÜBİTAK tarafından uygulanmakta olan programlardan ('Sınai Mülkiyet Hakları Desteği' ile 'Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Programı') yararlanılması konusunda gerekli çalışmalar yürütülecektir.
11. Üniversitelerin, bölgedeki işletmelerin ihtiyaç duyduğu niteliklerde ve inovasyon becerilerine sahip ara eleman yetiştirmelerini ve mevcut personelin yeteneklerini/becerilerini geliştirmelerini sağlayacak kısa dönemli eğitim programlarını, işletmelerle işbirliği halinde düzenlenmeleri sağlanacaktır. Bunun için, üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinin eğitim programları, sanayi kuruluşlarıyla birlikte gözden geçirilerek güncellenecek ve ihtiyaca bağlı kurslar, yetkin eğiticiler tarafından verilecektir.

4.3.2.5 Organize Sanayi Bölgeleri ve diğer altyapıların geliştirilmesi:

Bölgede inovasyon faaliyetlerinin artırılması, OSB altyapılarının geliştirilmesi ve diğer fiziksel altyapıların güçlendirilmesiyle de yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda,

1. Bölgedeki OSB'lerin sağladığı hizmet ve altyapıların (OSB içi ve dışı yol ve ulaşım, enerji, iletişim, vb.) ev sahipliği yaptıkları işletmelerin rekabet güçlerini artıracak şekilde gözden geçirilerek iyileştirilmeleri sağlanacaktır. Uzun vadede OSB'lerde inovasyon ve rekabetçilik konularında deneyimli uzmanlardan oluşan kadroların oluşturulması ve işletmelerle birebir ilişkiye geçerek ihtiyaç ve sorunlarına cevap vermeleri sağlanacaktır.
2. Stratejik sektörlerde ihtisas OSB'lerin sayılarının artırılması sağlanacaktır.
3. Bölgede kent estetiği, sürdürülebilir kentleşme, ulaşım, iletişim ve etkin çevre ve enerji yönetimi konularında ilgili kurumların ve özel sektörün üst düzey temsilcilerinden oluşan çalışma grupları kurularak iyileşme alanları ve ihtiyaçlar saptanacak; bunları karşılamaya yönelik eylemler hayata geçirilecektir. Konunun bu boyutu, hem turizm sektörünün gelişimi hem de bölgenin nitelikli yatırım ve insan kaynağını çekmesi ve koruması için büyük önem taşımaktadır.
4. Bölgede sektörlerin ihtiyaç duyduğu alanlarda test, ölçüm ve belgelendirme hizmeti veren laboratuvarlarının kurulması sağlanacaktır.

4.3.3 Toplumsal inovasyon ve kamu hizmetlerinde inovasyonun özendirilmesi ve yaygınlaştırılması

Bölgede yaratılan ekonomik ve toplumsal değer artırılması ve bu sayede kalkınma sürecinin başarıyla gerçekleştirilebilmesi için özel sektörde olduğu kadar kamu sektöründe de inovasyonun harekete geçirilmesi gerekmektedir. Öte yandan toplumsal zorluk ve sorunların üstesinden gelmek ve toplumun kalkınma sürecinde üzerine düşen rolü oynamasını sağlamak amacıyla toplumsal inovasyonun da özendirilmesi şarttır. Toplumsal inovasyon, aynı zamanda, yeni iş fırsatlarının geliştirilmesini ve kamu hizmetlerinde etkinlik, verimlilik ve performansın artırılmasını sağladığı için diğer sektörlerdeki inovasyonu da tetiklemeye yardımcı olur. Dolayısıyla Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi, toplumsal inovasyonu ve kamu sektöründe inovasyonu, en az ekonomik sektörlerdeki inovasyon kadar ön plana çıkarmayı hedeflemektedir. Konuya ilişkin olarak strateji kapsamında yürütülecek faaliyetler şunlardır:

4.3.3.1 Toplumsal İnovasyon Programının başlatılması:

Bu kapsamda, toplumsal sorunların farklı ve yenilikçi yaklaşımlarla çözülmesini ve toplumun farklı kesimleri için değer yaratacak sürdürülebilir faaliyetlerin geliştirilip hayata geçirilmesini sağlayacak projelerin tasarlanıp uygulanması sağlanacaktır. Bu kapsamda desteklenecek projelerin farklı kurumların (sivil toplum kuruluşları ile özel sektör, kamu ve üniversite) işbirliği ile gerçekleştirilmesi özellikle teşvik edilecek ve böylelikle bölgesel inovasyon sisteminin tüm aktörlerinde toplumsal inovasyon duyarlılığının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi sağlanacaktır.

4.3.3.2 Eko-inovasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması:

Bölge genelinde kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve akademik dünyanın işbirliğiyle eko-inovasyon uygulamaları başlatılarak yaygınlaştırılacaktır. Bölgenin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğinin garanti altına alınması, sahip olduğu kaynaklar ve doğal değerlerin korunması ve marka değerinin yükseltilmesi için eko-inovasyon uygulamalarının bölge genelinde sistemli bir şekilde benimsenmesi ve uygulanması sağlanacaktır. Bu amaçla öncelikli olarak gerçekleştirilecek faaliyetler şunlardır:

- Çevre dostu uygulamaların benimsenmesi:
  - Bölge genelinde geri dönüşümü sağlanabilecek atıklar için ayrı çöp toplama ünitelerinin yerleştirilmesi;
  - Tüm turistik tesisler ve kamu binalarında ve özel sektör işyerlerinde, su ve enerji tasarrufu sağlayan uygulamaların benimsenmesi;
  - Tarımda damla su ile sulama, güneş enerjisi ile sulama gibi yöntemlerin yaygınlaştırılması;
  - İmalat sanayinde temiz üretim/eko-verimlilik uygulamalarının benimsenmesi ve yaygınlaştırılması;
  - Kamu ve özel işyerlerinde “kağıtsız ofis” uygulamasına geçişin özendirilmesi ve yaygınlaştırılması;
  - Toplu taşıma altyapısının güçlendirilmesi; yaygınlaştırılması ve kullanımının özendirilmesi;
  - Çevreye zarar veren, fazla enerji tüketen, doğayı tahrip eden veya etme potansiyeli taşıyan uygulamaların düzenli olarak denetlenmesi ve tespit edilen olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin alınması.
- Yenilenebilir enerji üretiminin ve kullanımının yaygınlaştırılması: Rüzgar ve güneş enerjisi başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının bölge genelinde üretimi ve yaygınlaştırılması için gerekli yatırımlar yapılacaktır.

- o Eko-otel, eko-pansiyon, eko-restoran, eko-kampüs konseptlerinde iyi uygulama örneklerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması: Çevreye verdiği zararı en aza indiren, enerji tasarrufu, geri dönüşüm, atık yönetimi gibi alanlarda başarılı uygulamalar sergileyen ve organik ürün kullanan turistik yeme-içme ve konaklama tesislerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bu kapsamda, bölgedeki konaklama tesislerinin gerekli hazırlıkları gerçekleştirerek Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan yeşil yıldız simgeli 'Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisleri' belgesi almak üzere başvuru yapmaları sağlanacaktır. Benzer uygulamaların üniversite kampüslerinde, okullarda, OSB'lerde ve kamu binalarında da yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bu başlık altında gerçekleştirilen uygulamalar, bölgeye yönelik hazırlanan tanıtım ve pazarlama malzemelerinde ön plana çıkarılacak; medya yoluyla yurt içi ve dışında duyurularak bölgenin çekiciliği ve marka değeri yükseltilecektir.

4.3.3.3 Kamu hizmetlerinde inovasyonun özendirilmesi:

Kamu hizmetlerinde etkinlik, verimlilik, performans ve vatandaş memnuniyetinin artırılmasını sağlayacak uygulamaların tespiti ve hayata geçirilmesi için iller düzeyinde birer komite oluşturulacaktır. Söz konusu komiteler, kamu, sivil toplum kuruluşu, özel sektör ve üniversiteden temsilcilerin katılımıyla kurulacak ve belirleyecekleri öncelikler dahilinde eylem planları geliştirerek uygulamaya konacaktır.

4.3.3.4 Sosyal inovasyon fikirleri için mikro-finansman imkanlarının geliştirilmesi:

Bölgede sivil toplum kuruluşları ve sosyal sorumluluk faaliyetleri yürütmek isteyen vatandaşlar, üniversitelerde ve eğitim sisteminin diğer kademelerindeki her yaşta öğrenciler tarafından tasarlanan toplumsal inovasyon fikirlerinin hayata geçirilebilmesini sağlayacak bir 'Mikro-finansman Programı' oluşturulacaktır. Öncelikle bölgesel düzeyde pilot ölçekte başlatılacak olan uygulamada, yaygın etki yaratma, toplum için örnek oluşturma ve bölgenin sosyal sermayesini güçlendirme potansiyeline sahip fikirlerin projelendirilmesi ve küçük fon miktarlarıyla desteklenmesi sağlanacaktır. Bu faaliyet için gerekli fonun bir bölümü kamu kaynaklarından temin edilirken bir bölümü de sponsorluk, kurumsal sosyal sorumluluk bütçeleri ve bağışlarla bölgedeki farklı kurum ve kişilerce sağlanacaktır. Programın tasarlanması aşamasında dünyadaki iyi uygulamalar incelenerek riskin en aza indirilmesi ve program sayesinde yaratılacak etkinin maksimize edilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

4.4 Ulusal İnovasyon Stratejileriyle Uyum

Bölgesel inovasyon stratejileri, her ne kadar belirli bir coğrafi yakınlık ve bunun sonucunda ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bölgesel özellikleri öngörse de ulusal inovasyon politikalarından ve stratejilerinden ayrı görülemez. Bölgesel inovasyon sürecinin ve süreçten elde edilecek etkilerin bütüncül olarak ele alınabilmesinin yolu, ulusal düzeyde geliştirilen stratejiler ve politika araçlarıyla etkileşimden geçmektedir. Dolayısıyla, geliştirilen bölgesel stratejilerin ana eksenlerinin ulusal stratejilerle örtüşmesi, sürecin etkinliği açısından son derece önemlidir.

Bu çerçevede, Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun (BTYK) 15 Aralık 2010 tarihli 22. toplantısında kabul edilen ve 2011-2016 yıllarını kapsayan Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik (BTY) Stratejisi'nde bahsedilen stratejik amaçlar ve sektörel yaklaşımla örtüşmektedir. Ulusal BTY Stratejisi'nin dikey stratejik amaçları olan "Ar-Ge ve Yenilik Kapasitesinin Güçlü Olduğu Alanlarda Hedef Odaklı Yaklaşımlar" ve "İvme Kazanmamız Gereken Alanlarda İhtiyaç Odaklı Yaklaşımlar", bu stratejinin temelinde yatan "akıllı uzmanlaşma" yaklaşımı ile kapsanırken; bölgedeki tüm paydaşların inovasyon sürecine katılımının sağlanması hususu da, ulusal stratejinin "Tabandan Yukarı Yaklaşımlar" amacı ile örtüşmektedir. Strateji ayrıca, BTYK'nın 27 Aralık 2011 tarihli son toplantısında alınan kararlarla paralel olarak, üniversiteler de dahil olmak üzere bölgede Ar-Ge ve inovasyona dayalı girişimciliğin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını odak almaktadır.

5. Bölgesel İnovasyon Yönetişimi ve Stratejiyi Uygulamaya Yönelik Yapılanma

Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi'nin uygulanması, tüm paydaşlar arasında iş ve güç birliği yapılmasıyla mümkündür. Bu nedenle de yerel ve bölgesel düzeyde anahtar konumdaki karar vericilerin ve uygulayıcıların bu amaçla bir araya gelmesi, üst düzey sahiplikle stratejinin uygulanmasına gerekli desteği vermesi ve uygulamada aktif rol oynaması büyük önem arz etmektedir.

Stratejinin uygulanması noktasında, kısıtlı mali imkanlar ve insan kaynakları ile hareket etme zorunluluğu göz önüne alındığında, tüm aktörlerin açık ve net bir örgütsel çerçeve dahilinde işbirliği kaçınılmazdır. Bu çerçevede, her bir aktörün rolünün mükerrerlik ve kaynak israfına yol açmayacak şekilde tanımlanmış olması büyük önem taşımaktadır.

Buna göre, bölgedeki kapsayıcı rolü ve yapısından dolayı, bölgesel inovasyon yönetim sisteminin Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) koordinasyonunda oluşturulması öngörülmektedir. Anahtar konumdaki bölgesel paydaşların üst düzey temsilcilerinin halihazırda Ajans Yönetim Kurulu'nu oluşturduğu dikkate alındığında; inovasyon stratejisinin uygulanmasında izleme ve değerlendirme görevi, OKA sekretaryasında Yönetim Kurulu'nca ifa edilecektir. Operasyonel düzeyde stratejinin uygulanmasında koordinasyon ise OKA Genel Sekreterliğince gerçekleştirilecektir. OKA'da konuyla ilgili olarak 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi' oluşturulacaktır. Söz konusu ekibin koordinasyon rolünü başarıyla uygulamasını sağlamak için bir Danışma Kurulu kurulacaktır. Kurul, bölgedeki stratejik sektörlerin değer zincirindeki aktörlerden²⁸ ve ulusal düzeyde konuyla ilgili deneyime sahip temsilcilerden (STK²⁹, kamu, üniversite ve özel sektör³⁰) oluşacaktır. Ayrıca, OKA Kalkınma Kurulu'nun toplantılarında stratejinin uygulanması ile ilgili geline aşamalar değerlendirilerek, varsa darboğazlarla ilgili tavsiye niteliğinde kararlar alınacak ve ilgili kurumlara bildirilecektir.

'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi'nin görevi, inovasyon stratejisinin uygulanmasını sağlamak olacaktır. Birim bu görevi yerine getirirken, ilgili paydaşlarca oluşturulacak inovasyon komiteleri ile birlikte çalışacaktır. Strateji geliştirme sürecinde kurulmuş olan inovasyon komitesi temsilcilerinden ve strateji uygulama sürecine katılacak diğer paydaşlardan oluşacak olan komiteler, uzmanlık ve deneyimlerine göre aşağıdaki başlıklar altında yapılandırılacaktır:

1. Medikal Cihaz ve Aletler İnovasyon Komitesi,
2. Makine, Teçhizat ve Ev Aletleri İnovasyon Komitesi,
3. Tarım ve Gıda İnovasyon Komitesi,
4. Turizm İnovasyon Komitesi,
5. Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayi Komitesi,
6. Toplumsal İnovasyon ve Kamuda İnovasyon Komitesi

²⁸ İlgili bakanlıkların il müdürleri, Ar-Ge ve inovasyon konusunda deneyimli özel sektör temsilcileri, STK temsilcileri, girişimci temsilcileri, üniversite temsilcileri, vb.

²⁹ Makine İmalatçıları Birliği, Makine ve Aksamları İhracatçıları Birliği, TÜRSAB, Türkiye Otelciler Federasyonu, Tüm Tıbbi Cihaz Üretici ve Tedarikçi Dernekleri Federasyonu, vb.

³⁰ TÜBİTAK, KOSGEB, stratejik sektörlerde uluslararası deneyime sahip kamu, üniversite ve özel araştırma kurumlarındaki uzman araştırmacı ve yöneticiler

Buna ek olarak, stratejinin uygulanmasında aktif rolü olan kurumların kendi bünyelerinde konuya ilişkin faaliyetleri koordine eden bir uzman veya uzmanlar grubu oluşturmaları sağlanacaktır. Bu uzmanlar, yukarıda belirtilen komitelerde aktif görev almak üzere kurumları tarafından yetkilendirileceklerdir.

Komitelerin yapılına ve çalışmasına ilişkin temel prensipler şunlardır:

- Komiteler, kamu, özel sektör, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarından ilgili alanda uzman ve deneyim sahibi temsilcilerin katılımıyla kurulacaktır.
- Komitelerdeki paydaş sayısında herhangi bir sınır bulunmamakla birlikte tüm üyelerin komite faaliyetlerine aktif katılımı şarttır.
- Her bir komite kendi alanıyla ilgili olarak, bu stratejide belirlenmiş faaliyetleri yerine getirmek için gerekli görülen, alt komiteler ve proje grupları oluşturacaktır. Her bir sektör komitesinin oluşturması öngörülen alt komiteler şunlardır:
  - Ar-Ge ve İnovasyon için Eğitimi ve İnsan Kaynakları Alt Komitesi,
  - İnovasyona Dayalı Girişimcilik Alt Komitesi,
  - Ulaştırma ve Altyapı Alt Komitesi,
  - Eko-inovasyon (Çevre ve Enerji) Alt Komitesi,
  - Tanıtım, Pazarlama ve Markalaşma Alt Komitesi.

Toplumsal İnovasyon ve Kamuda İnovasyon Komitesinin ise 'Eğitim', 'Sosyal Girişimcilik', 'Eko-inovasyon' ve 'Vatandaş Memnuniyeti' ve başlıkları altında dört alt komite oluşturması öngörülmektedir.

Bunların yanı sıra bölgesel paydaşların tespit edeceği ihtiyaçlara bağlı olarak yeni alt komitelerin ve komitelerce belirlenecek projelerin tasarlanıp hayata geçirilmesi için proje grupları oluşturulması mümkündür.

- Komitelerin toplantı sıklığı ve çalışma şekli, bu strateji kapsamında üzerlerine düşen görevlere ve eylem planında verilen takvime bağlı olarak komite tarafından OKA ile birlikte belirlenecektir.
- Komiteler, kendi içlerinde başkanlarını seçeceklerdir. Komite başkanları, 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi'ndeki alan uzmanı ile koordineli olarak çalışacaklardır. Komitelere gerekli sekreteryaya hizmeti de yine OKA ekibindeki personelce sağlanacaktır. Komitelerin etkin çalışması ve bu stratejide öngörülen faaliyetleri eylem planına uygun olarak gerçekleştirmesi 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi'nin sorumluluğundadır.
- Üzerinde çalışılacak faaliyete/projeye bağlı olarak iki veya daha fazla komitenin birlikte çalışması gerekebilecektir. Komiteler arası işbirliklerini oluşturmak ve ortak çalışmalarını gerçekleştirmek için gerekli koordinasyon 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi' tarafından sağlanacaktır.

- Komitelerin faaliyet alanlarına giren konularda diğer bölgesel, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmaları gerekebilecektir. İşbirliği yapılacak kuruluşlar, ilgili komite tarafından OKA ve Bölgesel İnovasyon Danışma Kurulu ile birlikte belirlenip sürece dahil edilecektir.
- Komiteler ile OKA Yönetim Kurulu düzenli olarak bir araya gelecek ve gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunacaklardır.

Yukarıda ifade edilen bölge içi düzenlemelerin yanında, ulusal düzeydeki kurumlarla aktif işbirliği de önemlidir. Söz konusu kurumların başında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB gelmektedir. Bu amaçla, strateji kapsamında belirlenecek öncelikli sektörlerin değer zincirlerinde girişimciliğin, Ar-Ge ve inovasyonun geliştirilmesi, üniversite-özel sektör işbirliğinin güçlendirilmesi ve pazarlama, tanıtım ve yeni pazarlara açılımın teşvik edilmesi konularında mevcut destek mekanizmalarının etkin olarak kullanılması amacıyla söz konusu kurumlarla görüşmeler yapılacaktır; strateji kapsamında yakın işbirliği zeminin oluşturulması sağlanacaktır.

Buna ek olarak, Orta Karadeniz Bölgesi ile diğer komşu bölgeler arasında inovasyon alanında etkin bir işbirliği yapısı da oluşturulacaktır. Bu kapsamda gerçekleştirilecek işbirliği, OKA tarafından komşu illerin kalkınma ajansları ile birlikte koordine edilecektir.

6. Stratejinin Uygulanmasına Yönelik İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi

Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi'nin başarısı için uygulama sürecinin, elde edilen çıktı, sonuç ve etkilerin düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. İzleme ve değerlendirme, iki seviyede gerçekleştirilecektir:

1. Strateji kapsamında öngörülen faaliyetler seviyesinde: Bu strateji dokümanında belirlenen faaliyet, program ve projelerin her biri için bunlara özel belirlenecek olan gösterge ve hedeflerle izleme ve değerlendirme yapılacaktır. Faaliyet/proje/program bazlı gösterge belirleme, izleme ve değerlendirme çalışmaları, 'Bölgesel İnovasyon Stratejisi Koordinasyon Ekibi' tarafından ilgili komitelerle birlikte gerçekleştirilecektir.
2. Bölgesel inovasyon performansı boyutunda: Aşağıda belirtilen göstergelere ilişkin verilerin düzenli olarak toplanması sonucu bölgesel inovasyon performansının seyri izlenip değerlendirilecektir.

6.1 Bölgesel inovasyon performansı göstergeleri:

Konuya ilişkin olarak aşağıdaki gösterge seti kullanılacaktır. Bu göstergelere ait veriler, niteliğine bağlı olarak OKA koordinasyonunda ilgili kurumlarca yıllık bazda toplanarak analiz edilecektir. Anket yoluyla yapılacak olan veri toplama çalışmaları, bu alanda uzmanlaşmış kurumlarca yapılacaktır. Değerlendirme raporları yıllık olarak hazırlanacak ve OKA Yönetim Kurulu'na sunulacaktır.

1. İnovasyon girdi göstergeleri:

- a) Bölgedeki işletmelerin bölgesel, ulusal ve uluslararası kaynaklarca desteklenen toplam Ar-Ge ve inovasyon proje sayıları ve destek tutarları,
- b) Bölgedeki işletmeler, üniversiteler ve araştırma merkezleri tarafından başvurusu yapılan ve alınan fikri hak (patent/faydalı model/tasarım tescil/marka) sayıları (her biri için ayrı ayrı),
- c) Üniversitelerden/araştırma merkezlerinden kurulan filiz işletme (spin-off) sayısı,
- d) Bölgede içinde/ulusal seviyede/uluslararası seviyede gerçekleştirilen üniversite-özel sektör projeleri sayısı (her biri için ayrı ayrı),
- e) Bölge üniversitelerindeki/araştırma merkezlerindeki akademisyen ve araştırmacıların bireysel olarak/bölgedeki diğer üniversitelerle/Türkiye'deki üniversitelerle/yurt dışındaki üniversitelerle yürütüp tamamladığı araştırma projeleri sayıları (her biri için ayrı ayrı),
- f) Bölge üniversitelerinin/araştırma merkezlerinin araştırma gelirleri,
- g) Bölgedeki toplam araştırmacı sayısı (yükseköğretim, kamu ve özel sektör için ayrı ayrı ve formal kalifikasyonlarına göre (doktora sonrası (post-doc), doktoralı, yüksek lisans dereceli, lisans dereceli ve diğer),
- h) Akademisyen ve araştırmacıların ISI Web of Science'daki yayın sayıları,

- i) Akademisyen ve araştırma personeli başına düşen yayın sayısı,
- j) Yayın başına ortalama atıf sayısı,
- k) Üniversitelerin/araştırma merkezlerinin fikri hakların lisanslaması, özel sektör projeleri ve diğer bilgi ve teknoloji transferinden elde edilen gelirler (kaynağına göre ayrı ayrı),
- l) Bölgede kurulan inovasyona dayalı yeni işletme sayısı,
- m) Toplam işletmeler içinde inovatif işletmelerin oranı,
- n) İşletmelerin Ar-Ge ve inovasyon harcamaları,
- o) Stratejik sektörlerde yapılan Ar-Ge ve inovasyon harcamalarının bölgenin toplam Ar-Ge ve inovasyon harcamalarına oranı,
- p) Stratejik sektörlerde kurulan yeni işletme sayıları,
- q) Stratejik sektörlerde çekilen yatırım miktarları,
- r) Toplumsal inovasyon projesi sayısı, katılımcı kurum sayısı ve toplam bütçe miktarları,
- s) Kamu sektörü inovasyon projesi sayısı, katılımcı kurum sayısı ve toplam bütçe miktarları.

2. Sonuç göstergeleri:

- a) Stratejik sektörlerden elde edilecek gelir, bunun bölgenin gayri safi yurt içi hasılasına oranı; yaratılan yeni istihdam ve ihracat rakamları (her biri için ayrı ayrı),
- b) Yeni kurulan inovasyona dayalı şirketlerin ve filiz işletmelerinin yarattığı toplam istihdam, elde ettikleri ciro ve ihracat tutarları,
- c) Bölgenin işsizlik oranındaki değişim,
- d) Bölgenin toplam ihracatındaki değişim,
- e) Bölgede kişi başına düşen gelirdeki değişim,
- f) Bölgesel göç göstergelerindeki değişim.

7. Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Sistemi Stratejisi Eylem Planı

Önemli Not: Bu Eylem Planı'nda belirtilen her bir başlık altında gerçekleştirilecek çalışmanın planlanması, yukarıdaki stratejik atılım alanlarındaki ilgili bölümlerde belirtilen detaylara göre yapılacaktır.

Eylem	Hedeflenen Tarih	Uygulayıcı	İşbirliği Kuruluşu
1. Özel sektörün inovasyon performansının yükseltilmesi ve inovasyona dayalı girişimciliğin artırılması			
1.1. Stratejik sektörlerde Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinin artırılması			
1.1.1. Stratejik sektörlerde Ar-Ge ve inovasyon destek programının tasarlanıp uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi
1.1.2. Stratejik sektörlerdeki işletmelerin ulusal ve uluslararası desteklerden yararlanmaları için gerekli çalışmaların yapılması	2013'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri	Ulusal/ uluslararası destek programlarının yürütücüsü/koordinatörü kurumlar, Bölge Üniversiteleri, OSB'ler, OKA
1.1.3. 'KOBİ-Büyük İşletme Ziyaret Programı'nın tasarlanıp uygulamaya alınması	2013'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri,	OSB'ler, ilgili sivil toplum kuruluşları, OKA
1.1.4. 'Küresel İşletme Geliştirme Destek Programı'nın tasarlanıp uygulamaya alınması	2013'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.2. Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerinin geliştirilmesi			
1.2.1. Ar-Ge ve İnovasyon İşbirliği Destek Programı'nın tasarlanıp uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi,
1.3. İnovasyona dayalı yeni işletmelerin kurulmasının sağlanması			
1.3.1. Konuya ilişkin farkındalık ve eğitim faaliyetlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi	2013'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri,	Bölge Üniversiteleri, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, OSB'ler, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları, OKA

1.3.2. Üniversitelerdeki akademik girişimcilik potansiyelinin analiz edilmesi ve potansiyel taşıyan akademisyen/öğrencilerin çalışmalarının ticarileşmesi konusunda gerekli hizmetlerin sağlanması	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.3.3. Bölge genelinde başarılı girişimcileri ön plana çıkararak rol modeller oluşturmak üzere "İş Planı" yarışmalarının düzenlenmesi	2015'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.3.4. Orta Karadeniz Bölgesi'nin, Türkiye'nin diğer bölgelerinde ve/veya diğer ülkelerde başarılı girişimlere imza atmış olan iş insanlarının Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini bölgeye çekme konusunda gerekli girişimlerde bulunulması	2014'ten itibaren	OKA, Valilikler, Belediyeler, Ticaret ve Sanayi Odaları,	OSB'ler, Bölgedeki Teknoparklar, kümelenme dernekleri ve diğer ilgili sivil toplum kuruluşları
1.3.5. Bölgedeki başarılı ve varlıklı girişimcilerinden/iş insanlarından oluşan "İş Melekleri Ağı"nın kurulması	2016'dan itibaren	OKA, Ticaret ve Sanayi Odaları	OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.3.6. Bölge üniversitelerde uygulamalı girişimcilik ve yaratıcı düşünme derslerinin okutulmaya başlanması ve girişimcilik topluluklarının kurulması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri,
1.3.7. Orta Karadeniz Bölgesi Mentorlar Ağı Programının tasarlanması ve uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.4. Bölge halkının girişimciliğe ve inovasyona özendirilmesi			
1.4.1. Kadınlar, gençler, işsiz üniversite mezunları arasında girişimcilik özendirilecek farkındalık ve eğitim programlarının düzenlenmesi	2013'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, OKA	Bölge Üniversiteleri, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, OSB'ler, ilgili sivil toplum kuruluşları, kümelenme dernekleri,
1.4.2. Geleneksel sektörlerde inovasyonu teşvik edecek yarışma/ödül organizasyonlarının düzenlenmesi ("Yılın Turizm Girişimcisi", "En İnovatif Turizm İşletmesi", "Tarımda İnovasyon Ödülleri", "İnovatif Çiftçi Ödülü" vb.)	2013'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, ilgili sivil toplum kuruluşları
1.4.3. İlk ve orta dereceli okullar ile meslek liselerinde inovasyon ve inovatif girişimcilik derslerinin okutulmaya başlanması	2014'ten itibaren	Milli Eğitim Bakanlığı	Bölge Üniversiteleri, OKA

1.4.4. Bölge illerinde, girişimcilerin bir araya gelip deneyimlerini paylaşabilecekleri, ortak sorunları tartışabilecekleri inovatif girişimcilik ağlarının kurulması	2015'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, OKA	Bölge Üniversiteleri, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, OSB'ler, ilgili sivil toplum kuruluşları, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi,
1.4.5. 'Teknoloji ve Tasarım' dersinde tema olarak toplumsal inovasyonu ve bölgedeki stratejik sektörlerde inovasyonu hedef alan uygulamaların yapılmasının sağlanması ve sonuçlarının bölge genelinde paylaşılması	2013'ten itibaren	İl Millî Eğitim Müdürlükleri	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, OKA
1.4.6. İnovasyon kültürünün oluşturulmasını sağlayacak okul öncesi eğitim programlarının tasarlanması ve uygulamaya alınması (öğretmenlerin eğitimi dahil)	2014'ten itibaren	Millî Eğitim Bakanlığı	Bölge Üniversiteleri, OKA

2. Ar-Ge ve inovasyon altyapısının ve insan kaynağının güçlendirilmesi

2.1. Ön-inkübatör, inkübatör ve teknoparkların geliştirilmesi			
2.1.1. Bölge üniversiteleri için ön-inkübatörlerin tasarlanması ve uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA
2.1.2. Bölge genelinde inkübatörlerin geliştirilerek güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması	2015'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA
2.1.3. Kurulmakta olan Teknoparkların bu strateji belgesinde çizilen çerçevede gelişimini sağlayacak çalışmaların yapılması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA

2.2. Bölgesel Ar-Ge, inovasyon ve tasarım merkezlerinin kurulması			
2.2.1. 'Medikal Teknolojiler Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi'nin tasarlanması ve kurulması	2016'dan itibaren	Ondokuz Mayıs Üniversitesi, MEDİKÜM, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi	Kalkınma Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Samsun TSO, Samsun OSB, OKA
2.2.2. 'Gıda Teknolojileri Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi'nin tasarlanması ve kurulması	2015'ten itibaren	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Kalkınma Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Tokat Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde bölge illeri TSO'ları, Tokat OSB, Samsun Gıda OSB, OKA
2.2.3. 'Makine ve Malzeme Ar-Ge ve İnovasyon Merkezi'nin tasarlanması ve kurulması	2016'dan itibaren	Hitit Üniversitesi, Gıda İşleme Makinaları Kümesi	Kalkınma Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Çorum Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde bölge illeri TSO'ları, Çorum OSB yönetimleri, OKA
2.2.4. 'Bölgesel Tasarım Merkezi'nin tasarlanması ve kurulması	2015'ten itibaren	Amasya Üniversitesi	Kalkınma Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Amasya Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde bölge illeri TSO'ları, Amasya OSB yönetimleri
2.2.5. 'Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Merkezi'	2017'den itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi,
2.3. Kümelenme faaliyetlerinin geliştirilmesi			
2.3.1. Küme üyeleri arasında ortak Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinin teşvik edilmesine yönelik çalışmalar	2013'ten itibaren	Kümelenme dernekleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Bölge Üniversiteleri,
2.3.2. Tarım-gıda, turizm ve taş ve toprağa dayalı sanayi kümelerinin kurulması ve geliştirilmesi	2014'ten itibaren	Kümelenme dernekleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları	Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, Bölge Üniversiteleri, OSB'ler,
2.4. Bölge üniversitelerinin geliştirilmesi			
2.4.1. Stratejik sektörlerde eğitim ve araştırma faaliyetlerini destekleyecek bölümlerin açılması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, YÖK, ilgili sivil toplum kuruluşları
2.4.2. Bölgedeki araştırma altyapısı envanterinin TARABİS sistemine girilmesi ve ülke genelinde duyurulması	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri

2.4.3. Bölge üniversitelerindeki, kamu araştırma merkezlerindeki ve özel sektördeki akademisyenlerin ve araştırmacıların araştırma faaliyetleri ve uzmanlık konularının envanterinin çıkarılması ve ARBİS sistemine girilmesi	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri
2.4.4. Bölge üniversitelerinin ulusal ve uluslararası projelere katılımının artırılması	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, Sivil toplum örgütleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği
2.4.5. Bölge üniversiteleri arasında hem eğitim hem de araştırma faaliyetlerini kapsayan bir akademik personel hareketlilik programının uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	
2.4.6. Bölge üniversitelerinde doktora başta olmak üzere lisansüstü programları güçlendirilmesine yönelik çalışmaların başlatılması ve sürdürülmesi	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları
2.4.7. Bölge üniversitelerinde doktora sonrası (post-doc) araştırmacı burs programının tasarlanması ve uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları
2.4.8. Araştırmacılara yönelik prestij ödülleri organizasyonları düzenlenmesi	2015'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	
2.4.9. AB'nin Türkiye'ye sağladığı katılım öncesi mali yardımlardan bölgenin araştırma ve inovasyon altyapısını güçlendirmek ve araştırmacı hareketliliğini artırmak amacıyla yararlanmak üzere girişimlerde bulunulması	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, OKA
2.4.10. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakkı başvurularının artırılması için gerekli çalışmaların yapılması	2013'ten itibaren	OKA	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi,
2.4.11. Nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik kısa dönemli eğitim programlarının uygulanması	2013'ten itibaren	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları,	Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, OKA, OSB'ler
2.5. Organize Sanayi Bölgeleri ve diğer altyapıların geliştirilmesi			
2.5.1. Bölge OSB'lerinin hizmet, altyapı ve insan kaynağının geliştirilmesi	2013'ten itibaren	Bölge OSB yönetimleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA

2.5.2. Stratejik sektörlerde ihtisas OSB'lerin sayılarının artırılması	2014'ten itibaren	Bölge OSB yönetimleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi,
2.5.3. Kent estetiği, ulaşım, iletişim ve etkin çevre ve enerji yönetimi konularında ilgili kurumların ve özel sektörün üst düzey temsilcilerinden oluşan çalışma gruplarının kurulması	2013'ten itibaren	Valilikler, Belediyeler, ilgili sivil toplum kuruluşları	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri
2.5.4. Bölgede sektörlerin ihtiyaç duyduğu alanlarda test, ölçüm ve belgelendirme hizmeti veren laboratuvarlarının kurulması	2014'ten itibaren	Bölge OSB yönetimleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, TÜRKAK ve diğer ilgili kurumlar	Bölge Üniversiteleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA

3. Toplumsal inovasyon ve kamu hizmetlerinde inovasyonun özendirilmesi ve yaygınlaştırılması

3.1. 'Toplumsal İnovasyon Programı'nın tasarlanması ve uygulamaya alınması	2014'ten itibaren	OKA	Ticaret ve Sanayi Odaları, kümelenme dernekleri, diğer ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları
3.2 Eko-inovasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması	2013'ten itibaren	Ticaret ve Sanayi Odaları, ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri, ilgili sivil toplum kuruluşları,	Bölge Üniversiteleri, OSB'ler, kümelenme dernekleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, OKA
3.3 Kamu hizmetlerinde inovasyonun özendirilmesi	2013'ten itibaren	Valilikler, Belediyeler	Kamu kurumlarının il müdürlükleri, Bölge Üniversiteleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, ilgili sivil toplum kuruluşları, OKA
3.4 Sosyal inovasyon fikirleri için mikro-finansman imkanlarının geliştirilmesi	2014'ten itibaren	OKA, ilgili sivil toplum kuruluşları	Ticaret ve Sanayi Odaları, diğer ilgili kamu kurumlarının il müdürlükleri, Samsun İl Özel İdaresi Kümelenme ve İnovasyon Merkezi, Bölge Üniversiteleri, İl Milli Eğitim Müdürlükleri,

EK-Bölgesel İnovasyon Stratejisi Hazırlık Süreci

TR83'ün, geleceğin Türkiye'si içindeki konumunun, bugünkünden daha ileri bir düzeyde olabilmesi için bölgenin yenilik yapabilme kapasitesini geliştirmesi temel bir önceliklidir. Ajansımız bu amaçla 2011 Çalışma Programına uygun olarak "Bölgesel İnovasyon Stratejisi" çalışmalarına başlamıştır.

Bölgesel İnovasyon Stratejisi Projesi Mutabakat ve Vizyon Belirleme Çalıştayı

14 Aralık 2011 tarihinde Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat'tan kamu, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla Bölgesel İnovasyon Stratejisi Mutabakat ve Vizyon Belirleme Çalıştayı Samsun'da düzenlenmiştir. Çalıştayda, bölgesel rekabetçiliğin artmasında önemli bir araç olan inovasyon kavramı tanıtılmış ve proje kapsamında 7 aylık süre boyunca bölgede yürütülecek faaliyetler bölge paydaşları ile paylaşılmıştır. Çalıştay kapsamında illerde inovasyon sayesinde rekabet gücünü artıracak ve kalkınmayı hızlandıracak önemli sektörler belirlenerek bu sektörlerle ilişkin GZFT analizi ve bölgesel inovasyonda mevcut durum ve hedeflenen seviyenin belirlenmesine yönelik grup çalışmaları yapılmıştır.

İnovasyon Anketleri

31 Ocak-3 Şubat tarihleri arasında mevcut durum analizi çalışmaları kapsamında bölge illerinde birer adet çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaylarda katılımcılara İnovasyon Arz Talep Anketi, Bölgesel İnovasyon Ortamı Anketi, İnovasyon Vizyon İfadeleri Anketi ve İnovasyon GZFT Anketi uygulanmıştır. Bu anket çalışmalarına toplamda 267 kişi katılmıştır.

İnovasyon Komiteleri Çalışmaları

Bölgenin her ilinde Kamu Sektörü; Özel Sektör ve Toplumsal İnovasyon Komiteleri olmak üzere 3'er komite kurulmuştur. Özel Sektör İnovasyon Komiteleri ilgili ilin önde gelen sektörlerinde faaliyet gösteren paydaşlardan, Kamu İnovasyon Komiteleri ilin kamu kurumlarının temsilcilerinden, Toplumsal İnovasyon Komiteleri illerdeki eğitim kurumlarının temsilcilerinden, STK temsilcilerinden, üniversitelerde toplumsal konularda çalışan öğretim üyelerinden, firmaların kurumsal sosyal sorumluluk alanında çalışan yetkililerinden ve medya temsilcilerinden oluşmaktadır. Çorum'da 22 Mart, Amasya'da 27 Mart, Tokat'ta 28 Mart ve Samsun'da 29 Mart 2012 tarihlerinde komite toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu açılış toplantılarında illerde özel sektör, kamu hizmetleri ve toplumsal konularda gözlenen sorunlar ve bunlara ilişkin inovatif çözümler tartışılmıştır.

İkinci komite toplantıları 25 Nisan'da Tokat'ta, 26 Nisan'da Amasya'da, 3 Mayıs 2012 tarihinde ise Çorum'da gerçekleştirilmiştir. Samsun İnovasyon Komitesi toplantıları ise 2 Mayıs'ta ve 17 Mayıs'ta gerçekleştirilmiştir. Amasya'da Toplumsal İnovasyon Komitesi toplantısına Amasya Endüstri Meslek Lisesi'nin ev sahipliğinde ilköğretim 6,7 ve 8. sınıflarda verilen teknoloji tasarım derslerinde başarılı çalışmaları olan Ziyapaşa İlköğretim Okulu'nun öğretmen ve öğrencileri ve toplumsal inovasyon komitesinin

üyeleri olmak üzere 27 kişi katılmıştır. Çorum Toplumsal İnovasyon Komitesi toplantısına Çorum Anadolu Öğretmen Lisesi'nin ev sahipliğinde teknoloji tasarım derslerinde başarılı çalışmaları olan 23 Nisan İlköğretim Okulu, Bahçelievler İlköğretim Okulu ve Cumhuriyet öğrencilerinin yanı sıra inovasyon komitesinin 13 üyesi katılmıştır. Samsun Toplumsal İnovasyon Komitesi toplantısı teknoloji tasarım derslerinde başarılı çalışmaları olan Kazım Orbay İlköğretim Okulu'nun ev sahipliğinde ve öğrencileri ile birlikte inovasyon komitesinin 30 üyesinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Tokat Toplumsal İnovasyon Komitesi toplantısı Tokat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nin ev sahipliğinde teknoloji tasarım derslerinde başarılı çalışmaları olan Yeşilirmak İlköğretim Okulu, Melik Ahmet Gazi İlköğretim Okulu, Halil Rifat Paşa İlköğretim Okulu öğrencileri ile birlikte inovasyon komitesinin 17 üyesi ile gerçekleştirilmiştir.

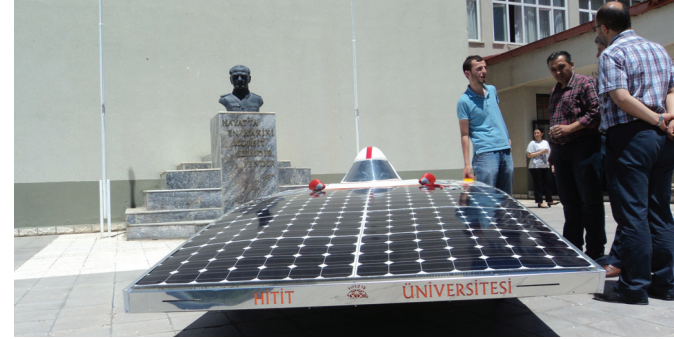
Özel Sektör İnovasyon Komitesi toplantılarında özel sektör temsilcileri ve Üniversite temsilcileri karşılaştıkları sorunlar ve üniversite-özel sektör işbirliği hakkında fikirlerini dile getirmişlerdir. Amasya Özel Sektör İnovasyon Komitesi toplantısı Silverline'in ev sahipliğinde 42 kişinin katılımı, Çorum Özel Sektör İnovasyon Komitesi toplantısı Ece Banyo'nun ev sahipliğinde 14 kişinin katılımı, Samsun Özel Sektör İnovasyon Komitesi toplantısı Filiz Helva'nın ev sahipliğinde ve Tokat Özel Sektör İnovasyon Komitesi toplantısı Dimes'in ev sahipliğinde 24 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Fikri Mülkiyet Hakları Semineri ve Proje Pazarı Etkinliği

Çalışma kapsamında 14 Haziran 2012 tarihinde Hitit Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nde "Fikri Mülkiyet Hakları Semineri ve Proje Pazarı Etkinliği" gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe akademisyenler, özel sektör temsilcileri, eğitim kurumları ve inovasyon komiteleri üyeleri katılım sağlamıştır.

Etkinliğe özel sektör temsilcileri ile ilköğretim ve lise öğrencilerinin inovatif tasarımlarının sergilendiği stantların gezilmesi ile başlanmıştır. Etkinlikte ayrıca akademisyenler ile özel sektör temsilcileri arasında gerçekleştirilen birebir görüşmelerde üniversite-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Ürün ve tasarımların sergilenmesinin ardından "Fikri Haklar Farkındalığı Semineri" düzenlenmiştir. Seminere Ankara Patent Bürosundan konuşmacı olarak katılan Altan ALTUN, fikri hakların korunması, patentler ve buluşlar ile ilgili bir sunum gerçekleştirmiştir.

İnovasyon Başarı Öyküleri

Orta Karadeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren tüm kuruluşların başarılı inovatif uygulamalarını derlemek ve bölge genelinde ve ulusal düzeyde yaygınlaştırmak amacıyla bir form düzenlenmiş ve etkinlikler sırasında ve sonrasında yapılan duyurular ile inovasyon başarı öyküleri toplanmıştır. Derlenen bu başarı öykülerinin bir kısmına strateji dokümanında yer verilmiştir.

Bölgesel İnovasyon Stratejisi Afiş ve Logo Yarışması

Bu etkinliklere paralel olarak "Orta Karadeniz Bölgesel İnovasyon Stratejisi" çalışmasının geniş kitlelere duyurulması, tanıtımı, kamuoyunda çalışma ve çalışmanın dayandırıldığı kavramlar konusunda farkındalığın artırılması amacıyla, logo ve afişten oluşan tanıtım malzemelerine yönelik tasarım yarışması 8 Mart 2012 tarihinde ilan edilmiştir. Yarışmanın bölgede duyurulması için 600 adet afiş bölgedeki milli eğitim müdürlüklerine, üniversitelere ve halk eğitim merkezlerine yollanmıştır. 15.06.2012 tarihi itibarıyla başvurular sona ermiş olup, yapılan değerlendirme sonucunda başarılı bulunan başvuru sahibine bir adet dizüstü bilgisayar ödül olarak verilmiştir.

GELİŞİMİN ADI İNOVASYON

Orta Karadeniz'in ekonomik performansı inovasyonla yükselecek.

OKA İnovasyon Stratejisi, Orta Karadeniz'de değer yaratacak yenilikçi anlayış için iş başında.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri

OKA ve KOSGEB işbirliği ile düzenlenen Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri 19 Nisan-5 Mayıs 2012 tarihleri arasında Samsun'da gerçekleştirilmiştir. Düzenlenen program ile üniversite mezunu işsizlere girişimcilik eğitimi verilerek başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak amaçlanmıştır. Ajansımız tarafından katılımcılara ücretsiz olarak sağlanan 72 saatlik ücretsiz girişimcilik eğitimleri sırasında girişimcilik niteliklerinin sınanması, iş planı kavramı ve öğeleri, iş planının yazılması ve inovasyon konuları işlenmiştir. Eğitimler sonrasında programı başarıyla tamamlayan 28 kursiyer sertifika almış ve KOSGEB Girişimcilik Destek Programı'na başvuru hakkı kazanmıştır. İş planları başarılı bulunacak girişimci adayları, 30 bin TL'ye kadar hibe, 70 bin TL'ye kadar faizsiz kredi almaya hak kazanabileceklerdir.

KATKI SAĞLAYAN KURUM VE KURULUŞLAR

AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT VALİLİKLERİ
ALACAHÖYÜK, AMASYA, ATAKUM, BAFRA, BAYAT, CANIK, ÇORUM, ERBAA, GÖYNÜCEK, NIKSAR, ORTAKÖY, SAMSUN BÜYÜKŞEHİR, TERME, TOKAT, ZİLE, 19 MAYIS BELEDİYE BAŞKANLIKLARI
ALMUS, ARTOVA, ATAKUM, BAŞÇİFTLİK, BOĞAZKALE, GÜMÜŞHACIKÖY, KAVAK, LAÇIN, OSMANCIK, PAZAR, REŞADIYE, SUNGURLU, SULUOVA, TURHAL, YEŞİLYURT, ZİLE, 19 MAYIS KAYMAKAMLIKLARI
AMASYA, BAFRA, ÇORUM, GÜMÜŞHACIKÖY, MERZİFON, SAMSUN, TOKAT, TERME, TURHAL, ZİLE TİCARET VE SANAYİ ODALARI
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT KÜLTÜR VE TURİZM İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT SAĞLIK İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL DERNEKLER MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL SOSYAL ETÜT VE PROJE MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT SOSYAL GÜVENLİK KURUMU İL MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİKLERİ
AMASYA, MERZİFON, SULUOVA, SULUOVA BESİ, ÇORUM, SUNGURLU, SAMSUN, KAVAK, HAVZA, BAFRA, SAMSUN GIDA, TOKAT, ERBAA, NIKSAR, TURHAL, ZİLE ORGANİZE SANAYİ BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ
AMASYA SMMM ODASI
AMASYA, GÜMÜŞHACIKÖY, SULUOVA MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT ZİRAAT ODALARI
AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL ÖZEL İDARELERİ
AMASYA, GAZİOSMANPAŞA, HİTİT VE 19 MAYIS ÜNİVERSİTELERİ
ATAKUM, BAFRA, GÜMÜŞHACIKÖY, İLKADIM, OSMANCIK, SULUOVA İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜKLERİ
AĞIRBAŞ TİCARET
AKSİAD
AKTİF DIŞ TİCARET LTD.ŞTİ.
AMASDER
AMASYA DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ
AMASYA ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
AMASYA ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
AMASYA ÖZEL SEVGİ BAŞARIR İLKÖĞRETİM OKULU

AMASYA SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
AMASYA ŞEKER FABRİKASI A.Ş.
AMASYA TURİZM DERNEĞİ
AMASYA UN A.Ş.
AMASYA ZİYAPAŞA İLKÖĞRETİM OKULU
ANADOLU ISI İNŞ. VE SAN.TİC.LTD.ŞTİ.
ANİŞ TURİZM
ARMONİ EĞİTİM VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ
ARMUTLU OTOMOTİV İSKİLİP
ARSLAN DÖKÜM
ASİAD
BAFRA, GÜMÜŞHACIKÖY, OSMANCIK, ZİLE İLÇE GIDA,TARIM VE HAYVANCILIK MÜDÜRLÜKLERİ
BEDESTENLİOĞLU İLKÖĞRETİM OKULU
CAMADAN ŞİRKETLER GRUBU
CANİK, TOKAT KENT KONSEYLERİ
CANİCAS TEKSTİL
CANİK BELEDİYESİ
CELEBİOĞLU İNŞ.
ÇAVUŞOĞLU TUR
ÇORUM MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ
ÇORUM, TOKAT TİCARET BORSALARI
ÇORUM EĞİTİM SEVENLER DERNEĞİ
ÇORUM LEBLEBİ VE KURUYEMİŞÇİLER DERNEĞİ
ÇORUM 23 NİSAN İLKÖĞRETİM OKULU
ÇORUM ABİGEM
ÇORUM ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ
ÇORUM BAHÇELİEVLER İLKÖĞRETİM OKULU
ÇORUM CUMHURİYET İLKÖĞRETİM OKULU
ÇORUM KADIN GİRİŞİMCİLER KURULU
ÇORUM SEVGİ EVLERİ DERNEĞİ
DAMLA TARIM
DEKO END. AMBALAJ SAN. VE TİC. LTD.ŞTİ.
DENİZ YALITIM
DİMES A.Ş.
DİVA AHŞAP
DOĞAN TUĞLA SAN.TİC. LTD. ŞTİ.

DOĞU MOBİLYA
DOVİ MOBİLYA
DUDUOĞLU ÇELİK DÖKÜM SANAYİ TİCARET A.Ş.
ECE BANYO A.Ş.
EMİN EFENDİ KONAKLARI
ERBAA KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ
ERKAN MAKİNE
FIRAT TOPRAK SAN.
FİLİZ ŞEKERLEME GIDA SANAYİ VE TİC. A.Ş.
FK TANITIM
GÖKNAR İNŞ.
GÜLŞEN GIDA
GÜNTEK MAKİNA VE SİSTEM LTD. ŞTİ.
HAS ÖZGEN TEKSTİL SAN. VE TİC. A.Ş.
HİMA OTOMASYON
HİTİT GIDA AŞ.
İLKADIM HALK EĞİTİM MERKEZİ VE AKŞAM SANAT OKULU
İMARETÇİOĞLU LTD. ŞTİ.
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI SAMSUN ŞUBESİ
KALAYCIOĞLU AŞ.
KARADENİZ TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
KARAOĞLU BASKÜL VE CERRAHİ ALETLER İML.SAN.TİC.LTD.ŞTİ
KAZOVA A.Ş.
KERVAN MAKİNE SAN.TİC. LTD.ŞTİ
KESKİN MOBİLYA
KIZILIRMAK SU ÜRÜNLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ
KİKAP
KOSGEB AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT HİZMET MERKEZİ MÜDÜRLÜKLERİ
MEDİKAL GALERİ
MENSACE MERMER
SAMSUN MERKEZ ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
MERZİFON DERSANESİ
MERZİFON ELEKTROMOTOR A.Ş.
MERZİFON ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
MÜHENDİSLER TARIM
MÜSİAD SAMSUN ŞUBESİ
NECATİBEY İLKÖĞRETİM OKULU

NİKSAR KÜLTÜR VE GELENEKLERİ YAŞATMA DERNEĞİ
ORTAKÖY CUMHURİYET İLKÖĞRETİMOKULU
OTEL KOLAĞASI
ÖZ KÖMÜRCÜLER GIDA SANAYİ LTD. ŞTİ
ÖZAYDIN CAM VE İNŞAAT PAZARLAMA SAN. VE TİC.LTD. ŞTİ
ÖZFİDAN MOBİLYA
ÖZKALELİ GIDA ÜRETİM VE PETROL ÜRÜNLERİ PAZARLAMA SANAYİ TİCARET A.Ş.
ÖZKİREMİT TUĞLA
PANORAMA GAZETESİ
PARLAR PLASTİK
SAMSUN, TOKAT GENÇLİK HİZMETLERİ VE SPOR İL MÜDÜRLÜKLERİ
SAMSUN DEFTERDARLIĞI
SAGİD
SAMSUN 19 MAYIS LİSESİ
SAMSUN BİLİM VE SANAT MERKEZİ
SAMSUN GAZİ YİBO
SAMSUN İL ÖZEL İDARESİ KÜMELENME VE İNOVASYON MERKEZİ
SAMSUN İŞ GELİŞTİRME MERKEZİ
SAMSUN İŞ KADINLARI DERNEĞİ
SAMSUN KALKANCI İLKÖĞRETİM OKULU
SAMSUN KAZIM ORBAY İLKÖĞRETİM OKULU
SAMSUN ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ
SAMSUN MİTHATPAŞA ANADOLU LİSESİ
SAMSUN SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
SAMSUN TSO İL KADIN GİRİŞİMCİLER KURULU
SAMSUN TURİZMCİLER DERNEĞİ
SAMSUN VALİLİĞİ AB VE DIŞ İLİŞKİLER KOORDİNASYON MERKEZİ
SEMA CENGİZ BÜBERCİ KIZ MESLEK LİSESİ
SAMSUN SERBEST BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
SİLVERLINE END. TİC.A.Ş.
SNS ISI SİSTEM.İNŞ.SAN.TİC.LTD ŞTİ
AMASYA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI İL MÜDÜRLÜĞÜ
ŞEHİT AHMET ALTUNOĞLU 100.YIL LİSESİ
TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT İL KOORDİNATÖRLÜKLERİ
TGMP ÇORUM MİKROKREDİ ŞUBESİ
TİMAY-TEMPO A.Ş.

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI SAMSUN ŞUBESİ
TOKAT 26 HAZİRAN İLKÖĞRETİM OKULU
TOKAT ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ
TOKAT EĞİTİM VAKFI
TOKAT ESNAF VE SANATKARLAR KREDİ VE KEFALET KOOPERATİFİ
TOKAT GÜNEŞ MEDYA
TOKAT HALİL RIFAT PAŞA İLKÖĞRETİM OKULU
TOKAT İLİM SANAT VE ARAŞTIRMA VAKFI
TOKAT MELİK AHMET GAZİ İLKÖĞRETİM OKULU
TOKAT TEKNOPARK A.Ş.
SAMSUN TEKNOPARK A.Ş.
TOKAT TİCARET VE SANAYİ ODASI
TOKAT TOKİ İLKÖĞRETİM OKULU
TOKAT TURİZM VE TANITIM DERNEĞİ
TOKAT YAŞ SEBZE VE MEYVE ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ
TOKAT YEŞİLIRMAK İLKÖĞRETİM OKULU
TOSYÖV ÇORUM DESTEKLEME DERNEĞİ
TURHAL SÜT ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ
TURHAL TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
TÜİK SAMSUN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
TÜM SANAYİCİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ TOKAT, ÇORUM ŞUBELERİ
TÜTEV
UDH DANIŞMANLIK LTD. ŞTİ.
UĞUR MAKİNE SANAYİ TİC.LTD.ŞTİ
USTA UN GIDA A.Ş.
VEZİRKÖPRÜ ZEKİ CEVHER İLKÖĞRETİM OKULU
YAYLA HABER
YEMTAŞ AŞ. REEL MOBİLYA YURT TİC.
YENİ TOKAT GAZETESİ
YEŞİLIRMAK HAVZASI KALKINMA BİRLİĞİ
YEŞİLKENT ANADOLU LİSESİ
YÖN CEVRE MÜH.DAN.HİZ.LTD:ŞTİ
YURTSEVEN GİYİM SANAYİ
ZAFER MÜHENDİSLİK LTD.ŞTİ.
ZİLE TOPLUMSAL DİYALOG PLATFORMU DERNEĞİ
19 MAYIS İŞİTME ENGELLİLER İLKÖĞRETİM OKULU
4LINE MOBİLİ PARK